

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ ΘΕΩΡΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ «ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΗΣ
ΑΓΩΓΗΣ»**

Λίβα Σοφία – Χριστίνα

**Επιβλέπουσες καθηγήτριες: Κουτσούκη Δήμητρα
Χαρίτου Σοφία**

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ, 2020

© Copyright

Λίβα Σοφία – Χριστίνα

Σημείωμα Συγγραφέα

Το δοκίμιο αυτό αποτελεί πτυχιακή εργασία που συντάχθηκε για το Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του ΤΕΦΑΑ στη Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του ΕΚΠΑ και υποβλήθηκε τον Φεβρουάριο του 2020.

Η συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στην εργασία τρίτων - όπου κάτι τέτοιο ήταν απαραίτητο-, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εθνικής Αντιστάσεως 41, 172 37, Δάφνη, Αθήνα

ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως σκοπό τη διερεύνηση και τον καθορισμό των χαρακτηριστικών εκείνων, που ορίζουν έναν εκπαιδευτικό Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής ως "αποτελεσματικό". Τα χαρακτηριστικά αυτά αφορούν τον ίδιο τον εκπαιδευτικό ως προσωπικότητα και χαρακτήρα, τη σχέση του και τη συμπεριφορά του απέναντι στους μαθητές του, τη σχέση του με τους συναδέλφους του και με το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών του, αλλά και την αλληλεπίδρασή του με τον περιβάλλοντα χώρο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων σε έξι εκπαιδευτικούς Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, με προϋπηρεσία στο χώρο της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, μεγαλύτερη των πέντε ετών. Έπειτα τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων κωδικοποιήθηκαν σε θεματικές ενότητες, αναλύθηκαν και συγκρίθηκαν με την υπάρχουσα βιβλιογραφία. Καταλήξαμε, έτσι, στα εξής βασικά συμπεράσματα: Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός πρέπει να εξατομικεύει τη διδασκαλία του, να αγαπάει το επάγγελμά του, να διαθέτει γνώσεις και να ενημερώνετε συνεχώς σχετικά με αυτό. Επίσης πρέπει να είναι υπομονετικός και επικοινωνιακός και να αντιμετωπίζει τις δύσκολες καταστάσεις με ψυχραιμία. Πρέπει να δείχνει απόλυτο σεβασμό και να αποδέχεται τους μαθητές του και να φροντίζει να τους παρέχει κίνητρα, προκειμένου να συμμετέχουν όλοι ενεργά. Ακόμη είναι σημαντικό να είναι ειλικρινής απέναντί τους, να τους στηρίζει και να τους εμπνέει εμπιστοσύνη και ασφάλεια. Οι μαθητές πρέπει να είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας από τον οποίο πρέπει να παίρνει ανατροφοδότηση. Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, πρέπει να έχει καλή συνεργασία με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς, του κλάδου του αλλά και των υπολοίπων κλάδων και να επιδιώκει επίσης να κάνει συνδιδασκαλίες μαζί τους και να φροντίζει να παίρνει ανατροφοδότηση και χρήσιμες πληροφορίες από αυτούς. Ακόμη ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, είναι σημαντικό να έχει καλές σχέσεις και με το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών του, προκειμένου να υπάρχει εποικοδομητική συνεργασία κατανόηση και εμπιστοσύνη μεταξύ τους. Τέλος, ένας εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής για να είναι αποτελεσματικός, είναι καλό να διαθέτει το κατάλληλα προσαρμοσμένο περιβάλλον για τη διδασκαλία του και να διαχειρίζεται τις όποιες συνθήκες του περιβάλλοντος με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην επηρεάζεται αρνητικά, παρά μόνο θετικά, η αποτελεσματικότητά του.

Λέξεις Κλειδιά: Εκπαιδευτικός, Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή, Αποτελεσματικότητα, Αποτελεσματική διδασκαλία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....i

Πίνακας Περιεχομένων.....ii

Ι.ΕΙΣΑΓΩΓΗ..... σελ. 1

1.1 Ορισμός και Διατύπωση του προβλήματος..... σελ. 3

1.2 Σημασία της Έρευνας..... σελ. 3

1.3 Ερευνητικά Ερωτήματα..... σελ. 3

1.4 Περιορισμοί Εργασίας..... σελ. 4

ΙΙ.ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ..... σελ. 5

2.1 Τι είναι η Ειδική Αγωγή..... σελ. 5

2.1.1 Ο ορισμός της Ειδικής Αγωγής και το περιεχόμενό της..... σελ. 5

2.1.2 Ο σκοπός της Ειδικής Αγωγής σελ. 7

2.2 Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή και Εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής σελ. 8

2.2.1 Τι είναι η Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή..... σελ. 8

2.2.2 Τι είναι ο εκπαιδευτικός, τι είναι ο εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής και το καθηκοντολόγιό του..... σελ. 9

2.3 Τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού..... σελ. 12

2.4 Τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής..... σελ. 19

2.5 Η Ποιοτική Έρευνα και οι Συνεντεύξεις..... σελ. 21

2.5.1 Τι είναι η Ποιοτική Έρευνα και τα χαρακτηριστικά της..... σελ. 21

2.5.2 Η μέθοδος της συνέντευξης..... σελ. 24

2.5.3 Τα είδη της συνέντευξης..... σελ. 26

2.5.4 Η ημιδομημένη συνέντευξη.....	σελ. 28
2.6 Η Θεματική Ανάλυση των δεδομένων.....	σελ. 31
2.6.1 Ανάλυση και οργάνωση των δεδομένων.....	σελ. 31
2.6.2 Η θεματική ανάλυση των δεδομένων.....	σελ. 31
2.6.2.1 Ορισμός.....	σελ. 32
2.6.2.2 Μεθοδολογία διεξαγωγής της θεματικής ανάλυσης.....	σελ. 32
2.6.2.3 Η εγκυρότητα της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης.....	σελ. 36
2.6.2.4 Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της μεθόδου.....	σελ. 36
III.ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	σελ. 38
3.1 Δείγμα – Συμμετέχοντες.....	σελ. 38
3.1.1 Μέθοδος Δειγματοληψίας.....	σελ. 38
3.1.2 Το δείγμα της έρευνας, τα χαρακτηριστικά του και τα κριτήρια επιλογής του.....	σελ. 39
3.1.3 Τα δικαιώματα των συμμετεχόντων.....	σελ. 39
3.2 Η Διαδικασία.....	σελ. 40
3.2.1 Η επαφή με το δείγμα πριν τις συνεντεύξεις.....	σελ. 40
3.2.2 Η διαδικασία των συνεντεύξεων.....	σελ. 40
3.2.3 Η πιλοτική συνέντευξη.....	σελ. 42
3.3 Ανάλυση δεδομένων.....	σελ. 42
3.3.1 Βήμα Πρώτο: Εξοικείωση με τα δεδομένα.....	σελ. 42
3.3.2 Βήμα Δεύτερο: Κωδικοποίηση και δημιουργία θεματικών.....	σελ. 43
3.3.3 Βήμα Τρίτο: Τελική αναθεώρηση θεματικών.....	σελ. 43
IV.ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	σελ. 45
4.1 Θεματική Α: Διδακτική Ικανότητα, Διδασκαλία και Οργάνωση Μαθήματος.....	σελ. 45
4.2 Θεματική Β: Ατομικά Χαρακτηριστικά Εκπαιδευτικού.....	σελ. 50
4.3 Θεματική Γ: Σχέση μαθητή – εκπαιδευτικού.....	σελ. 55

4.4 Θεματική Δ: Σχέση γονέων μαθητή – εκπαιδευτικού.....	σελ. 59
4.5 Θεματική Ε: Σχέση εκπαιδευτικού με συναδέλφους.....	σελ. 62
V.ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	σελ. 67
5.1 Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.....	σελ. 76
VI. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ. 77
VII. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	σελ. 84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.....	σελ. 84
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.....	σελ. 85
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3.....	σελ. 86
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.....	σελ. 87
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5.....	σελ. 88

I : ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή είναι ο κλάδος της Φυσικής Αγωγής που ασχολείται με άτομα με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες ή Αναπηρίες και έχει προσελκύσει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, όπως και η Ειδική Αγωγή στην οποία και εντάσσεται, το ενδιαφέρον των ερευνητών ανά τον κόσμο. Η Ειδική Αγωγή, δηλαδή το σύστημα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών που παρέχονται σε άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες, καθώς και η Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή, είναι πολύ σημαντικές για τα άτομα αυτά, προκειμένου να εκμεταλλευτούν όσο περισσότερο γίνεται τις δυνατότητες τους και να αντιμετωπίσουν τις διάφορες δυσκολίες και προβλήματα (Fink & Friend, 1989). Ο εκπαιδευτικός της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, είναι ο αρμόδιος για την υλοποίηση του μαθήματος της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής και ο βασικότερος παράγοντας, προκειμένου το μάθημα της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, να προσφέρει τα περισσότερα δυνατά οφέλη στους μαθητές, κάποια από τα οποία είναι η παροχή φυσικών και κινητικών ικανοτήτων, η ψυχαγωγία, η κοινωνικοποίηση, η ανεξαρτητοποίηση καθώς και η καλύτερη και πιο εύκολη ένταξη του ατόμου στην κοινωνία και η ανταπόκριση στις απαιτήσεις της καθημερινότητας (Κουτσούκη, 1997, 2008). Ένας εκπαιδευτικός για να τα επιτύχει όλα αυτά, πρέπει να είναι αποτελεσματικός, να διαθέτει δηλαδή κάποια χαρακτηριστικά που θα τον βοηθούν να υλοποιήσει τους στόχους και τους σκοπούς της εκπαιδευτικής διαδικασίας και να τελειοποιεί οτιδήποτε αναλαμβάνει (Scheerens & Bosker, 1997 ; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού, είναι μία έννοια που έχει απασχολήσει ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια τον ερευνητικό κόσμο, τόσο για τον εκπαιδευτικό της γενικής εκπαίδευσης, όσο και για τον εκπαιδευτικό ειδικής εκπαίδευσης. Έχει γίνει, δηλαδή εκτεταμένη προσπάθεια, από πολλούς ερευνητές παγκοσμίως, να καθορίσουν τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός γενικής ή ειδικής παιδείας και εκπαίδευσης αντίστοιχα, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός και αυτός αλλά και η διδασκαλία του. Τέτοιες προσπάθειες, που έγιναν από ερευνητές, προκειμένου να καθορίσουν στοχευμένα τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, ανέδειξαν ότι πρέπει να διαθέτει γνώσεις πάνω στο αντικείμενο, να εξατομικεύει τη διδασκαλία του και να λαμβάνει υπόψη του τις ανάγκες των μαθητών του, να έχει την ικανότητα να διαχειρίζεται τις όποιες συμπεριφορές τους, να αποδέχεται, να στηρίζει και να σέβεται τους μαθητές του, να εφαρμόζει πρακτικές ενσωμάτωσης και να φροντίζει προκειμένου όλοι να συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία, να χρησιμοποιεί τη τεχνολογία, καθώς επίσης και να συνεργάζεται επιτυχώς και με τους συναδέλφους του, είτε αυτοί είναι του δικού του κλάδου, είτε διαφορετικού (Stough & Palmer, 2003; Δελλασούδας, 2005; Oliver & Williams, 2005; Αποστολοπούλου, 2009; Lytle, Lavay & Rizzo, 2010; Μαστοροδήμου, Μιχαλαρέα & Μπόνια, 2013). Παρόλα αυτά, στο χώρο της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, υπάρχει ένα ερευνητικό κενό, αφού οι

σχετικές έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί, δεν είναι ούτε αρκετές, ούτε προσεγγίζουν πολύπλευρα την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να υπάρχουν πολύ λίγα στοιχεία που να μας καθορίζουν τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής. Τα χαρακτηριστικά αυτά, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό κριτήριο αυτοκριτικής του εκάστοτε εκπαιδευτικού, μπορούν να λειτουργήσουν ως ανατροφοδότηση στον ίδιο, προκειμένου να βελτιωθεί και να εξελιχθεί ως επαγγελματίας, αλλά βοηθούν και τους εκπαιδευτικούς φορείς ή ακόμη και τους αρμόδιους της δημόσιας εκπαίδευσης, να τους αξιολογήσουν και να τους κρίνουν ως κατάλληλους ή όχι.

Αυτός είναι λοιπόν και ο σκοπός της παρούσας ερευνητικής εργασίας, να αναδειχθούν δηλαδή, μέσα από τις ίδιες τις απόψεις των εκπαιδευτικών Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής και της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, τα χαρακτηριστικά αυτά, που εάν τα διαθέτει ένας εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, μπορεί να είναι αποτελεσματικός, δηλαδή να έχει την ικανότητα να φέρει το αποτέλεσμα που επιδιώκεται και να ενεργεί για αυτό το σκοπό δραστήρια και συντονισμένα (Λεξικό Τριανταφυλλίδη).

Το κύριο μέρος της παρούσας ερευνητικής εργασίας ξεκινάει με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, όπου αποσαφηνίζονται βασικοί όροι της εργασίας, όπως είναι η Ειδική Αγωγή, η αποτελεσματικότητα και η Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή. Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια να καταγραφούν τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού εν γένει και ενός εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, πιο συγκεκριμένα. Επίσης ορίζεται η Ποιοτική έρευνα και τα χαρακτηριστικά της καθώς και η διαδικασία των συνεντεύξεων, που θα χρησιμοποιηθούν για την συλλογή δεδομένων στη παρούσα εργασία. Τέλος, αναλύεται η Θεματική Ανάλυση των Δεδομένων, που θα χρησιμοποιηθεί, για την κωδικοποίηση των δεδομένων που θα προκύψουν από τη διαδικασία των συνεντεύξεων.

1.1 Ορισμός και διατύπωση του Προβλήματος

Στην Ελλάδα, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν γίνει πολύ λίγες μελέτες, προκειμένου να καθοριστούν τα χαρακτηριστικά εκείνα που μπορούν να ορίσουν έναν εκπαιδευτικό ΠΚΑ, ως αποτελεσματικό. Η παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε προκειμένου να γίνει προσπάθεια να καλυφθεί αυτό το κενό και να αποτελέσει αφορμή για περισσότερη διερεύνηση του συγκεκριμένου θέματος, στη χώρα μας αλλά και εκτός αυτής.

1.2 Σημασία της Έρευνας

Η παρούσα έρευνα, είναι σημαντική, διότι καθορίζοντας τα χαρακτηριστικά εκείνα που ορίζουν έναν εκπαιδευτικό ΠΚΑ ως αποτελεσματικό, θα βοηθηθούν αρχικά οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι θα μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν προς βελτίωση τους και για να εξελιχθούν, αλλά και οι νέοι στο επάγγελμα, θα μπορούν να τα χρησιμοποιήσουν προκειμένου να καθοδηγηθούν. Με τον καθορισμό λοιπόν αυτών των χαρακτηριστικών, θα οριστούν κάποια στάνταρ, τα οποία θα παρέχουν πληροφορίες στους εκπαιδευτικούς για το πώς πρέπει να συμπεριφέρονται και τι πρέπει να κάνουν, προκειμένου να είναι πιο αποτελεσματικοί. Επίσης, τα συγκεκριμένα αυτά χαρακτηριστικά, θα ήταν σκόπιμο να χρησιμοποιηθούν, για να δημιουργηθεί ένα σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Με βάση αυτό το σύστημα, θα μπορούν οι ίδιοι εκπαιδευτικοί να παίρνουν ανατροφοδότηση, αλλά και οι αρμόδιοι φορείς, θα είναι δυνατό να αξιολογούν τους εκπαιδευτικούς, ανάλογα την αποτελεσματικότητά τους και έτσι να γίνονται πιο εύστοχες επιλογές προσωπικού στα ειδικά σχολεία και τους συλλόγους.

1.3 Ερευνητικά Ερωτήματα

Μετά τον εντοπισμό και την ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, διαπιστώθηκε ότι υπάρχει έλλειψη ερευνητικών αποτελεσμάτων όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και παγκοσμίως, σχετικά με τον καθορισμό των χαρακτηριστικών που απαρτίζουν την έννοια της "αποτελεσματικότητας" σε έναν εκπαιδευτικό Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής. Οι υπάρχουσες έρευνες δεν έχουν προσεγγίσει πολύπλευρα τον εκπαιδευτικό και δεν έχουν ληφθεί υπόψη όλοι οι παράγοντες που μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητά του.

Τα ερευνητικά ερωτήματα λοιπόν που προέκυψαν και θα γίνει προσπάθεια να απαντηθούν, στη παρούσα ερευνητική εργασία είναι τα εξής:

1. Ποια είναι τα ενδογενή χαρακτηριστικά ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ, που τον καθιστούν αποτελεσματικό;

Θα αναφερθούν λοιπόν, με την απάντηση αυτού του ερευνητικού ερωτήματος τα

χαρακτηριστικά αυτά που αν διαθέτει ένας εκπαιδευτικός στη προσωπικότητα και στο χαρακτήρα του, θα τον βοηθήσουν να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του.

2. Ποια πρέπει να είναι η συμπεριφορά και η στάση του εκπαιδευτικού απέναντι στους μαθητές του, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός;

Οι μαθητές, μαζί με τον εκπαιδευτικό, είναι η σημαντικότερη παράμετρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν οι συγκεκριμένες αυτές συμπεριφορές και στάσεις, που αν θα έχει ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προς τους μαθητές του, θα τον βοηθήσουν να είναι περισσότερο αποτελεσματικός.

3. Πώς μπορεί η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού να επηρεαστεί από τους συναδέλφους και τη συνεργασία μαζί τους καθώς και από το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών; Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου οι σχέσεις αυτές με τους συναδέλφους του και την οικογένεια των μαθητών του, να είναι αρμονική και να βοηθήσει στη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς του;

Οι συνάδελφοι εκπαιδευτικοί, αλλά και η οικογένεια των μαθητών, είναι δύο αμέσως επόμενοι πιο σημαντικοί εξωγενείς παράγοντες της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μετά τους μαθητές. Είναι σημαντικό για αυτό το λόγο λοιπόν, να απαντηθεί και αυτό το ερευνητικό ερώτημα.

4. Μπορεί η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ να επηρεαστεί από τις συνθήκες του περιβάλλοντος χώρου; Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτει ο ίδιος προκειμένου να αντιμετωπίσει την όποια δυσκολία σχετίζεται με το περιβάλλον της διδασκαλίας και να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του;

1.4 Περιορισμοί Εργασίας

Η παρούσα έρευνα, έχει κάποιους περιορισμούς, εξαιτίας των οποίων πιθανώς επηρεάζεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της. Αρχικά το δείγμα που επιλέχθηκε, ήταν δείγμα ευκολίας. Τα άτομα δηλαδή που επιλέχθηκαν για να συμμετέχουν στην έρευνα, δεν είναι αντιπροσωπευτικό δείγμα του πληθυσμού των εκπαιδευτικών της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής στην Ελλάδα, αλλά επιλέχθηκε, διότι ήταν εύκολη η πρόσβαση σε αυτό και υπήρχε διάθεση για συμμετοχή. Αυτό σημαίνει ότι τα συμπεράσματα στα οποία θα καταλήξουμε, δε μπορούν να γενικευθούν. Επίσης η έρευνα είναι ποιοτική με συνεντεύξεις και δεν έχει εφαρμοστεί κάποια μέθοδος, όπως είναι η τριγωνοποίηση των δεδομένων ή ο συγκερασμός της με κάποια ποσοτική μέθοδο συλλογής δεδομένων, προκειμένου να αυξηθεί η εγκυρότητά της και η αξιοπιστία της. Τέλος, οι συνεντεύξεις απλά ηχογραφήθηκαν και δε βιντεοσκοπήθηκαν, ώστε να είναι ακόμη πιο έγκυρα τα αποτελέσματα.

II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Τι είναι η Ειδική Αγωγή

2.1.1 Ο ορισμός της Ειδικής Αγωγής και το περιεχόμενό της

Η Ειδική Αγωγή, είναι ένας όρος που δύσκολα προσδιορίζεται εξαιτίας της πολυπλοκότητας της φύσης της καθώς και λόγω του ότι αποτελεί δημιούργημα σύνθετων παραγόντων, οι οποίοι φαίνεται να σχετίζονται περισσότερο με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της ευρύτερης κοινωνίας και του εκπαιδευτικού συστήματος σαν σύνολο, παρά με τις ατομικές ανάγκες κάθε παιδιού (Ζωνιού – Σίδηρη, 1998). Παρόλα αυτά, έχουν γίνει κατά καιρούς προσπάθειες για τον ορισμό του περιεχομένου της Ειδικής Αγωγής, με πρώτο στην Ελλάδα αυτόν της Ρόζας Ιμβριώτη, το 1939, η οποία χρησιμοποίησε τον όρο «Θεραπευτική Αγωγή» και τον ερμήνευσε ως τη διαδικασία που στοχεύει στη φροντίδα για μόρφωση, στη διδασκαλία και στη πρόνοια όλων των παιδιών που η σωματική και η ψυχική τους εξέλιξη εμποδίζεται αδιάκοπα από ατομικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Πολλοί ακόμη ορισμοί παρουσιάστηκαν τα επόμενα χρόνια, ενώ η πρώτη θεσμοθέτηση της Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα, έγινε στα μέσα της δεκαετίας του 1980 ως παράλληλη συνιστώσα του ήδη υπάρχοντος και κύριου εκπαιδευτικού συστήματος. Το 1981, με τη ψήφιση του νόμου «περί ειδικής Αγωγής και Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Αποκατάστασης και Κοινωνικής Μέριμνας Ατόμων που Αποκλίνουν από το Φυσιολογικό», η Ειδική Αγωγή νομοθετείται για πρώτη φορά με ένα νόμο που αφορά αποκλειστικά αυτή. Η νομοθεσία του 1985 ορίζει την Ειδική Αγωγή ως την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε συνδυασμό με άλλα επιστημονικά και κοινωνικά έργα προς τα άτομα με ειδικές ανάγκες (Νόμος 1566/30.9.85 ΦΕΚ 167/30.9.8). Το 2008, καταγράφεται η τελευταία νομοθεσία σχετικά με την Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα, με τίτλο «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες». Σύμφωνα με αυτήν ο όρος «Ειδική Αγωγή» που ως τότε είχε καθιερωθεί, αντικαθίσταται από τον όρο «Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση», ενώ το πρώτο άρθρο της νομοθεσίας, ορίζει ως Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση το σύνολο των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών στους μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Επίσης βάσει αυτού η Ειδική Αγωγή, ορίζεται ως υποχρεωτική και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ενιαίας δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευσης. Ο υποχρεωτικός αυτός χαρακτήρας της ειδικής αγωγής πρέπει να κατοχυρώνεται και να αναβαθμίζεται συνεχώς από τη πολιτεία, η οποία ορίζεται από τη νομοθεσία, ως υπεύθυνη για τη παροχή δημόσιας δωρεάν εκπαίδευσης στους αναπήρους όλων των ηλικιών και για όλα τα στάδια και τις εκπαιδευτικές βαθμίδες (Νόμος 3699/2008 Περί Ειδικής Αγωγής).

Μία άλλη προσέγγιση, ορίζει την Ειδική Αγωγή ως μια ειδικά σχεδιασμένη εκπαίδευση, που ικανοποιεί τις ιδιαίτερες ανάγκες παιδιών με μειονεξίες, δηλαδή

αναφέρεται σαν όρος στο σύστημα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και υπηρεσιών, που παρέχονται στα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους και για την ανάπτυξη και πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους (Fink, & Friend, 1989, «Ειδική Εκπαίδευση», Παιδαγωγική – Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια, τόμος 3, σελ. 1643). Από κάποιους επίσης η Ειδική Αγωγή έχει αναφερθεί ως ειδικός τομέας της παιδαγωγικής ψυχολογίας με αντικείμενο την έρευνα και τη διδασκαλία παιδιών με ειδικές ανάγκες, ενώ η Ξηρομερίτη έχει ορίσει την Ειδική Αγωγή ως ένα κλάδο των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών με αντικείμενο μελέτης τον άνθρωπο (Ξηρομερίτη, 1994).

Αυτοί και πολλοί ακόμη ορισμοί έχουν διατυπωθεί κατά διαστήματα για την Ειδική Αγωγή, από διάφορους ερευνητές και συγγραφείς. Το κοινό που μπορούμε να παρατηρήσουμε σε όλους αυτούς τους ορισμούς είναι το ότι η Ειδική Αγωγή θεωρείται ένας κλάδος της Παιδαγωγικής και αφορά την εκπαίδευση των ατόμων που έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αντιμετωπίζουν δυσκολίες, κάποιες από τις οποίες έχουν καταδείξει οι Μαστροδήμου, Μιχαλαρέα & Μπόνια (2013) και είναι οι Ειδικές Μαθησιακές δυσκολίες, διάφορα προβλήματα όρασης και ακοής, προβλήματα νοητικής υστέρησης, αυτισμός, νευρολογικές και άλλες παθήσεις, πολλαπλές αναπηρίες, σύνθετες γνωστικές και κοινωνικές δυσκολίες, προβλήματα συμπεριφοράς, προβλήματα λόγου και ομιλίας καθώς και η ύπαρξη διάχυτης αναπτυξιακής διαταραχής.

Παρόλο που αναφορικά με τον ορισμό της Ειδικής Αγωγής υπάρχουν πολλές αντιθέσεις, οι απόψεις των επιστημόνων φαίνεται να συγκλίνουν σε ότι αφορά το περιεχόμενο της. Τις απόψεις αυτές φαίνεται να ενοποίησε επιτυχώς ο Fish (1989). Σύμφωνα με αυτόν λοιπόν η ΕΑ περιλαμβάνει την εκτίμηση των παιδιών και των συνθηκών της μάθησης, τη πρόνοια για προστατευτικό και ασφαλές περιβάλλον μάθησης, την ανάπτυξη ομαδικών και μικροομαδικών προγραμμάτων, τη συμβουλευτική εργασία, τη πρόβλεψη για μέσα και υλικά διδασκαλίας, προγράμματα εκπαίδευσης εν ενεργεία εκπαιδευτικών, συνεργασία με τους γονείς καθώς και συνεργασία με άλλους ειδικούς. Επίσης η ΕΑ, είναι ένας κλάδος ο οποίος βασίζεται κατά κύριο λόγο στις προσαρμογές και ως κατά συνέπεια στη παροχή προσαρμοσμένων και προσαρμοζόμενων προγραμμάτων προς τους εκπαιδευόμενους, αναφορικά με το περιεχόμενο των προγραμμάτων διδασκαλίας, τους εκάστοτε στόχους αυτών, τον χώρο, τον τρόπο διδασκαλίας καθώς και τα μέσα και υλικά που χρησιμοποιούνται. Τέλος ο τομέας της ειδικής αγωγής περιλαμβάνει και απαιτεί στελέχωση και συνεργασία από επιστήμονες πολλών διαφορετικών κλάδων, για να λειτουργήσει επιτυχώς, δηλαδή ψυχολόγους, κοινωνικούς λειτουργούς, φυσικοθεραπευτές, λογοθεραπευτές και σαφώς ειδικούς παιδαγωγούς και καθηγητές προσαρμοσμένης κινητικής αγωγής.

2.1.2 Ο σκοπός της Ειδικής Αγωγής

Οι σκοποί της Ειδικής Αγωγής είναι πολλοί, όμως όλοι κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση: την ένταξη των ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες, την πολύπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και τη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών προκειμένου τα άτομα με αναπηρίες και δυσκολίες να καταστούν όσο το δυνατό περισσότερο αυτόνομα και ικανά να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της καθημερινότητας.

Η πρώτη ελληνική νομοθεσία η οποία κάνει αναφορά στο σκοπό της Ειδικής Αγωγής, φαίνεται να είναι το 1937, με το Νόμο 453/1937, σύμφωνα με τον οποίο σκοπός της Ειδικής Αγωγής ήταν «Προς σωματικήν, πνευματικήν και ηθικήν περίθαλψιν των ανωμάλων και καθυστερημένων παιδών». Η νομοθεσία αυτή με το πέρασ των ετών τροποποιείται συνεχώς. Ο πιο αναλυτικός προσδιορισμός των στόχων της ΕΑ, μέσω κάποιας νομοθεσίας στην Ελλάδα, γίνεται το 1985, οπότε και ορίζονται ως τρεις βασικοί στόχοι της ΕΑ οι εξής: «α) την ολόπλευρη και αποτελεσματική ανάπτυξη και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και ικανοτήτων τους (των ατόμων με ΕΕΑ), β) την ένταξή τους στην παραγωγική διαδικασία και γ) την αλληλοαποδοχή τους με το κοινωνικό σύνολο. Οι στόχοι αυτοί επιτυγχάνονται με την εφαρμογή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε συνδυασμό με άλλα επιστημονικά και κοινωνικά μέτρα» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ν.1566/85, Άρθρο 32). Η νομοθεσία αυτή παρουσιάστηκε ακόμη περισσότερο βελτιωμένη και αναβαθμισμένη ως προς τους στόχους της ΕΑ, το 2008 με το νόμο 3699/2008. Το δεύτερο άρθρο της εν λόγω νομοθεσίας λοιπόν αναφέρει πως η ΕΑΕ επιδιώκει ιδίως: «α) την ολόπλευρη και αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες β) τη βελτίωση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και δεξιοτήτων τους, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή η επανένταξή τους στο γενικό σχολείο, όπου και όταν αυτό είναι δυνατόν γ) την αντίστοιχη προς τις δυνατότητές τους ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην κοινωνική ζωή και στην επαγγελματική δραστηριότητα και δ) την αποδοχή, την αρμονική συμβίωση τους με το κοινωνικό σύνολο και την ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη, με στόχο τη διασφάλιση της πλήρους προσβασιμότητας των μαθητών με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς και των εκπαιδευτικών ή/και γονέων και κηδεμόνων με αναπηρία σε όλες τις υποδομές, τις υπηρεσίες και τα αγαθά που αυτά διαθέτουν» (Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Ν. 3699/2008, Άρθρο 2).

Μία διαφορετική, αλλά προς την ίδια κατεύθυνση άποψη σχετικά, έχει εκφράσει ο Δελλασούδας (2005), αναφέροντας πως ο σκοπός της ΕΑ δε διαφέρει πολύ από το σκοπό της κοινής πράξης αγωγής καθώς αποβλέπει στην κατάργηση της όποιας διάκρισης και διαφοράς. Ο ίδιος επίσης έχει ορίσει τον αυτοπροσδιορισμό και την ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου και τη πρόοδο του κοινωνικού συνόλου

ως βασικούς στόχους της ΕΑ, τους οποίους και θα πρέπει να υπηρετούν οι όποιες ενέργειες γίνονται προς τους μαθητές. Ο Νικόδημος (1989), δίνει μία άλλη προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία, σκοπός της ΕΑ είναι η ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα πλαίσια του σχολείου και της κοινωνίας, γεγονός που σύμφωνα με τον ίδιο θα οδηγήσει και στην αλληλοαποδοχή και στον αλληλοσεβασμό όλων των μελών μιας κοινωνίας, χωρίς να περιθωριοποιείται ή να υποτιμάται κανείς.

Από όλα τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως ο σκοπός της Ειδικής Αγωγής δεν είναι ένας, αλλά είναι πολλοί και όλοι τους εξίσου σημαντικοί. Η Αγωγή και η εκπαίδευση ατόμων με αναπηρίες και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, θα πρέπει να στοχεύει στην ανεξαρτητοποίηση του ατόμου, σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο βαθμό και στην ανάπτυξη και εξέλιξη των δυνατοτήτων του, προκειμένου να ενταχθεί αβίαστα στα πλαίσια της κοινωνίας. Το άτομο μέσα από την ΕΑ, πρέπει να μάθει να εξελίσει τη προσωπικότητά του καθώς και να αναπτύσσει όλες τις ενέργειες που απαιτούνται προκειμένου να φτάσει στην επίτευξη του εκάστοτε στόχου που θέτει. Πρέπει λοιπόν να προετοιμάζεται ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και τις επιδιώξεις της κοινωνίας καθώς και να αποκτήσει γνώσεις και εμπειρίες, που θα αποτελέσουν και το βασικό του εφόδιο ώστε να πορευθεί. Όλα αυτά βέβαια καθιστούν την επίτευξη της ΕΑ μια διαδικασία δύσκολη, πολυδιάστατη και καθόλου απλή, καθώς είναι μια εξελικτική βοήθεια και βοήθεια ζωής (Τοτολού, 2002).

2.2 Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή και Εκπαιδευτικός Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής

2.2.1 Τι είναι η ΠΚΑ

Η Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή ή Προσαρμοσμένη Φυσική Αγωγή ή Ειδική Φυσική Αγωγή είναι ένας κλάδος της ΦΑ, που ασχολείται με πληθυσμό με ειδικές ανάγκες: αναπτυξιακές / αισθητηριακές διαταραχές, διαταραχές συμπεριφοράς και μάθησης, Τρίτη ηλικία κτλ.

(el.wikipedia.org/wiki/Προσαρμοσμένη_Κινητική_Αγωγή). Αλλιώς μπορεί να οριστεί ως ο διεπιστημονικός κλάδος, που χρησιμοποιεί την άσκηση και την άθληση, τροποποιημένα και προσαρμοσμένα, για να ικανοποιήσει τις ατομικές ανάγκες των ασκούμενων. Η ΠΦΑ ως κλάδος της ΦΑ αποβλέπει στην ανάπτυξη και διατήρηση της φυσικής και πνευματικής υγείας, στην απόκτηση κινητικών δεξιοτήτων και ανάπτυξη φυσικών ικανοτήτων, στην ψυχαγωγία, στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και στην κοινωνικοποίηση του ατόμου (Κουτσούκη, 1997). Μπορεί να πει κανείς πως η ΠΦΑ είναι ένας ξεχωριστός και μοναδικός τομέας γνώσης που περιλαμβάνει την ενσωμάτωση πολλών τομέων, όπως είναι η ΦΑ, η ΕΑ, η ιατρική, η φυσικοθεραπεία, η ψυχολογία κα. Η ΠΚΑ είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στις υπηρεσίες που παρέχονται από εκπαιδευμένους επαγγελματίες σε

άτομα με περιορισμένες κινητικές δεξιότητες ή\ και κοινωνικούς περιορισμούς, κατά τη σχολική ηλικία, δηλαδή από τη γέννησή τους έως και την ηλικία των 21 ετών. Είναι ουσιαστικά μια εκπαιδευτική τοποθέτηση και αυτό είναι και το χαρακτηριστικό που την κάνει να διαφέρει από την Προσαρμοσμένη Φυσική Δραστηριότητα, η οποία είναι ένα σύστημα παροχής υπηρεσιών (Sherrill, 2015). Στη ΠΚΑ, οι γενικοί σκοποί και στόχοι της ΦΑ, δεν αλλάζουν, καθώς ασπάζονται και οι δύο την άποψη πως όλα τα παιδιά μπορούν να έχουν ευεργετικά αποτελέσματα από την άσκηση και το παιχνίδι, αρκεί να γίνονται οι απαραίτητες προσαρμογές, να διαμορφώνονται οι ειδικοί στόχοι σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και να προηγείται αξιολόγηση της παρούσας κινητικής συμπεριφοράς του παιδιού πριν από το σχεδιασμό εξατομικευμένου εκπαιδευτικού προγράμματος (Γκουτζιαμάνη – Σωτηριάδη, 2015). Σε αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί ότι το Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα, είναι βασικό εργαλείο της ΠΚΑ. Αυτό συντάσσεται από τον καθηγητή της ΠΦΑ, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του κάθε ατόμου με αναπηρία και στοχεύοντας στη βελτίωση των κινητικών και άλλων ικανοτήτων του ατόμου καθώς και στη μεγιστοποίηση της απόδοσής του στις όποιες αθλητικές δραστηριότητες (Κοκαρίδας, 2016). Συμπερασματικά, η Ειδική Φυσική Αγωγή, είναι μια διαδικασία εξαιρετικά σημαντική για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, διότι συμβάλλει στο να ανεξαρτητοποιηθεί το άτομο από την οικογένειά του και από την ίδια του την αναπηρία, αφού του παρέχει φυσικές και κινητικές ικανότητες, με τις οποίες καθίσταται δυνατό και ικανό να αυτοεξυπηρετηθεί ή ακόμη και να εργαστεί. Επίσης, βοηθάει το άτομο να αποκαταστήσει την αξιοπρέπειά του και να ενταχθεί κοινωνικά με μεγαλύτερη ευκολία (Κουτσούκη, 2008).

2.2.2 Τι είναι ο εκπαιδευτικός, τι είναι ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ και το καθηκοντολόγιό του

Πριν προχωρήσουμε στην ανάλυση του ορισμού και των καθηκόντων ενός εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, είναι σκόπιμο να αποσαφηνίσουμε και να ορίσουμε την έννοια του εκπαιδευτικού, εν γένει. Ετυμολογικά, εκπαιδευτικός είναι αυτός που ασχολείται με την εκπαίδευση, δηλαδή με ένα πλήθος δραστηριοτήτων που έχουν σκοπό την επίδραση με συγκεκριμένο τρόπο στη σκέψη, στο χαρακτήρα και στη σωματική αγωγή του ατόμου, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένες εκπαιδευτικές μεθόδους, σε ένα ειδικά σχεδιασμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, με συγκεκριμένους μαθησιακούς στόχους και σε συγκεκριμένα χρονικά όρια. Η λέξη μάλιστα προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «εκπαιδύω», που σημαίνει ανατρέφω από παιδική ηλικία, μορφώνω, διαπαιδαγωγώ (www.wikipedia.org). Ο εκπαιδευτικός επίσης είναι το άτομο που διδάσκει σε κάποια βαθμίδα της εκπαίδευσης, δηλαδή ο νηπιαγωγός, ο δάσκαλος ή ο

καθηγητής (Λεξικό της κοινής νεοελληνικής). Ένας νηπιαγωγός για να ενταχθεί στον εκπαιδευτικό κλάδο, πρέπει να κατέχει πτυχίο Παιδαγωγικών Τμημάτων με κατεύθυνση την Νηπιαγωγών ΑΕΙ ή πτυχίο Σχολών Νηπιαγωγών της Ελλάδας, ή αντίστοιχων και αναγνωρισμένων τμημάτων άλλων χωρών, ενώ ένας δάσκαλος πρέπει να έχει πτυχίο Παιδαγωγικού Τμήματος με κατεύθυνση Δασκάλων ΑΕΙ στην Ελλάδα ή πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας ή του Ιεροδιδασκαλείου Βελγίας Ιωαννίνων (ως 1/7/91) ή της Ανωτέρας Εκκλησιαστικής Σχολής Θεσσαλονίκης ως (1/7/91) ή ισότιμο και αντίστοιχο τίτλο αλλοδαπής χώρας. Οι καθηγητές από την άλλη, πρέπει να έχουν πτυχίο ανάλογο του κλάδου τους είτε της ημεδαπής είτε αντίστοιχο πτυχίο της αλλοδαπής. Οι καθηγητές Φυσικής Αγωγής για να ενταχθούν στον εκπαιδευτικό κλάδο στην Ελλάδα πρέπει να έχουν πτυχίο Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού ή Εθνικής Ακαδημίας σωματικής Αγωγής Πανεπιστημίων της ημεδαπής ή ισότιμα πτυχία αντίστοιχης ειδικότητας της αλλοδαπής (Ν.4521/2018 , Άρθρο 29 «Κλάδοι και ειδικότητες εκπαιδευτικού προσωπικού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης»). Οι νηπιαγωγοί, οι δάσκαλοι και οι καθηγητές λοιπόν που διαθέτουν τις παραπάνω βασικές γνώσεις, μπορούν να ασχοληθούν με το κομμάτι της εκπαίδευσης και να θεωρούνται κατ' επάγγελμα παιδαγωγοί, έχοντας ως καθήκον το να διδάξουν και να εκπαιδεύσουν τους μαθητές τους, αλλά και τη σωστή ανάπτυξη της προσωπικότητας αυτών, μέσα από τη χρήση κατάλληλων παιδαγωγικών μεθόδων (Βαμβακά, 2015). Ο εκπαιδευτικός είναι το άτομο που θα δώσει τις κατευθυντήριες στους μαθητές του, προκειμένου να αποκτήσουν σωστή συμπεριφορά απέναντι στην κοινωνία, ξεκινώντας από το σχολείο, το οποίο και αποτελεί μια μικρογραφία αυτής. Και η ίδια η κοινωνία έχει αναθέσει στον εκπαιδευτικό ακριβώς αυτό τον ρόλο, αφού το ίδιο το κράτος είναι ο εργοδότης των εκπαιδευτικών, τουλάχιστον αναφορικά με τη δημόσια εκπαίδευση. Παρόλα αυτά, συχνά η κοινωνία δρα παρεμβατικά στο ρόλο του εκπαιδευτικού, περιορίζοντάς του τις πρωτοβουλίες και υποχρεώνοντας τον πολλές φορές να ακολουθεί ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλάνο. Μπορούμε λοιπόν να θεωρήσουμε τον εκπαιδευτικό, ως ένα κοινωνικό ρόλο, όπως και ο Τσαρδάκης (1992) έχει αναφέρει, τον οποίο εκπαιδεύει και προετοιμάζει η εκάστοτε κοινωνία προκειμένου να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της. Παρόλα αυτά ο εκπαιδευτικός είναι ένα άτομο, το οποίο κρατάει στα χέρια του σε μεγάλο βαθμό την πολύπλευρη εξέλιξη των μαθητών του και εκτός από το να ακολουθεί τις επιταγές της κοινωνίας, πρέπει να προσφέρει στους μαθητές του όλη του την αφοσίωση, να τους αντιμετωπίζει με αγάπη και να είναι έτοιμος να θυσιάσει πράγματα προκειμένου να τους εφοδιάσει καταλλήλως για τη πορεία τους στη ζωή. Ο Yin (2005) εξάλλου, είχε χαρακτηρίσει τους εκπαιδευτικούς ως «συναισθηματικούς εργάτες», οι οποίοι συχνά πρέπει να υπομένουν τις συναισθηματικές απαιτήσεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν στη δουλειά τους και να ρυθμίζουν τα συναισθήματά τους προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτές, ενώ οι Denham, Bassett & Zinsser (2012) είχαν αναφέρει πως οι εκπαιδευτικοί είναι άτομα που μπορούν πολύ έντονα να επηρεάσουν τους

μαθητές τους αρνητικά στις καθημερινές τους δραστηριότητες και ασχολίες με τις συναισθηματικές αδυναμίες τους.

Ως εκπαιδευτικός της ΠΚΑ, μπορεί να θεωρηθεί το άτομο που είναι Ειδικό στη παροχή υπηρεσιών Προσαρμοσμένης Φυσικής Δραστηριότητας στα πλαίσια του σχολείου και έχει ολοκληρώσει προπτυχιακές ή μεταπτυχιακές σπουδές με ειδίκευση την Προσαρμοσμένη Φυσική Αγωγή (Sherrill, 2015). Είναι ουσιαστικά ο υπεύθυνος της προετοιμασίας και της σωστής εφαρμογής του μαθήματος της ΠΚΑ. Αυτό σημαίνει ότι καθήκον αυτού, αποτελεί η επίτευξη των στόχων της ΠΚΑ, όπως πολλοί από αυτοί αναφέρθηκαν προηγουμένως. Έτσι διαπιστώνουμε πως ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ είναι ο υπεύθυνος της κινητικής εξέλιξης των ατόμων με ΕΕΑ, της βελτίωσης του κινητικού τους συντονισμού, της αντιμετώπισης της υποτονικότητάς τους καθώς και της ενίσχυσης της αντίληψης, της προσοχής και της μνήμης τους. Επίσης μέσω της ΦΑ, ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, βοηθάει στην ολοκλήρωση της ανάπτυξης κινητικών σχημάτων των μαθητών του, οδηγεί την άσκοπη κινητική συμπεριφορά τους σε λειτουργική και σκόπιμη, διορθώνει τις όποιες λάθος στάσεις και κινήσεις καθώς και τον βοηθάει να κατακτήσει κάποιες, αν όχι όλες, κινητικές δεξιότητες (Γκουτζιαμάνη – Σωτηριάδη, 1991). Όλα αυτά, λοιπόν καθώς και η βοήθεια για ανάπτυξη της κοινωνικότητας και της επικοινωνίας, μπορούμε να θεωρήσουμε πως είναι καθήκοντα ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ, όπως αυτό προκύπτει από τους στόχους της ΠΚΑ. Επίσης ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να εκπαιδεύεται και να γνωρίζει όλες τις πτυχές της θεωρίας της προσαρμογής (Κοκαρίδας, 2016), δηλαδή να είναι σε θέση να παρατηρεί, να αντιλαμβάνεται και να αξιολογεί τις ιδιαίτερες ανάγκες του κάθε μαθητή. Έτσι θα έχει τη δυνατότητα να φτιάξει το καλύτερο δυνατό εξατομικευμένο πρόγραμμα για το μαθητή του, η δημιουργία του οποίου, είναι ίσως και το βασικότερο καθήκον του. Σύμφωνα και με την Γκουτζιαμάνη – Σωτηριάδη (1991), η δημιουργία ενός εξατομικευμένου προγράμματος, απαιτεί ειδικές προσαρμογές στο χώρο και τα όργανα που θα χρησιμοποιηθούν για τη διεξαγωγή του, στη μορφή των ερεθισμάτων που θα παρέχονται, στους κανόνες που θα ορίζονται καθώς και στη διάρκεια της δραστηριότητας. Επίσης ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, είναι αυτός ο οποίος πρέπει να θέτει τους στόχους για το μαθητή και να φροντίζει αυτοί να είναι ρεαλιστικοί και επιτεύξιμοι, καθώς και να μαθαίνει στα παιδιά τρόπους για να οδηγηθούν στην επίτευξη των στόχων αυτών και στην επίλυση των όποιων κινητικών προβλημάτων τους παρουσιάζονται. Ο καθηγητής προσαρμοσμένης φυσικής αγωγής, είναι ακόμη υπεύθυνος για την αξιολόγηση και για την επαναξιολόγηση της κινητικής κατάστασης στην οποία βρίσκονται οι μαθητές του. Όλα αυτά καθώς και η συνεχής ενημέρωση των γονέων και των επιστημόνων με τους οποίους συνεργάζεται ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ για την εκπαίδευση των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, αποτελούν βασικά καθήκοντά του.

2.3 Τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού

Η αποτελεσματικότητα είναι η ικανότητα που έχει κάποιος να εκπληρώνει, να συμπληρώνει και να τελειοποιεί οτιδήποτε αναλαμβάνει, να φέρνει δηλαδή αποτέλεσμα (Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Ετυμολογικά, το αποτέλεσμα και ως κατά συνέπεια και η αποτελεσματικότητα, προέρχεται από τη σύνθεση της λέξης «αποτελώ» που σημαίνει ολοκληρώνω κάτι και φέρνω εντελώς εις πέρας και της λέξης «τέλος». Η αποτελεσματικότητα επίσης έχει οριστεί ως ο βαθμός στον οποίο κάποιος πετυχαίνει τους στόχους του, ενώ σύμφωνα με τους Scheerens & Bosker (1997) ορίζεται ως ο βαθμός στον οποίο το επιθυμητό επίπεδο της επίδοσης κατορθώνεται. Η Λιγνού (2007), έχει αναφέρει πως η έννοια του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, δεν είναι απλή και έχει ιδιαίτερη βαρύτητα προς την κοινωνία, την οικογένεια αλλά και κάθε μέλος της κοινωνίας ξεχωριστά. Μπορούμε επίσης να διακρίνουμε τέσσερα διαφορετικά είδη αποτελεσματικότητας, σύμφωνα με τη Σωτηριάδου (2010): τη τεχνική αποτελεσματικότητα, η οποία ορίζεται ως η δυνατότητα μίας μονάδας, κατά κύριο λόγο οικονομικής, να παράγει μία δεδομένη ποσότητα προϊόντος, με την ελάχιστη δυνατή ποσότητα εισροών, η καταναμητική αποτελεσματικότητα, η ολική αποτελεσματικότητα και η αποτελεσματικότητα της κλίμακας. Συχνά ο όρος αποτελεσματικότητα συγχέεται με τον όρο αποδοτικότητα. Και πράγματι, η αποδοτικότητα, είναι αποτελεσματικότητα, με τη μόνη διαφορά ότι η πρώτη επιτυγχάνεται με τον πιο οικονομικό, από οποιαδήποτε άποψη, τρόπο (Ανδρεαδάκης, Καδιανάκη, 2010). Χαρακτηρίζουμε έναν άνθρωπο ως αποτελεσματικό, όταν αυτός έχει την ικανότητα να φέρει το αποτέλεσμα που επιδιώκεται ή/ και ενεργεί δραστήρια και συντονισμένα (Λεξικό Τριανταφυλλίδη). Μπορούμε να θεωρήσουμε επομένως ως αποτελεσματικό εκπαιδευτικό, αυτόν που μπορεί να επιτύχει τους σκοπούς και τους στόχους της εκπαιδευτικής διαδικασίας, κάνοντας όλες τις απαραίτητες ενέργειες για αυτό.

Μετά τη προσπάθεια αποσαφήνισης των όρων «αποτελεσματικότητα» και «εκπαιδευτικός», μπορούμε να περάσουμε στην ανάλυση του τι είναι η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού και στην αναφορά κάποιων από τα χαρακτηριστικά που καθιστούν έναν εκπαιδευτικό αποτελεσματικό. Αν και η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ως έννοια, έχει χαρακτηριστεί ως αόριστη, καθώς καθορίζει τον εκάστοτε εκπαιδευτικό μέσω της εξέτασης του περίπλοκου καθήκοντος της διδασκαλίας του και των πολλών πεδίων στα οποία αυτός εργάζεται (James, Thomas & Leslie, 2016), έχουν γίνει κατά καιρούς πολλές προσπάθειες προκειμένου να αναφερθούν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, τα οποία αν διαθέτει κάποιος εκπαιδευτικός, είναι πολύ πιθανό να είναι και αποτελεσματικός. Η Χριστοφίδου (2014), θεωρεί πως η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού πρέπει να καθορίζεται κυρίως από παράγοντες που μετρούν τη συμπεριφορά του μέσα στα πλαίσια της τάξης, ενώ οι Hanushek & Rivkin (2010), στη προσπάθεια τους να ορίσουν την αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού, αναφέρουν πως δύο

εκπαιδευτικοί που βρίσκονται στα δύο άκρα της κλίμακας της αποτελεσματικότητας, έχουν διαφορά στα όσα έχουν προσφέρει στα μαθησιακά αποτελέσματα, κατά έναν σχολικό έτος μάθησης. Η Παμουκτσόγλου (2001), μετά από έρευνα που έκανε κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, μπορούν να χωριστούν κατά κύριο λόγο σε τέσσερις κατηγορίες: α. τα επαγγελματικά χαρακτηριστικά, που αφορούν το επάγγελμα και το επιστημονικό υπόβαθρο του εκπαιδευτικού β. τα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τις διδακτικές ικανότητες του εκπαιδευτικού, όπως είναι η αξιοπιστία, η ευελιξία ή ο σεβασμός προς τους άλλους γ. τα χαρακτηριστικά που αφορούν το σχολικό κλίμα και δ. τα χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με τις σχέσεις του εκπαιδευτικού με τους άλλους εκτός των μαθητών, δηλαδή τους γονείς, το διευθυντή, τους υπόλοιπους συναδέλφους και τους διάφορους σχετικούς κοινωνικούς φορείς. Το 1982, οι Harris & Hill, αναφέρονται σε 6 βασικά χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, τα οποία είναι: 1) συστηματικότητα, 2) φιλική διάθεση, 3) σωστή χρήση της προφορικής επικοινωνίας, 4) ενθουσιασμός για αυτό που κάνει, 5) εξατομίκευση της διδασκαλίας και 6) ορθή παιδαγωγική χρήση και αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογικών μέσων. Ο Guskey (1996), θεωρεί πως ένας εκπαιδευτικός για να είναι αποτελεσματικός, πρέπει εκτός από πολλά άλλα, να ελέγχει καθ όλη τη διάρκεια του μαθήματος κατά πόσο οι μαθητές του κατανοούν τα όσα λέει και να προσαρμόζει τις οδηγίες που δίνει ανάλογα με τα σχόλια και την ανατροφοδότηση που παίρνει. Οι συναισθηματικές δεξιότητες, είναι επίσης ένα χαρακτηριστικό που ξεχωρίζει τον αποτελεσματικό εκπαιδευτικό από το μη (Emmer, Everson & Anderson, 1980). Κάποιες από αυτές τις συναισθηματικές δεξιότητες μπορούμε να θεωρήσουμε πως είναι η ειλικρίνεια του εκπαιδευτικού απέναντι στους μαθητές του, η συμπαράσταση και η διάθεση για συζήτηση μαζί τους και η καλλιέργεια ουσιαστικής επικοινωνίας. Η ύπαρξη ενδιαφέροντος προς τους μαθητές και η έκφραση αυτού με τους κατάλληλους τρόπους, είναι ακόμη ένα χαρακτηριστικό που έχουν οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι έχουν υψηλότερα επίπεδα επίτευξης διάφορων κατορθωμάτων με τους μαθητές τους, όπως έχει διαπιστωθεί από τους Collison, Killeavy & Stepheson (1999) αλλά και από τον Wolk (2002). Αποτέλεσμα αυτού του ενδιαφέροντος άλλωστε, είναι και η δημιουργία ευχάριστου κλίματος και θετικής διάθεσης μέσα στην τάξη, κατάσταση που σύμφωνα με τον Cotton (2000) και τους Emmer, Everson & Worsham (2003), μπορούν να δημιουργήσουν οι αποτελεσματικοί δάσκαλοι ενισχύοντας και θέτοντας σαφείς προσδοκίες από τους μαθητές καθ όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, αλλά κυρίως στην αρχή του. Ο εκπαιδευτικός επίσης πρέπει να προσεγγίζει τα παιδιά με φιλικό τρόπο, να ενθαρρύνει τους μαθητές του να προσπαθούν, να τους βοηθάει να επιτυγχάνουν τους στόχους τους, αλλά και να τους μαθαίνει τους τρόπους που μπορούν να το επιτύχουν αυτό και να τους αντιμετωπίζει όλους με ισοτιμία και απαλλαγμένος από κάθε προκατάληψη. Για να είναι αποτελεσματικός ένας εκπαιδευτικός πρέπει επίσης να είναι πάντα προετοιμασμένος σε σχέση με το μάθημα, να επιδιώκει τη

συνεργασία μεταξύ των μαθητών, αλλά και τη δική του με εκπαιδευτικούς και επιστήμονες άλλων κλάδων, να αποφεύγει τις συγκρίσεις καθώς και να ενημερώνεται και να αναλύει όσα και για όσα συμβαίνουν στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Η υπομονή είναι ένα ακόμη χαρακτηριστικό που καθιστά έναν εκπαιδευτικό αποτελεσματικό, όπως είναι και ο σαφής λόγος, η δυνατότητα καλής οργάνωσης του μαθήματος και του χώρου διεξαγωγής του, καθώς και η θετική αλληλεπίδραση που μπορεί να αναπτύξει με τους μαθητές του. Ο Stronge (2005), είχε γράψει χαρακτηριστικά πως «οι πιο αποτελεσματικοί δάσκαλοι είναι αυτοί που ενθαρρύνουν τους μαθητές να παίρνουν την ευθύνη των εαυτών τους» (σελ 342), ενώ ο Borich (1988), αναφέρεται σε δέκα είδη συμπεριφοράς του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού. Τα δέκα αυτά είδη, μάλιστα, ο ίδιος, τα διαιρεί σε «βασικά», τα οποία είναι η ποικιλία, η καθαρότητα, η προσήλωση, η εμπλοκή των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία και ο βαθμός επιτυχίας των μαθητών, καθώς και σε «καταλυτικά», τα οποία είναι η χρήση των ιδεών των μαθητών, η σωστή δόμηση του μαθήματος, η χρήση της τεχνικής των ερωτήσεων, η ενθάρρυνση των μαθητών και ο ενθουσιασμός. Ο Ανδρεαδάκης (2004) μάλιστα, εκτός από κάποια χαρακτηριστικά τα οποία έχουν ήδη αναφερθεί στη παρούσα εργασία και για τα οποία είχε μιλήσει και ο ίδιος, είχε αναφέρει ως χαρακτηριστικά του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού και τον ακέραιο χαρακτήρα, την εγκαρδιότητα, το χιούμορ, την ευελιξία, τη γνώση του γνωστικού αντικείμενου που διδάσκει, την ορθή κρίση, την παροχή ανατροφοδότησης, τη γνώση των ατομικών αναγκών των μαθητών και τη προσαρμογή σε αυτές καθώς και τη δημιουργία ατμόσφαιρας εργασίας μέσα στη σχολική τάξη. Ένα άλλο χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, φαίνεται να είναι η αξιολόγηση του εαυτού του, ή αλλιώς η «αυτοαξιολόγηση», ένας όρος που για τον κλάδο των εκπαιδευτικών εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του '70 και περιλαμβάνει την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού από το ίδιο του τον εαυτό σκεπτόμενος τα θετικά και αρνητικά σημεία του μαθήματος και τη διδασκαλία του, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις αποτυχίες ή τις επιτυχίες του, να συνειδητοποιήσει τις αδυναμίες του και τα προτερήματα του και ως κατά συνέπεια να οδηγηθεί στην βελτίωση της διδασκαλίας του. Η «αυτοαξιολόγηση» είναι μία διαδικασία που είναι απαραίτητη για όλους τους ανθρώπους και ειδικά για τα άτομα που έρχονται σε επαφή με παιδιά και είναι υπεύθυνα για την πρόοδο τους, όπως είναι οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων, προκειμένου να εξελιχθούν, να μάθουν μέσα από τις εμπειρίες τους και να τις χρησιμοποιήσουν θετικά ώστε να τελειοποιήσουν το έργο τους. Ο Freire (2006) έχει αναφέρει επίσης πως ένας εκπαιδευτικός για να είναι αποτελεσματικός θα πρέπει να σέβεται και να δέχεται πάντα τη πολιτισμική ταυτότητα των μαθητών του, χαρακτηριστικό το οποίο επίσης πρέπει να συναντάται σε όλους τους ανθρώπους, πόσο μάλλον σε άτομα όπως οι εκπαιδευτικοί που είναι καθήκον τους να προάγουν την ισότητα και να θέτουν τις βάσεις για την αλληλοαποδοχή μεταξύ των ατόμων. Είναι πολύ σημαντικό ο εκπαιδευτικός για να φέρει θετικά αποτελέσματα με τη

διδασκαλία του να έχει υποδειγματική συμπεριφορά, να είναι πρότυπο ηθικής και να είναι το ίδιο δοτικός με όλους τους μαθητές ανεξαρτήτως θρησκείας, γλώσσας και εθνικότητας. Εξάλλου, όπως και ο Cheng (1993) έχει αναφέρει, ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός, έχει ως στόχο με τη διδασκαλία του να βοηθήσει τους μαθητές του να κατανοήσουν την κοινωνία, προκειμένου να προσαρμόζονται σε αυτή και να την κατανοούν και όχι να τους συντρίβει η ισχύ που έχει. Οι Anderson (1991) και Cruickshank (1990), μελετώντας μία πληθώρα ερευνών, έχουν καταλήξει σε δέκα βασικά χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός. Αυτά είναι η διαύγεια και η καθαρότητα όσων λέει, η δημιουργία κλίματος που θα προσανατολίζεται στην εργασία, η ενθάρρυνση και η παρακολούθηση της πορείας και της εξέλιξης των μαθητών, η οργάνωση του μαθήματος και η παροχή ανατροφοδότησης, η υπηρετήση των σκοπών της μαθησιακής διαδικασίας και η ποικιλία αυτής και τέλος η δημιουργία ορμής και ρυθμού στο μάθημα και η σωστή και εποικοδομητική χρήση των ερωτήσεων (Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός επίσης πρέπει να είναι δίκαιος, να επιπλήττει τη λάθος και να επαινεί τη σωστή συμπεριφορά με αντικειμενικότητα και να είναι έτοιμος να παραδεχτεί τα λάθη του, χωρίς να αισθάνεται πως εκτίθεται, δημιουργώντας και με αυτό τον τρόπο μια σχέση εμπιστοσύνης με τους μαθητές του. Η διά βίου μάθηση και η καλή προετοιμασία του εκπαιδευτικού για το μάθημα, είναι επίσης χαρακτηριστικά τα οποία αν διαθέτει ένας εκπαιδευτικός, έχει μεγάλες πιθανότητες να είναι και αποτελεσματικός. Όσο καλά και αν γνωρίζει το γνωστικό του αντικείμενο, δε πρέπει ποτέ να επαναπαύεται στις ήδη υπάρχουσες γνώσεις του, αλλά πρέπει να τις εμπλουτίζει συνέχεια, προκειμένου να είναι πάντα σε θέση να απαντήσει στις ερωτήσεις των μαθητών και να τους λύσει τις όποιες απορίες τους. Οι Πασιαρδής Π. (1993) και Πασιαρδής Γ. (2000), έχουν αναφέρει επίσης ότι ένας εκπαιδευτικός μπορεί να θεωρείται αποτελεσματικός, όταν συνειδητοποιεί τους ατομικούς του στόχους, τους προσαρμόζει στους εκπαιδευτικούς, ελέγχει τα συναισθήματα και τις πράξεις του και η συμπεριφορά και η κίνηση του μέσα στο χώρο της διδασκαλίας, περνάει το μάθημα της αποτελεσματικής διδασκίας (Γιαννακόπουλος, 2014). Η έννοια του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού έχει επίσης θεωρηθεί από τους Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη (2010), ως ταυτόσημη της έννοιας της αποτελεσματικής διδασκαλίας, καθώς «ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός πραγματοποιεί αποτελεσματική διδασκαλία και μία αποτελεσματική διδασκαλία προϋποθέτει έναν αποτελεσματικό εκπαιδευτικό». Ο Παπανδρέου (2001), μετά από έρευνα που έκανε, διέκρινε τους παράγοντες της αποτελεσματικής διδασκαλίας σε α) άμεσους, που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά και τις συμπεριφορές του εκπαιδευτικού και β) έμμεσους, που δεν σχετίζονται με τον εκπαιδευτικό, αλλά με τις εγκαταστάσεις, τις υλικές υποδομές, την πολιτική, την οικονομία, την κοινωνία, τους μαθητές και τη διεύθυνση του σχολείου. Έρευνες που έχουν γίνει επίσης κατά καιρούς, έχουν καταλήξει σε κάποιες συγκεκριμένες μεταβλητές που σχετίζονται με την αλληλεπίδραση της

διαδικασίας της εκπαίδευσης και του αποτελέσματος αυτής, οι Scheerens & Bosker (1997, όπως αναφέρεται στους Ανδρεαδάκη & Καδιανάκη), αναφέρουν συνοπτικά και είναι οι εξής: η διαύγεια του εκπαιδευτικού και η ξεκάθαρη παρουσίαση των γνώσεων που θέλει να μεταφέρει στους μαθητές του, η ευκαμψία και η προσαρμογή της διδασκαλίας του στους μαθητές του, ο ενθουσιασμός, η συνέπεια και ο προσανατολισμός του στην εργασία του, η άσκηση της σωστής μορφής κριτικής, η διενέργεια έμμεσων δραστηριοτήτων που ενθαρρύνουν τους μαθητές για συμμετοχή και προσπάθεια, η παροχή ευκαιριών στους μαθητές να πάρουν κάποια βασικά εφόδια και να μάθουν κάποια βασικά κριτήρια, η χρήση σχολίων και παρατηρήσεων από τον εκπαιδευτικό, προκειμένου να κεντρίξει το ενδιαφέρον τους προς την διαδικασία της εκπαίδευσης καθώς και η διαφοροποίηση των γνωστικών ερωτήσεων και του επιπέδου της γνωστικής αλληλεπίδρασης για κάθε μαθητή ξεχωριστά. Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός επίσης, πρέπει να παρέχει κίνητρα στους μαθητές τους για προσπάθεια, πρέπει να τους ενθαρρύνει να θέτουν στόχους και να τους βοηθάει να δημιουργούν στρατηγικές επίλυσης των προβλημάτων τους ώστε να οδηγηθούν στην επίτευξή τους, χωρίς να τους κρίνει και να τους αποθαρρύνει σε καμία περίπτωση. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό που φαίνεται ότι πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός για να είναι αποτελεσματικός, είναι η ενσυναίσθηση, η οποία σύμφωνα με τις Ιωαννίδου & Κωνσταντικάκη (2008) είναι η ικανότητα να μοιράζεσαι και να καταλαβαίνεις τη σκέψη ή τα συναισθήματα του άλλου. Σύμφωνα με τους Anderson & Tettegah (2006), η ενσυναίσθηση του εκπαιδευτικού είναι η ικανότητα του να εκφράσει το ενδιαφέρον του και να κατανοήσει την οπτική γωνία του μαθητή και σαν όρος εμπεριέχει και τη γνωστική και τη συναισθηματική διάσταση της ενσυναίσθησης. Είναι ένα χαρακτηριστικό που πολλοί ερευνητές το έχουν συσχετίσει με την ανάπτυξη καλών σχέσεων ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τους μαθητές, με την αύξηση των παρεχόμενων κινήτρων στους μαθητές καθώς και με την καλύτερη εφαρμογή της διδασκαλίας. Ο Cheng (1993) επίσης, αναφέρει ως αποτελεσματικό εκπαιδευτικό, αυτόν που καταφέρνει να διαχειριστεί μια ποικιλία πιστικών καταστάσεων μέσα στα πλαίσια της τάξης και μαθαίνει στους μαθητές του τρόπους να αντιμετωπίσουν και να προσαρμοστούν στις όποιες αλλαγές του περιβάλλοντος της τάξης αλλά και στα εσωτερικά εμπόδια που συναντούν. Οι Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, το 2010 υλοποίησαν μία έρευνα, προκειμένου να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού και της αποτελεσματικής διδασκαλίας, χρησιμοποιώντας ως μέσο συλλογής δεδομένων ερωτηματολόγια και παίρνοντας ως δείγμα 621 εκπαιδευτικούς από διάφορα μέρη της Ελλάδας. Από την ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί ανεξαιρέτως, συμφώνησαν πως ένα βασικό και σημαντικό χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού είναι η καλή επικοινωνία μεταξύ αυτού και των μαθητών του, όπως επίσης θεωρούν εξίσου σημαντικό το να είναι αποδεκτός από τους μαθητές του και το να έχει αυτοπεποίθηση. Στις αμέσως επόμενες θέσεις στην κατάταξη της σημαντικότητας

των χαρακτηριστικών στη συγκεκριμένη έρευνα, παρουσιάζεται ο ενθουσιασμός του εκπαιδευτικού, η συνεχής εκπαίδευση του και ενημέρωση του για τη δουλειά του, ο αυτοέλεγχος και η αυτοσυγκράτηση, η ξεκάθαρη έκφραση των σκέψεων του καθώς και το να έχει προσδοκίες από τους μαθητές του. Στις δύο τελευταίες θέσεις, από τα 25 χαρακτηριστικά, τοποθετήθηκαν η αρμονική συνεργασία με το διευθυντή και με σχολικό σύμβουλο. Τα 25 χαρακτηριστικά αυτά που αναφέρονταν στην έρευνα διακρίθηκαν από τους ερευνητές σε διδακτικού και διοικητικού χαρακτήρα και μία ακόμη παρατήρηση που έκαναν, ήταν ότι χαρακτηριστικά του διδακτικού χαρακτήρα, φάνηκαν να έχουν πολύ υψηλότερο αντίκτυπο στο να χαρακτηριστεί ένας εκπαιδευτικός ως αποτελεσματικός σε σύγκριση με αυτά του διοικητικού χαρακτήρα.

Αντίστοιχη έρευνα που διενέργησε ο Bennett (1976), με δείγμα 800 εκπαιδευτικούς της δημόσιας εκπαίδευσης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι απαραίτητοι σκοποί που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός για να κάνει αποτελεσματική διδασκαλία, επομένως να είναι και αυτός αποτελεσματικός, είναι πρωτίστως οι μαθητές να προχωρήσουν στην απόκτηση βασικών ικανοτήτων στα μαθηματικά και στο διάβασμα, να αποδέχονται τα κανονικά και σωστά πρότυπα συμπεριφοράς, να βοηθούν τους μαθητές στο να προάγουν τη μεταξύ τους συνεργασία καθώς και να κατανοούν τα δεδομένα του κόσμου στον οποίο ζουν. Στις τελευταίες θέσεις ήταν η προετοιμασία για την ακαδημαϊκή δουλειά στις μετέπειτα βαθμίδες εκπαίδευσης καθώς και η προώθηση των μαθητών σε υψηλά επίπεδα ακαδημαϊκών προσόντων. Μπορούμε έτσι να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι σύμφωνα με τη συγκεκριμένη έρευνα, ότι το να παρέχουν ακαδημαϊκά προσόντα και εφόδια στους μαθητές, έχει μικρή σημασία στο να θεωρηθούν αποτελεσματικοί αυτοί και η διδασκαλία τους και θεωρούν πιο σημαντικά το να παρέχουν στους μαθητές τους εφόδια για το πώς να ανταπεξέλθουν στην καθημερινότητα της κοινωνίας επιτυχώς.

Και η Παμουκτσόγλου, το 2001, έκανε αντίστοιχη έρευνα και κατέληξε στο ότι ένας εκπαιδευτικός για να θεωρείται αποτελεσματικός πρέπει πρωτίστως να αγαπάει τους μαθητές του καθώς και το αντικείμενό του, να είναι υπομονετικός και η επιλογή του επαγγέλματός τους να είναι ευσυνείδητη και όχι επιπόλαιη, να είναι μεταδοτικός, επικοινωνιακός και να έχει χιούμορ, να μη μεροληπτεί και να μπαίνει συχνά στη διαδικασία αξιολόγησης του εαυτού του, να είναι ισορροπημένος, ώριμος και δίκαιος, να έχει ενθουσιασμό για το αντικείμενο που διδάσκει και να είναι ευέλικτος απέναντι στην οποιαδήποτε τροχοπέδη παρουσιάζεται, να οργανώνει σωστά και το χώρο και το χρόνο του μαθήματος, καθώς και να ενημερώνει τους μαθητές για τους εκπαιδευτικούς στόχους που έχει και τις ευθύνες που πρέπει να έχουν εκείνοι (Κλωνάρη & Κουτσόπουλος, 2005). Βέβαια ο ίδιος, έχει αναφέρει πως τέτοιου είδους έρευνες που προσπαθούν να καθορίσουν την αποτελεσματικότητα ή μη των εκπαιδευτικών, δε μπορούν να είναι απολύτως αξιόπιστες.

Η έρευνα βέβαια που σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας των εκπαιδευτικών και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, έχει τα τελευταία χρόνια βασιστεί

κατά κύριο λόγο σε μία τριλογία συγκεκριμένων μεταβλητών: τις μεταβλητές του περιβάλλοντος, τις μεταβλητές της διαδικασίας και τις μεταβλητές του αποτελέσματος (Burns, 1995 και Kyriacou, 1997). Σύμφωνα με τον Kyriacou (1997), οι μεταβλητές του περιβάλλοντος σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος της διδασκαλίας και της εκπαίδευσης και πιο συγκεκριμένα με τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού, του μαθητή, της τάξης, του μαθήματος, του σχολείου, της κοινότητας και της περίπτωσης (Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Οι μεταβλητές της διαδικασίας αφορούν τις αντιλήψεις και τις στρατηγικές των μαθητών και των εκπαιδευτικών σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των υποχρεώσεων και των δραστηριοτήτων και περιλαμβάνουν τον ενθουσιασμό και την καθαρότητα της έκφρασης του εκπαιδευτικού, τον μεγάλο ρυθμό ανάπτυξης ερωτήσεων, τη χρήση του επαίνου και διάφορων τεχνικών πειθαρχίας, τη δημιουργία θετικού κλίματος στην τάξη από τον εκπαιδευτικό και την καλή οργάνωση του μαθήματος, την ανατροφοδότηση, το βαθμό της συμμετοχής των μαθητών και της αλληλεπίδρασής τους με τον εκπαιδευτικό καθώς και τις στρατηγικές που αυτοί χρησιμοποιούν προκειμένου να μάθουν. Η μεταβλητή του αποτελέσματος, σχετίζεται με όλα εκείνα τα αποτελέσματα τα οποία πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί και αυτά σύμφωνα με τους Ανδρεαδάκη & Καδιανάκη (2010), θα μπορούσαν να είναι οι αυξημένες γνώσεις, το ενδιαφέρον για το αντικείμενο που διδάσκει ο εκπαιδευτικός, τα πνευματικά κίνητρα, την αυτοπεποίθηση, την αυτονομία και την κοινωνική ανάπτυξη.

Οι Brophy & Good (1986) και οι Eggen & Kauchak (1997), σε έρευνες που έκαναν, κατέληξαν σε συμπεράσματα σχετικά με τα αντικείμενα στα οποία πρέπει να έχει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός γνώσεις και αυτά είναι το αντικείμενο που διδάσκουν, οι δεξιότητες των επιστημών και η επιστήμη της Παιδαγωγικής και της Διδακτικής.

Έρευνες επίσης έχουν διεξαχθεί από πολλούς ερευνητές (Kramsch, 1984, Tagliante, 1994, Martinez 1998, Brown και συνεργάτες, 2000, Bourdeau, 2001, Λυγίζου, 2002) για τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, σύμφωνα με τις απόψεις μαθητών. Η χρήση δημοκρατικών αρχών μέσα στην τάξη, η παροχή συμβουλών προς αυτούς και η καθοδήγησή τους, ο σεβασμός και η κατανόηση, το να τους βοηθάει και να τους και να τους αποδέχεται, η ψυχραιμία και η σωστή διαχείριση των καταστάσεων, το να είναι πάντα διαθέσιμος και να νοιάζεται ουσιαστικά για αυτούς, είναι κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά.

Ανάλογου περιεχομένου έρευνα έγινε και από την Παμουκτσόγλου (2001), παίρνοντας ως δείγμα 1500 μαθητές από όλη την Ελλάδα. Αυτή, κατέληξε στα εξής χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού, σύμφωνα με τις απόψεις των μαθητών: η αναπλήρωση των ελλείψεων των μαθητών, ο ενθουσιασμός, η δημιουργία δημοκρατικού κλίματος, η προθυμία να ασχοληθεί με τους μαθητές του, η υπομονή και η φιλική διάθεση, ο έλεγχος και η επιβράβευση, η σωστή οργάνωση του μαθήματος αλλά και του χρόνου του μαθήματος, η χρήση παραδειγμάτων και

της εξατομικευμένης διδασκαλίας καθώς και η γνώση του επιπέδου και των γνώσεων των μαθητών. Φαίνεται πως ένας εκπαιδευτικός για να είναι αποτελεσματικός λοιπόν, πρέπει να διαθέτει τη πλειονότητα των προαναφερθέντων χαρακτηριστικών και να προσπαθεί συνεχώς για να τα διατηρεί κατά τη διδασκαλία του, καθώς αυτός είναι ζωτικό μέρος του περιβάλλοντος της τάξης (Fontana D., 1996) και είναι αυτός που μπορεί να απογειώσει με τη συμπεριφορά του και την αντιμετώπιση των μαθητών του και των καταστάσεων την εκπαιδευτική διαδικασία. Παρόλα αυτά, το τι ορίζεται ως αποτελεσματικός εκπαιδευτικός μπορεί να θεωρηθεί και ως υποκειμενικό, καθώς εξαρτάται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό, την κοινωνικό και το πολιτικό πλαίσιο της περιοχής και του εκάστοτε σχολείου, από τους μαθητές και τις οικογένειες τους, καθώς και από πολλούς ακόμη παράγοντες (Γιαννακόπουλος, 2014). Εξάλλου όπως και ο MacBeath (2001) έχει αναφέρει, ένας εκπαιδευτικός που μπορεί να θεωρείται αποτελεσματικός σε ένα συγκεκριμένο σχολείο, σε κάποιο άλλο μπορεί να μη θεωρείται.

2.4 Τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής

Τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ, είναι ένα θέμα το οποίο δεν έχει απασχολήσει τους ερευνητές σε τέτοιο βαθμό, ώστε να υπάρχουν αρκετά σχετικά ευρήματα. Μία έρευνα που ασχολήθηκε στοχευμένα με τα προσόντα ενός εκπαιδευτικού προσαρμοσμένης εκπαιδευτικής αγωγής, είναι αυτή των Lytle, Lavay & Rizzo (2010). Ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ σύμφωνα με αυτούς πρέπει να έχει ακαδημαϊκές γνώσεις σχετικές με τις αναπηρίες, να μπορούν να εκτιμούν το επίπεδο της κίνησης των ατόμων με αναπηρία και να δημιουργούν εξατομικευμένα εκπαιδευτικά προγράμματα για τα άτομα αυτά, να μπορούν να προσαρμόζουν και να τροποποιούν το μάθημα της ΦΑ ανάλογα με τα άτομα στα οποία απευθύνονται, να διαθέτουν την ικανότητα να διαχειρίζονται τις όποιες συμπεριφορές και τα όποια ζητήματα προκύπτουν κατά τη διδασκαλία τους και να συνεργάζονται αποτελεσματικά με τους συναδέλφους τους και με τους άλλους κλάδους, να εφαρμόζουν πρακτικές ενσωμάτωσης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς και χρησιμοποιούν την τεχνολογία υποστηρικτικά για την υλοποίηση του μαθήματός τους. Επίσης, αφού ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, είναι ένας εκπαιδευτικός ΕΑ ουσιαστικά, που είναι εξειδικευμένος στη ΦΑ, μπορούμε να θεωρήσουμε πως τα χαρακτηριστικά που ορίζουν έναν εκπαιδευτικό ΠΚΑ αποτελεσματικό, είναι σχεδόν όμοια με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού ΕΑ. Ο εκπαιδευτικός της ΕΑ, λοιπόν και ως κατά συνέπεια και ο εκπαιδευτικός της ΠΚΑ, για να είναι αποτελεσματικός πρέπει αρχικά να έχει τις κατάλληλες σπουδές και τα εφόδια για να μπορεί να ανταποκριθεί στο έργο του καθώς και να είναι καταρτισμένος και να γνωρίζει πολύ καλά το γνωστικό του αντικείμενο, που στη συγκεκριμένη περίπτωση

είναι η Προσαρμοσμένη Φυσική Αγωγή. Πολυετείς έρευνες επίσης, έχουν αποδείξει πως για να είναι αποτελεσματική η παρεχόμενη εκπαίδευση στο χώρο της ΕΑΕ, πρέπει οι εκπαιδευτικοί καθώς και ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, εκτός από το να διαθέτουν γνωστικές δεξιότητες, πρέπει και να εξατομικεύουν τη διδασκαλία τους, να αναπτύσσουν διαφοροποιημένα προγράμματα διδακτικής παρέμβασης, να αναλύουν διαγνωστικές πληροφορίες σχετικά με τις ανάγκες των μαθητών και να φροντίζουν για τη συμμετοχή όλων στη μαθησιακή διαδικασία (Stough & Palmer, 2003 ; Oliver & Williams, 2005 ; Μαστροδήμου, Μιχαλαρέα & Μπόνια, 2013). Ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει επίσης να είναι ικανός να οργανώσει τη σχολική τάξη, το μάθημα καθώς και το χώρο της διεξαγωγής του μαθήματος, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για να θεωρηθεί αποτελεσματικός. Η παροχή ανατροφοδότησης, η επιβράβευση των ορθών συμπεριφορών καθώς και η βοήθεια προς τους μαθητές ώστε να επιτυγχάνουν τους στόχους τους και επιλύουν τα όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν, στη συγκεκριμένη περίπτωση κυρίως κινητικά προβλήματα, είναι επίσης βασικά χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ. Οι στόχοι που θέτουν οι εκπαιδευτικοί ΠΚΑ, πρέπει να είναι ρεαλιστικοί για να είναι αποτελεσματικοί, δηλαδή να μην είναι ούτε πολύ εύκολα επιτεύξιμοι, αλλά ούτε και να δημιουργούν έντονες δυσκολίες στους μαθητές τους και ως κατά συνέπεια και το αίσθημα της αποτυχίας καθώς επίσης πρέπει και να χρησιμοποιούν αποτελεσματικές διδακτικές μεθόδους, όπως είναι για παράδειγμα η Ανάλυση Έργου (task analysis). Ένα χαρακτηριστικό επίσης που μπορεί να έχει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΕΑ, είναι, όπως έχει αναφέρει και ο Δελλασούδας (2005), η αποδοχή της αναγκαιότητας των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και του περιβάλλοντός τους, η στήριξη της προσπάθειάς τους, η κάλυψη της ανάγκης του προσωπικού – οικογενειακού περιβάλλοντος του ΑΜΑ για ενημέρωση, καθώς και η συνεργασία του και η ανταλλαγή εμπειριών και οδηγιών με άλλα άτομα του ίδιου ή διαφορετικού από το δικό του επιστημονικού κλάδου. Αυτό σημαίνει πως και ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να έχει καλή συνεργασία, όχι μόνο με το μαθητή όπως είναι το λογικό, αλλά και με το περιβάλλον του μαθητή και κυρίως με τους γονείς του, καθώς επίσης και με όλους τους συναδέλφους του, για να φέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, μέσω της διδασκαλίας του. Όπως επίσης έχουν αναφέρει οι Meyen, Vergason και Whelan, για να εργαστεί ένας εκπαιδευτικός ΕΑ, άρα και ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ με μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, είναι απαραίτητη μία διαγνωστική προσέγγιση, προκειμένου να κατανοηθεί ο μαθητής και να αναπτύξει ο δάσκαλος τις κατάλληλες παρεμβάσεις. Τέλος, ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, για να είναι αποτελεσματικός, πρέπει όπως και ο εκπαιδευτικός ΕΑ, να μπορεί επιτυχώς να διαχειριστεί τη συμπεριφορά των μαθητών του, να τους υποστηρίξει και να τους στηρίξει καθώς και να τους σέβεται, να είναι ειλικρινής προς αυτούς, να τους αποδέχεται και να έχει και ρόλο συμβούλου για αυτούς, όποτε χρειάζεται (Αποστολοπούλου, 2009).

Καταλήγοντας, μπορούμε να πούμε πως ο Εκπαιδευτικός της Ειδικής Αγωγής,

επομένως και της Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, για να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις του εκπαιδευτικού του έργου, θα πρέπει να έχει τα ίδια, αλλά και ορισμένα επιπλέον προσόντα αυτών που έχει ένας δάσκαλος της Γενικής Αγωγής (Μαστροδήμου, Μιχαλαρέα, Μπόνια, 2013). Έτσι αν και δεν υπάρχουν αρκετά ερευνητικά ευρήματα σε σχέση με τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ, μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα, βασιζόμενοι σε όσα γνωρίζουμε για τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών ΕΑ εν γένει. Ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ως συμπέρασμα πως πρέπει να είναι ένα άτομο με πολύ καλό γνωστικό υπόβαθρο, που διαθέτει όμως και πολλές συναισθηματικές δεξιότητες, που έχει όρεξη για ουσιαστική δουλειά, που μπορεί να συνεργαστεί, να βοηθήσει και κυρίως να εξατομικεύσει τη διδασκαλία του με βάση τις ανάγκες των μαθητών του.

2.5 Η Ποιοτική Έρευνα και οι Συνεντεύξεις

2.5.1 Τι είναι Ποιοτική Έρευνα και τα χαρακτηριστικά της

Η Ποιοτική Έρευνα είναι μία έννοια που πολλοί ερευνητές κατά καιρούς έχουν προσπαθήσει να ορίσουν, χωρίς να έχει καταλήξει η πλειονότητα τους σε κάποιον από αυτούς ομόφωνα. Η Willing (2001) όρισε την Ποιοτική Έρευνα, ως την έρευνα που δίνει έμφαση και εστιάζει στο νόημα και τους ποιοτικούς ερευνητές ως τους ερευνητές που ενδιαφέρονται για το νόημα και για τον τρόπο που τα υποκείμενα βιώνουν τα γεγονότα. Οι Thomas & Nelson, (2003) ανέφεραν πως η ποιοτική έρευνα, είναι η ερευνητική μέθοδος που εστιάζει στην “ουσία” των φαινομένων και στόχοι της είναι πρωταρχικά η περιγραφή, η κατανόηση, η σημασία και η ανάπτυξη υποθέσεων μέσω των παρατηρήσεων, ενώ οι Henwood & Pidgeon, (1994) στη προσπάθειά τους να ορίσουν την Ποιοτική Έρευνα, την χαρακτήρισαν «νατουραλιστική, συγκεκριμενική, πλαισιοθετημένη και ερμηνευτική». Μία πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση για το τι είναι Ποιοτική Έρευνα, φαίνεται να δόθηκε από τους Denzin & Lincoln (2005). Σύμφωνα με αυτούς, η Ποιοτική Έρευνα είναι μια πλαισιοθετημένη δραστηριότητα, «η οποία τοποθετεί τον παρατηρητή στον κόσμο» και αποτελείται από κάποιες πρακτικές που καθιστούν τον κόσμο αυτό «ορατό» από τον ερευνητή και τον μετασηματίζουν, με αποτέλεσμα οι ερευνητές να είναι ικανοί «να μελετήσουν τα πράγματα στο φυσικό τους πλαίσιο, να δώσουν νόημα και να ερμηνεύσουν τα όποια φαινόμενα» χρησιμοποιώντας όρους γνώριμους και κατανοητούς προς τους ανθρώπους. Οι ίδιοι επίσης ανέφεραν ότι η ποιοτική έρευνα περιλαμβάνει «μια ερμηνευτική και νατουραλιστική» προσέγγιση για τον κόσμο. Η ποιοτική μέθοδος, θεωρείται από πολλούς ως η πλέον κατάλληλη μέθοδος που μπορεί να χρησιμοποιήσει ένας ερευνητής προκειμένου να συγκεντρώσει πληροφορίες που αφορούν την καθημερινότητα. Οι Lincoln & Guba, (1985), ανέφεραν πως οι ποιοτικές ερευνητικές μέθοδοι, έχουν φυσιολογική ροή, είναι

φυσικές και σε μεγάλο βαθμό δεν κατευθύνονται από τον ερευνητή, ενώ παράλληλα δίνουν στον τελευταίο, σύμφωνα με τον Παπαγεωργίου (1998), τη δυνατότητα να διεισδύσει και να εμβαθύνει στη προσωπικότητα των Υποκειμένων καθώς και να κατανοήσει τις κοινωνικές επιρροές που έχουν δεχτεί αυτά. Ο Colin (2007), αναφέρθηκε στα βασικά χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας. Σύμφωνα με αυτόν λοιπόν, η ποιοτική έρευνα είναι νατουραλιστική, δηλαδή αναφέρεται και παρατηρεί τα γεγονότα, χωρίς να προσπαθεί να τα ελέγξει, είναι επαγωγική και ολιστική, προσπαθεί δηλαδή να δημιουργήσει μία εικόνα ολιστική. Η ποιοτική έρευνα επίσης χαρακτηρίζεται από πυκνή καταγραφή των δεδομένων, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις διαδικασίες και στις αλληλεπιδράσεις καθώς και από τη προσωπική επαφή του ερευνητή προκειμένου αυτός να κατανοήσει το δείγμα και το πλαίσιο της έρευνας. Είναι επίσης δυναμική, ευπροσάρμοστη και αυθεντική, ενώ συνήθως μελετά ένα φαινόμενο σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο. Επίσης ο ερευνητής σε μία ποιοτική έρευνα συχνά καταγράφει τα δικά του συναισθήματα, αντιδράσεις, βιώματα και απόψεις και η θεματική ανάλυση των δεδομένων είναι μία από τις βασικές μεθόδους που χρησιμοποιούνται σε μια τέτοια έρευνα. (R. Colin, 2007). Η ποιοτική έρευνα, πολύ συχνά, προκειμένου να οριστεί αυτή και τα χαρακτηριστικά της, απλώς «ετεροκαθορίζεται αρνητικά» σε σχέση με τη ποσοτική έρευνα (Thomas και Nelson, 2003). Ο Hayes (το 1997) μάλιστα όρισε ως Ποιοτική έρευνα την έρευνα που πραγματοποιείται χωρίς τη χρησιμοποίηση αριθμητικών δεδομένων και μαθηματικών υπολογισμών και ανέφερε ως χαρακτηριστικό γνώρισμά της την απόρριψη της φυσικής επιστήμης ως μοντέλου έρευνας. Ο Kvale (1996) επίσης, είχε αναφέρει πως οι ποσοτικές ερευνητικές μέθοδοι αναλύουν τη ποσότητα εμφάνισης του όποιου φαινομένου που εξετάζεται, ενώ οι ποιοτικές αναφέρονται στο είδος και στο χαρακτήρα του φαινομένου. Μέσα από την αντιπαράθεση των χαρακτηριστικών της ποιοτικής και της ποσοτικής έρευνας, ερευνητές έχουν καταλήξει πως η δημιουργία επαγωγικών υποθέσεων, η χρήση σκόπιμου και μικρού δείγματος, ο ελαστικός και ευπροσάρμοστος σχεδιασμός της έρευνας και η περιγραφική ανάλυση των δεδομένων που προκύπτουν, είναι κάποια από τα βασικά χαρακτηριστικά της Ποιοτικής Έρευνας. Ο Πιέρρος (2000), επίσης αναφέρει ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της ποιοτικής έρευνας το ότι ενδιαφέρεται να συγκεντρώσει ποιοτικά και όχι ποσοτικά στοιχεία και δίνει μεγαλύτερη έμφαση με αυτό τον τρόπο στην υποκειμενική προσέγγιση της συμπεριφοράς του ατόμου. Ένα άλλο χαρακτηριστικό της ποιοτικής έρευνας, που πρέπει να γνωρίζει ο ερευνητής, είναι ότι ο τελευταίος, επιλέγοντας αυτή την ερευνητική μέθοδο, πρόκειται να έρθει αντιμέτωπος με ένα μεγάλο και χαοτικό όγκο πληροφοριών και δεδομένων, που θα πρέπει να αναλυθούν, να απλουστευθούν, να οργανωθούν και να ταξινομηθούν (Τσιώλης, 2014).

Ο ερευνητικός σχεδιασμός σε μία ποιοτική έρευνα είναι μη δομημένος, τουλάχιστον αυστηρά και συνεχώς ανακατασκευάζεται και αναπροσαρμόζεται στα όποια νέα δεδομένα προκύπτουν κατά τη διάρκεια της έρευνας. Μία ποιοτική έρευνα είναι

αδύνατο να είναι επιτυχημένη, αν είναι απρόσωπη, ακριβώς επειδή ο βασικός της στόχος είναι η κατανόηση των υποκειμένων και η ανάλυση αυτών με σκοπό την αποκόμιση πληροφοριών και δεδομένων. Για αυτό το λόγο η επαφή του ερευνητή με τα υποκείμενα πρέπει να είναι πολύ ανθρώπινη, να βασίζεται στην εγγύτητα, ο ερευνητής να φροντίζει να κάνει τα υποκείμενα να αισθάνονται άνετα προκειμένου να εκφραστούν, να αναπτύσσεται εμπιστοσύνη, οικειότητα και μία σχέση συνεργασίας μεταξύ τους. Επίσης, η συμμετοχή των υποκειμένων στην έρευνα πρέπει να είναι εθελοντική, χωρίς να τους ασκείται κάποια πίεση και πάντα με την προϋπόθεση ότι τους έχουν γίνει γνωστά από τον ερευνητή, όλα τα απαραίτητα στοιχεία και πληροφορίες που πρέπει να γνωρίζουν και ίσως να τους απέτρεπαν από το να συμμετέχουν σε αυτή καθώς και ότι τα προσωπικά τους στοιχεία θα διαφυλάσσονται (Τσιώλης, 2014). Ένα ακόμη χαρακτηριστικό των ποιοτικών μελετών είναι ότι στόχος τους δεν είναι να γενικεύσουν τα συμπεράσματα που εξάγουν από την ανάλυση των δεδομένων τους, σε μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες, αν και ο Συμέου (2007), έχει αναφερθεί στο όρο «μεταβασιμότητα» ή «γενικευσιμότητα» των αποτελεσμάτων και ευρημάτων μια ποιοτικής έρευνας, με τον οποίο αναφέρεται στο κατά πόσο τα συμπεράσματα στα οποία έχει καταλήξει ένας ερευνητής, «μπορούν να γενικευθούν σε ευρύτερα σύνολα ομοειδών περιπτώσεων από τον πληθυσμό από τον οποίο προέρχεται το συγκεκριμένο δείγμα». Στην Ποιοτική Έρευνα, επίσης, σύμφωνα με τους Goetz & Le Compte (1984), ο ερευνητής είναι το κύριο μέσο συλλογής και ανάλυσης των δεδομένων και των πληροφοριών που προκύπτουν, χρησιμοποιώντας ως όργανα την παρατήρηση, τις συνεντεύξεις και άλλα όργανα σχεδιασμένα από τους ερευνητές. Άλλοι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στη ποιοτική έρευνα είναι και η θεμελιωμένη θεωρία, η ανάλυση της συνομιλίας και του λόγου καθώς και οι ομάδες εστίασης. Εκτός των πολλών θετικών χαρακτηριστικών μίας ποιοτικής έρευνας, ο Colin (2007), έχει αναφέρει κάποιους βασικούς περιορισμούς με τους οποίους έρχεται αντιμέτωπος ένας ποιοτικός ερευνητής. Ένας από αυτούς είναι η έλλειψη αντιπροσωπευτικότητας, είτε εξαιτίας του μικρού δείγματος, είτε εξαιτίας της υποκειμενικότητας των απόψεων του δείγματος και ως κατά συνέπεια, τα αποτελέσματα μιας ποιοτικής έρευνας, είναι σχεδόν αδύνατο να γενικευθούν σε έναν οποιοδήποτε άλλον εκτός του συγκεκριμένου πληθυσμό. Ένας ακόμη περιορισμός που ο Colin (2007) υπογράμμισε, είναι η απουσία επαναληψιμότητας στην ποιοτική έρευνα, πράγμα που σημαίνει ότι η ίδια ακριβώς ποιοτική έρευνα, είναι σχεδόν αδύνατο, αν επαναληφθεί από έναν άλλον ποιοτικό ερευνητή, να καταλήξει στα ίδια ακριβώς συμπεράσματα και αποτελέσματα, εκτός και αν όλα τα στάδια της, είναι πολύ αυστηρά ορισμένα και τα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν είναι συγκεκριμένα, ενώ είναι επίσης πολύ δύσκολο να καταλήξει ο ποιοτικός ερευνητής σε μία σχέση αίτιου – αιτιατού, μέσα από την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων. Τέλος οι βασικές διαδικασίες μίας ποιοτικής έρευνας, είναι σύμφωνα με τον Thomas & Nelson (2003), ο Ορισμός του Προβλήματος της έρευνας, η Διατύπωση των

Υποθέσεων και του Θεωρητικού Πλαισίου, η Συλλογή των Δεδομένων και η Ανάλυση αυτών.

2.5.2 Η μέθοδος της συνέντευξης

Από όλες τις μεθόδους συλλογής δεδομένων στην ποιοτική έρευνα, η πιο συνηθισμένη και πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη είναι αυτή των Συνεντεύξεων και αυτή είναι η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί ως πηγή πληροφοριών στη συγκεκριμένη εργασία. Η Janesick (1998) όρισε τη συνέντευξη ως « τη συνάντηση δύο ατόμων ώστε να ανταλλάξουν πληροφορίες και ιδέες, μέσω ερωτήσεων και απαντήσεων, με σκοπό να καταλήξουν σε κάποια συμπεράσματα για το θέμα που έχει οριστεί», ενώ ο Woods (1991) θεωρεί τη συνέντευξη ως « το μόνο τρόπο για να προσεγγισθούν οι αντιλήψεις των ανθρώπων, αλλά και ένας τρόπος για να προκαλέσει κανείς τις καταστάσεις να συμβούν και να κινηθεί η ροή των στοιχείων» και ο Kvale (1996), αναφέρει ως συνέντευξη την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων, πάνω σε ένα θέμα κοινού ενδιαφέροντος, θέτοντας στο επίκεντρο την αλληλεπίδραση μεταξύ των ατόμων προκειμένου να παραχθεί γνώση. Οι Cohen & Manion (1992), ορίζουν την συνέντευξη ως την αλληλεπίδραση και την επικοινωνία μεταξύ κάποιων προσώπων, που καθοδηγείται από τον ερευνητή και έχει ως στόχο την απόσπαση πληροφοριών που σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας, ενώ ο Tuckman (1972) θεωρεί πως οι συνεντεύξεις είναι η δυνατότητα εισόδου του ερευνητή στο τι διαδραματίζεται στο μυαλό του Υποκειμένου, κατανοώντας τις προτιμήσεις του, τις αξίες του τις απόψεις, τις σκέψεις και τις αντιλήψεις του (Παρασκευοπούλου & Κόλλια, 2008). Ο Dunn (2005), επίσης ορίζει τη συνέντευξη ως λεκτικές συνδιαλλαγές, όπου ένα άτομο, αυτός που παίρνει τη συνέντευξη, προσπαθεί να αντλήσει πληροφορίες από ένα άλλο άτομο. Ο Colin (2007) επίσης, όρισε την συνέντευξη ως την οργάνωση μιας σχέσης προφορικής επικοινωνίας με σκοπό τη συλλογή στοιχείων, μέσω της άμεσης λεκτικής αλληλεπίδρασης ερευνητή και συμμετέχοντος στην έρευνα, δίνοντας τη δυνατότητα στον πρώτο να υποβάλει διευκρινιστικές ερωτήσεις, ώστε να μπορέσει με μεγαλύτερη ευκολία να εμβαθύνει στο νόημα των απαντήσεων που του δίνουν και οι Cannel & Kahn (1968) ως την συνομιλία δύο ατόμων με σκοπό την απόκτηση πληροφοριών που σχετίζονται με την έρευνα και ο ερευνητής κατά τη διάρκεια αυτής επικεντρώνεται στο περιεχόμενο που καθορίζεται από τους ερευνητικούς και ερωτήματα. Μία συνέντευξη μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως μία συζήτηση μεταξύ δύο, κατά κύριο λόγο, ατόμων, στην οποία συζήτηση όμως μόνο το ένα από τα δύο άτομα εκδηλώνεται, λέει τις απόψεις του και απαντάει στις ερωτήσεις που του γίνονται, ενώ το άλλο απλά κατευθύνει τα συζήτηση, χωρίς να εκφράζει τις απόψεις του, να συμφωνεί ή να διαφωνεί. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό των συνεντεύξεων, είναι ότι μέσω αυτών, ο στόχος είναι η παραγωγή της ομιλίας (DeVault, 1999) και

μπορεί να θεωρηθεί μια μορφή ανθρώπινης σχέσης μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων, σε περίπτωση ομαδικής συνέντευξης.

Επιπροσθέτως, οι συνεντεύξεις αποσκοπούν στο να αξιολογήσουν ή να εκτιμήσουν ένας άτομο, στο να προωθηθεί ή να επιλεγεί ένα άτομο για μία θέση εργασίας, στο να ελέγξει ένας ερευνητής ή να αναπτύξει υποθέσεις για ένα θέμα, στο να συγκεντρώσει πληροφορίες και δεδομένα, να μάθει τις απόψεις των συμμετεχόντων καθώς και σε μερικές ιδιαίτερες περιπτώσεις, να προσφέρει θεραπευτική βοήθεια (πχ ψυχιατρικές συνεντεύξεις) (Cohen, Manion & Morrison, 2000). Σύμφωνα με τον Tuckman (1972), οι συνεντεύξεις εξυπηρετούν τρεις διαφορετικούς από τους προαναφερθέντες σκοπούς. Ο πρώτος είναι η συλλογή πληροφοριών που σχετίζονται άμεσα με ένα ερευνητικό αντικείμενο, ο δεύτερος είναι ο έλεγχος κάποιων υποθέσεων και η πρόταση νέων υποθέσεων και ο τρίτος είναι ο συνδυασμός των συνεντεύξεων με άλλες μεθόδους συλλογής πληροφοριών, για να υλοποιηθεί μια έρευνα. Ο τελευταίος αυτός σκοπός, δηλαδή η χρήση όχι μόνο της συνέντευξης αλλά και άλλων, διαφορετικών μεθόδων για τη συλλογή δεδομένων, ονομάζεται τριγωνοποίηση και σχετίζεται άμεσα με τη διαφύλαξη της εγκυρότητας μιας έρευνας (Colin, 2007).

Ανεξαρτήτως από το ποιον σκοπό εξυπηρετούν, ένας ερευνητής ή επιστήμονας που θέλει να διεξάγει μία ή περισσότερες συνεντεύξεις, πρέπει να ακολουθεί μία συγκεκριμένη διαδικασία. Αυτή ξεκινάει με τον εντοπισμό και την επιλογή των ατόμων από τον ερευνητή και συνεχίζει με την επιλογή του τύπου των συνεντεύξεων που θέλει να κάνει, των τεχνικών που θέλει να χρησιμοποιήσει για την καταγραφή των δεδομένων, καθώς και του κατάλληλου χρόνου και χώρου για την διεξαγωγή της ή των συνεντεύξεων, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη συναίνεση του δείγματος. (Colin, 2007). Έπειτα ο ερευνητής και αφού ακολουθήσει αυτά τα βήματα, προχωράει στην υλοποίηση των συνεντεύξεων κατά τις οποίες θα πρέπει να έχει επαγγελματική και ευγενική στάση.

Η συνέντευξη προτιμάται από τους περισσότερους ποιοτικούς ερευνητές επειδή έχει πολύ μεγάλο ποσοστό συμπλήρωσης και ανταπόκρισης από τα υποκείμενα και μάλιστα από πολλούς θεωρείται πιο έγκυρη από το ερωτηματολόγιο. Το δείγμα το οποίο χρειάζεται σε μία ποιοτική μελέτη με συνέντευξη, είναι συνήθως πολύ μικρό, σίγουρα μικρότερο από το δείγμα που χρειάζεται για μια ποσοτική μελέτη με ερωτηματολόγια, αν και για να πραγματοποιηθεί επιτυχημένα μια συνέντευξη, απαιτείται καλή προετοιμασία. Μέσω των συνεντεύξεων, σκοπός του ερευνητή είναι να αποσπάσει τις πληροφορίες που χρειάζεται κατευθύνοντας τη συζήτηση, δημιουργώντας άνετη ατμόσφαιρα, χωρίς να προβάλλει την άποψη του και προσπαθώντας να κατανοήσει όσο το δυνατόν καλύτερα τις ιδέες και τις απόψεις που μοιράζεται μαζί του το Υποκείμενο. Η διατύπωση των ερωτήσεων στις συνεντεύξεις πρέπει να είναι κατανοητή από όλα τα Υποκείμενα το ίδιο, για αυτό είναι φρόνιμο ο ερευνητής να χρησιμοποιεί κατάλληλο λεξιλόγιο και δε πρέπει καμία από αυτές να φέρνει τα Υποκείμενα σε δύσκολη θέση. Επίσης ο ερευνητής

είναι σκόπιμο να γνωρίζει τις κατάλληλες τεχνικές προκειμένου να δημιουργήσει ένα κλίμα άνεσης και οικειότητας με το δείγμα του, προκειμένου να πετύχει το στόχο του, να πάρει δηλαδή όσο το δυνατόν περισσότερες και αληθείς πληροφορίες, ώστε να απαντήσει στα ερευνητικά του ερωτήματα. Από συνέντευξη σε συνέντευξη επίσης, μπορεί να διαφέρει η σειρά των ερωτήσεων αλλά όχι το περιεχόμενό τους. Συχνά η συνεντεύξεις συγκρίνονται με τα ερωτηματολόγια, για το ποιο είναι πιο αποτελεσματικό, όμως το κάθε ένα από αυτά, έχει τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά. Ένα βασικό πλεονέκτημα των συνεντεύξεων έναντι των ερωτηματολογίων, εκτός από τη δυνατότητα που δίνει στον ερευνητή να διεισδύσει στη ψυχολογία και να αναλύσει τη σκέψη του δείγματος καθώς και να κάνει διερευνητικές ερωτήσεις για να πάρει με μεγαλύτερη ακρίβεια απαντήσεις στα ερευνητικά του ερωτήματα, είναι και το ότι σύμφωνα με τον Oppenheim (1992), οι συνεντεύξεις έχουν μεγαλύτερο ποσοστό ανταπόκρισης από το καθορισμένο δείγμα, σε σχέση με τα ερωτηματολόγια.

Ο Kitwood, το 1997, διατύπωσε τρεις βασικές ιδέες σχετικά με τις συνεντεύξεις: σύμφωνα με τη πρώτη, οι συνεντεύξεις έχουν μεγάλη σημαντικότητα καθώς βοηθούν στη μεταφορά και στη συλλογή καθαρών πληροφοριών. Η δεύτερη ιδέα του Kitwood για τις συνεντεύξεις, είναι ότι παρόλο που αποτελούν μια επαφή κατά την οποία υπάρχουν προκαταλήψεις, μπορούν κάλλιστα να χρησιμοποιηθούν και ως μέσο ανατροφοδότησης και ελέγχου και να βοηθήσουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων για ερευνητικούς σκοπούς. Κατά την τρίτη και τελευταία ιδέα του, οι συνεντεύξεις είναι απλώς συναντήσεις οι οποίες δε μοιράζονται απαραίτητα πολλά από τα χαρακτηριστικά της καθημερινότητας των ατόμων.

Τα θετικά της χρήσης της συνέντευξης στην ποιοτική έρευνα είναι πολλά, χωρίς όμως αυτό να παύει να την καθιστά μια σύνθετη, δύσκολη και απαιτητική διαδικασία, που η αξιοπιστία της στηρίζεται κατά βάση στη προθυμία των ατόμων να δώσουν ολοκληρωμένες, ακριβείς και αληθείς απαντήσεις (Κελγιαννάκη, 2015). Άλλη μία παράμετρος που θεωρείται μειονέκτημα της τεχνικής των συνεντεύξεων είναι το ότι καταλήγει σε ένα μεγάλο όγκο πληροφοριών, που είναι δύσκολο να οργανωθούν και να αναλυθούν ενώ επίσης σε διαδικασία μπορεί εύκολα να επηρεαστεί από τη σχέση και τη διάθεση μεταξύ των ατόμων που τη διενεργούν (ερευνητή και συνεντευξιαζόμενο) (Δασκολιά, 2005).

2.5.3 Τα είδη της συνέντευξης

Ανάλογα με τη δομή της και τον τρόπο που διεξάγεται μία συνέντευξη, είτε είναι προσωπική, είτε είναι ομαδική, διακρίνονται τα διαφορετικά της είδη. Διάφοροι ερευνητές έχουν διακρίνει διαφορετικά είδη συνεντεύξεων με τη πλειονότητα αυτών να συμφωνεί στο ότι τα βασικότερα είναι η δομημένη συνέντευξη που θεωρείται κλειστού τύπου και η ημιδομημένη και η μη δομημένη συνέντευξη, που θεωρούνται

ανοιχτού τύπου.

Η δομημένη συνέντευξη ή κλειστού τύπου, μοιάζει πολύ στη μορφή της με ένα ερωτηματολόγιο. Ο ερευνητής, όταν επιλέγει να κάνει μια δομημένη συνέντευξη, δημιουργεί μια σειρά πολύ συγκεκριμένων και προκαθορισμένων ερωτήσεων, τις οποίες κάνει στα Υποκείμενα του με την ίδια σειρά και με την ίδια διατύπωση. Οι ερωτήσεις συνήθως είναι κλειστού τύπου, δηλαδή οι ερωτώμενοι δύνανται να απαντήσουν με «ναι ή όχι». Συνήθως μάλιστα δεν χρησιμοποιείται στην ποιοτική έρευνα η συγκεκριμένη μορφή συνεντεύξεων, γιατί συνήθως μέσω αυτής δεν εξάγονται τα αποτελέσματα που ένας ποιοτικός ερευνητής χρειάζεται.

Η ημιδομημένη συνέντευξη, είναι μία μορφή συνέντευξης που θεωρείται πολύ ευέλικτη και ευπροσάρμοστη και είναι και αυτή που θα χρησιμοποιηθεί στην παρούσα εργασία. Στην ημιδομημένη συνέντευξη, ο ερευνητής προετοιμάζει μια λίστα από ερωτήσεις καθώς και τις κατευθυντήριες που θέλει να δώσει στη συζήτηση του με το Υποκείμενο, όμως αυτές τις αναδιατυπώνει και τις προσαρμόζει κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ανάλογα με το άτομο που έχει απέναντι του και τις απαντήσεις που δίνει. Σαν μέθοδος είναι πολύ πιο εύκαμπτη από τη προηγούμενη και δίνει στο Υποκείμενο τη δυνατότητα να εκφράσει τις απόψεις του και τις ιδέες του με πιο ελεύθερο τρόπο.

Τέλος η μη δομημένη συνέντευξη, δεν περιλαμβάνει καθόλου προεργασία, ούτε ερωτήσεις που έχουν προετοιμαστεί από πριν από τον ερευνητή, αλλά κάποιες γενικές θεματικές, πάνω στις οποίες το Υποκείμενο και ο Ερευνητής μιλάνε τελείως ελεύθερα. Σαν μορφή συνέντευξης είναι τελείως ελεύθερη και ουσιαστικά η συζήτηση και αλληλεπίδραση των ατόμων που συμμετέχουν, είναι οι παράμετροι που καθορίζουν το πώς θα εξελιχθεί.

Εκτός από αυτά τα είδη ο Φίλιας (1993), αλλά και κάποιοι άλλοι ερευνητές, αναγνωρίζουν και κάποια άλλα είδη συνεντεύξεων, όπως είναι οι άμεσες και οι έμμεσες συνεντεύξεις, οι επαναλαμβανόμενες, οι κλινικές και οι σε βάθος συνεντεύξεις. Η Κυριαζή (1998) αναφέρεται σε τρία ακόμη είδη: τη τυποποιημένη, τη μη τυποποιημένη και τη τηλεφωνική συνέντευξη. Μία συνέντευξη επίσης μπορεί να διακρίνεται σε εκτενής ή σύντομη. Ο Colin (2007), καταδεικνύει τρία ακόμη ήδη συνεντεύξεων: τις ατομικές (one-to-one) συνεντεύξεις, που είναι το πιο κοινό είδος, που απαιτεί όμως το περισσότερο χρόνο, τις ομαδικές συνεντεύξεις και τις ομάδες εστίασης, όπου ο ερευνητής δημιουργεί ομάδες 6-10 ατόμων και κάνει μαζί τους οργανωμένες συζητήσεις και τις ηλεκτρονικές ή τηλεφωνικές συζητήσεις, στις οποίες αν και απουσιάζει η προσωπική επαφή μεταξύ ερευνητή και συνεντευξιζόμενου, είναι πολύ χρήσιμες διότι εξοικονομούν χρόνο. Ο Patton (1980), αναφέρεται σε τέσσερα διαφορετικά είδη συνεντεύξεων, τα όποια και αναλύει. Αυτά είναι: οι ανεπίσημες συνεντεύξεις με μορφή συζητήσεων, οι συνεντεύξεις που καθορίζονται από κάποιας μορφής οδηγό της συνέντευξης, οι συνεντεύξεις που μοιάζουν με τυποποιημένες ανοιχτές συνομιλίες και οι κλειστές ποσοτικές συνεντεύξεις. Ο Κατερέλος (2008), τέλος, διακρίνει πέντε ακόμη τύπου

συνεντεύξεων: τη συνέντευξη πειραματικής ή εμπειρικής έρευνας, τη συνέντευξη επαγγελματικού προσανατολισμού, τη συνέντευξη επιλογής / πρόσληψης σε εργασία ή σε συγκεκριμένη θέση, τη συνέντευξη κλινικής έρευνας και τη θεραπευτική συνέντευξη. Στις περισσότερες περιπτώσεις παρόλα αυτά, το είδος των συνεντεύξεων που χρησιμοποιείται είναι οι λιγότερο δομημένες και του ανοιχτού τύπου συνεντεύξεις. (Merriam, 1988).

2.5.4 Η ημιδομημένη συνέντευξη

Η ημιδομημένη μορφή της συνέντευξης, είναι ευρέως χρησιμοποιούμενη στη συλλογή ποιοτικών δεδομένων και παρόλο που απαρτίζεται από μία σειρά ερωτήσεων, οι οποίες έχουν προκαθοριστεί από τον ερευνητή, είναι αρκετά ευέλικτη αναφορικά με τη σειρά διατύπωσης των ερωτήσεων, το περιεχόμενο αυτών, το οποίο δύναται να τροποποιηθεί από το ερευνητή ανάλογα με τον ερωτώμενο καθώς και με την κατάργηση ή την δημιουργία νέων ερωτήσεων ή θεμάτων συζήτησης, βασιζόμενοι πάντα στη ροή της συνέντευξης (Ρουμπέση, 2009) και στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην αλληλεπίδραση μεταξύ αυτού που παίρνει τη συνέντευξη και του συνεντευξιαζόμενου (Clifford, French & Valentine, 2010). Ουσιαστικά ο ερευνητής κατά τη διεξαγωγή μιας ημιδομημένης συνέντευξης, παρέχει στον ή στους συνεντευξιαζόμενους τις κατευθυντήριες γραμμές της συζήτησης και όχι προκαθορισμένες ερωτήσεις, των οποίων η σειρά και το περιεχόμενο είναι αυστηρά δομημένο. Έχουν κατά καιρούς προταθεί πολλοί διαφορετικοί όροι, για να περιγραφεί αυτή η μορφή συνεντεύξεων, όπως είναι ο όρος ‘εστιασμένη συνέντευξη’ (focused interview) (Merton, 1956), ο όρος ‘εκλεκτή συνέντευξη’ (elite interviewing) (Dexter, 1970), ο όρος ‘εθνογραφική συνέντευξη’ (ethnographic interview), που χρησιμοποιήθηκε από τους πολιτιστικούς ανθρωπολόγους και ο όρος ‘εις βάθος συνέντευξη’ (depth interviewing), που χρησιμοποιήθηκε από τους κοινωνιολόγους. Παρόλα αυτά, ο όρος ημιδομημένη συνέντευξη καθιερώθηκε, επειδή ήταν απλός και περιγραφικός (Adams, 2015). Μία ημιδομημένη συνέντευξη ξεκινάει θέτοντας κάποιες βασικές ερωτήσεις σε ένα άτομο και κατά την εξέλιξη της συνέντευξης και με βάση τις απαντήσεις που παίρνει, τις αναδομεί προκειμένου να γίνουν πιο διευκρινιστικές και να προσεγγίσει με όσο το δυνατόν αναλυτικότερο τρόπο τις απόψεις και τις σκέψεις του ατόμου. Για να το επιτύχει αυτό, παρέχει σε μεγάλο βαθμό ελευθερία στις απαντήσεις του ερωτώμενου και δεν τον περιορίζει, ούτε τον διακόπτει, παρά μόνο αν ξεφεύγει εντελώς από τους βασικούς άξονες της συνέντευξης (Σιμάτη, 2014). Επίσης, εκτός από το περιεχόμενο, η σειρά των ερωτήσεων μπορεί να καθοριστεί επίσης από την ροή της συνέντευξης, ενώ το άτομο έχει την ελευθερία να επεκταθεί σε όποια ζητήματα θεωρεί σημαντικά και να επιμείνει σε ένα ζήτημα που θεωρεί ότι χρειάζεται περαιτέρω ανάλυση ή να επαναφέρει τη συζήτηση σε αυτό (Ισαρη και Πουρκός, 2015). Εξάλλου ο κύριος λόγος που οι ερευνητές επιλέγουν αυτή τη μορφή συνεντεύξεων, μπορούμε να πούμε πως έγκειται ακριβώς στη μεγάλη ευελιξία στο κομμάτι του σχεδιασμού αλλά και

του ανασχεδιασμού των δεδομένων της συνέντευξης, σύμφωνα με τους Horton, Macve & Struyven (2004). Η ημιδομημένη συνέντευξη είναι ουσιαστικά μία μορφή συζήτησης, της οποίας βασικός ομιλητής είναι ο συνεντευξιαζόμενος και ο ερευνητής είναι αυτός που την κατευθύνει διακριτικά και χωρίς να περιορίζει τον πρώτο (Cohen, 2008 ;Patton, 2002), παρέχοντας έτσι στον ερωτώμενο την ελευθερία που χρειάζεται, ώστε να περιγράψει τις εμπειρίες του και τις απόψεις του, χωρίς κώλυμα (Bell, 1997 ; Patton, 2002 ;Verma & Mallick, 2004). Έτσι, όπως και η Δασκολιά έχει αναφέρει (2004), και ο ερωτώμενος εκφράζεται χωρίς να περιορίζεται αναφορικά με τα ζητήματα που αυτός θεωρεί σημαντικά και νιώθει την ανάγκη να αναλύσει, αλλά και ο ερευνητής εξασφαλίζει τις πληροφορίες που χρειάζεται, προκειμένου να διεξάγει την έρευνα του και να απαντήσει στα ερευνητικά του ερωτήματα. Για αυτό το λόγο βέβαια, είναι εξαιρετικά δύσκολο για τον ερευνητή να δημιουργήσει ένα συγκεκριμένο πρωτόκολλο και οδηγό βημάτων, τα οποία θα μπορεί να ακολουθεί και να εφαρμόζει σε κάθε συνέντευξη που κάνει (Dunn, 2005). Επίσης, λόγω της ελευθερίας που παρέχεται στον ερωτώμενο, μπορούν ακόμη να προκύψουν και νέα δεδομένα και παράμετροι του προς ανάλυση ζητήματος, εκτός από τα ήδη σχεδιασμένα από τον ερευνητή ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία ο ίδιος ίσως να μην είχε αναλογιστεί ή να μη θεωρούσε αρκετά σημαντικά για να τα αναλύσει, όπως συνέβη και στη περίπτωση των Horton & Macve και Struyven (2004), κατά τη διεξαγωγή μίας μελέτης τους . Είναι μία μορφή συνέντευξης, όπως καταλαβαίνουμε, η οποία συνδυάζει στοιχεία των εις βάθος συνεντεύξεων καθώς και ως προς τη δόμησή της, αποτελεί ένα κράμα στοιχείων της δομημένης και της μη δομημένης συνέντευξης (Σιμάτη, 2014), επιτυγχάνοντας με αυτό τον τρόπο να εισέλθει στη ψυχολογία και στο μυαλό του συνεντευξιαζόμενου, προκειμένου να κατανοήσει την οπτική του και τις απαντήσεις του αναφορικά με το θέμα το οποίο εξετάζει (Harrell και Bradley, 2009) .

Εκτός των αδιαμφισβήτητων σημαντικών πλεονεκτημάτων που έχουν οι ημιδομημένες συνεντεύξεις, έχουν και κάποια βασικά μειονεκτήματα, με πρώτο και κυριότερο, το ότι απαιτεί πολύ χρόνο από τον ερευνητή. Όπως και ο Adams (2015) αναφέρει, η διαδικασία της προετοιμασίας, της οργάνωσης, της διεξαγωγής και της ανάλυσης των συνεντεύξεων, δεν είναι και τόσο γρήγορη και απλή διαδικασία. Κάθε συνέντευξη εξάλλου, διαρκεί κατά μέσο όρο μία ώρα (Adams, 2015), οπότε εάν υπάρχει ένα μεγάλο δείγμα ο χρόνος που απαιτείται είναι εξίσου μεγάλος. Πολύ χρόνο απαιτεί επίσης η μετατροπή των δεδομένων σε έγγραφη μορφή (απομαγνητοφώνηση), για να μπορέσει ο ερευνητής να αναλύσει τα δεδομένα που προκύπτουν, τα οποία, όπως είναι λογικό, είναι πολλά και χαοτικά. Προκειμένου να διεξαχθεί μια ημιδομημένη συνέντευξη, ο ερευνητής πρέπει να ακολουθήσει τα εξής στάδια: αρχικά πρέπει να θέσει τα όρια της έρευνας και να ορίσει το θέμα της. Στη συνέχεια πρέπει να αποφασίσει τα χαρακτηριστικά του δείγματος των ατόμων από τα οποία θα πάρει τις συνεντεύξεις και να κάνει τη δειγματοληψία, ενώ επίσης πρέπει να ορίσει τα ερευνητικά ερωτήματα που θέλει να

απαντήσει μέσα από την μετέπειτα ανάλυση των δεδομένων και θα αποτελούν και τις κατευθυντήριες των συνεντεύξεων. Στο επόμενο στάδιο ο ερευνητής πρέπει να δημιουργήσει ένα πρωτόκολλο και στη συνέχεια να προετοιμαστεί για τις συνεντεύξεις. Τέλος διενεργούνται οι συνεντεύξεις και καταγράφονται τα δεδομένα (Harrell και Bradley, 2009).

Ο Adams (2015), αναφέρει κάποια διαφορετικά βήματα προκειμένου να σχεδιαστεί και να εκτελεστεί μια ημιδομημένη συνέντευξη. Αυτός λοιπόν, προτείνει ο ερευνητής να καθορίσει και να επιλέξει αρχικά το δείγμα του, το οποίο θεωρεί πως πρέπει να είναι όσο μεγαλύτερο γίνεται. Στη συνέχεια πρέπει να ορίσει και να κανονίσει τις ώρες και ημερομηνίες των συνεντεύξεων και να ενημερώσει το δείγμα, προτείνοντας ο συγκεκριμένος την αποστολή ενός γράμματος αντί για ένα απρόσωπο τηλεφώνημα. Στη συνέχεια, προτείνει να δημιουργήσει ο ερευνητής ένας οδηγό συνέντευξης (interview guide), όπου θα αναφέρονται τα θέματα και οι ερωτήσεις που θέλει να κάνει στο δείγμα του. Τέλος να ξεκινήσει την υλοποίηση των συνεντεύξεων, με τη πρώτη (πιλοτική) συνέντευξη, να λειτουργεί ως ανατροφοδότηση για τον επαναπροσδιορισμό κάποιων δεδομένων, όπως είναι το περιεχόμενο και η σειρά των ερωτήσεων και με βάση αυτές τις διορθώσεις, να εκτελέσει και τις υπόλοιπες συνεντεύξεις.

Για να αναλυθούν τα δεδομένα που προκύπτουν από μία ημιδομημένη συνέντευξη, ο ερευνητής αρκεί να ακολουθήσει, σύμφωνα με τη Schmidt (2000), πέντε συγκεκριμένα βήματα: αρχικά πρέπει να δημιουργηθούν οι κατηγορίες ανάλυσης που θα προκύψουν από την εις βάθος μελέτη των προς ανάλυση δεδομένων. Στο δεύτερο στάδιο, και βασιζόμενος στα δεδομένα και στις κατηγορίες που δημιούργησε στο πρώτο στάδιο, ο ερευνητής δημιουργεί έναν αναλυτικό οδηγό κωδικοποίησης, που ελέγχεται και αναθεωρείται συνεχώς σε όλα τα στάδια της ανάλυσης, ενώ στο τρίτο στάδιο, χρησιμοποιώντας αυτόν τον οδηγό, όλες οι συνεντεύξεις κωδικοποιούνται σύμφωνα με τις κατηγορίες που δημιουργήθηκαν στο πρώτο στάδιο. Στο τέταρτο στάδιο ο ερευνητής πλέον, αφού στηρίζεται στην κωδικοποίηση αυτή, μπορεί να εφαρμόσει και να κάνει ανασκόπηση των διαφόρων περιπτώσεων, ενώ στο πέμπτο και τελευταίο στάδιο της ανάλυσης να επιλέξει τις περιπτώσεις που τον αφορούν περισσότερο, προκειμένου να τις αναλύσει μία – μία και ξεχωριστά εις βάθος. Ο Τσιώλης (2014), έχει αναφέρει επίσης πως κατά την ανάλυση των δεδομένων σε μια ημιδομημένη συνέντευξη, τα σημεία που είναι σχετικά με κάποιο συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα, εντοπίζονται συνήθως εκεί που ο ερευνητής έκανε τις σχετικές ερωτήσεις, χωρίς βέβαια αυτό να αποκλείει τη περίπτωση να υπάρχουν σχετικά αποσπάσματα και σε άλλα σημεία, καταδεικνύοντας έτσι την σημαντικότητα και την αναγκαιότητα της προσεκτικής ανάλυσης όλων των δεδομένων για να εντοπισθούν όλες οι πληροφορίες που ανταποκρίνονται στα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα.

2.6 Η Θεματική Ανάλυση των Δεδομένων

2.6.1 Ανάλυση και Οργάνωση των Δεδομένων

Η ανάλυση των δεδομένων σε μία ποιοτική ή ποσοτική έρευνα, είναι το βασικότερο κομμάτι της, προκειμένου να καταλήξει ο ερευνητής σε κάποια συμπεράσματα για το θέμα που τον απασχολεί. Εξάλλου όπως είχε αναφέρει και ο Μαντζούκας (2004), τα δεδομένα αυτούσια, δεν έχουν κάποιο νόημα, ούτε μπορούν να μας οδηγήσουν σε συμπεράσματα, αλλά πρέπει ο ίδιος ο ερευνητής να ασχοληθεί με αυτά, να τους δώσει νόημα, να τα συνδέσει μεταξύ τους, να τα ερμηνεύσει και εν τέλει να «δημιουργήσει καινούρια γνώση». Σκοπός της ανάλυσης των δεδομένων σε μια ποιοτική έρευνα, είναι το να αποδοθεί νόημα στα δεδομένα που έχουν προκύψει, ώστε να δίνονται απαντήσεις στα βασικά ερωτήματα της έρευνας (Τσιώλης, 2018). Υπάρχουν αρκετές μορφές μεθόδου οργάνωσης και ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων, όπως είναι η ανάλυση σύμφωνα με τις αρχές της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας, η ερμηνευτική – φαινομενολογική ανάλυση, η ανάλυση του λόγου, η αφηγηματική ανάλυση, η λογική ανάλυση, η ανάλυση πλέγματος, η συνεχής σύγκριση καθώς και η θεματική ανάλυση. Αυτές διαχωρίζονται σύμφωνα με την Ίσαρη και τον Πουρκό (2015) σε δύο κατηγορίες: α) τις μεθόδους διατμηματικής / κατηγορικής οργάνωσης, όπου ο ερευνητής καλείται να οργανώσει τα δεδομένα, βασιζόμενος σε ένα κοινό σύστημα κωδικών ή κατηγοριών ταξινόμησης, το οποίο διαμορφώνεται σταδιακά και β) τις μεθόδους μη διατμηματικής οργάνωσης, όπου ο ερευνητής δε αναζητάει το κοινό, αλλά το ιδιαίτερο, καθοδηγούμενος από μία ολιστική προσέγγιση. Επίσης σύμφωνα με τον Γαλάνη (2018), στην ποιοτική έρευνα, οι μέθοδοι ανάλυσης δεδομένων, βασίζονται είτε στην παραγωγική μέθοδο είτε στην επαγωγική μέθοδο. Στη πρώτη περίπτωση, της παραγωγικής μεθόδου, η οποία είναι η ευκολότερη σε εφαρμογή από τις δύο, ο εκάστοτε ερευνητής δημιουργεί ο ίδιος ένα θεωρητικό πλαίσιο, το οποίο βασίζεται στις υποθέσεις του για το ποιες μπορεί να είναι οι απαντήσεις του δείγματος και στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας αυτές τις προσωπικές του υποθέσεις και θεωρίες, αναλύει τα δεδομένα. Στη δεύτερη περίπτωση, στην επαγωγική μέθοδο, ο ερευνητής πρώτα συλλέγει τα δεδομένα που χρειάζεται από το δείγμα του και έπειτα προχωράει στην ανάλυση των δεδομένων αυτών. Σε αντίθεση με τη πρώτη μέθοδο, η επαγωγική είναι αρκετά δύσκολη και απαιτεί χρόνο, όμως χρησιμοποιείται πιο συχνά, διότι είναι λιγότερες οι πιθανότητες να παρουσιαστεί κάποιο σφάλμα (Γαλάνης, 2018). Η θεματική ανάλυση των δεδομένων, που είναι και η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί στη παρούσα εργασία, είναι μία διατμηματική και επαγωγική μέθοδος ανάλυσης και οργάνωσης.

2.6.2 Η θεματική ανάλυση των δεδομένων

2.6.2.1 Ορισμός

Η θεματική ανάλυση είναι μία από τις πιο συχνές μεθόδους ανάλυσης δεδομένων στη ποιοτική έρευνα (Guest και Greg 2012), τα οποία δεδομένα είναι κυρίως σε γραπτή μορφή και προκύπτουν κατά κύριο λόγο από συνεντεύξεις, από τις ομάδες επικέντρωσης και/ή από την παρατήρηση (Γαλάνης, 2018). Σύμφωνα με τους Braun & Clarke (2006), μπορεί κανείς να ορίσει τη θεματική ανάλυση, ως μία μέθοδο εντόπισης, ανάλυσης και αναφοράς των διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν μέσα από τα δεδομένα, η οποία μάλιστα οργανώνει και περιγράφει τα τελευταία με λεπτομέρειες. Επίσης η θεματική ανάλυση μπορεί να οριστεί ως η συστηματική αναγνώριση, οργάνωση και κατανόηση επαναλαμβανόμενων μοτίβων νοήματος εντός ενός συνόλου δεδομένων, από τα οποία μοτίβα, ο ερευνητής, εστιάζει κατά κύριο λόγο σε αυτά που είναι σχετικότερα με το θέμα το οποίο μελετά και ανταποκρίνονται περισσότερο στα ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει (Braun & Clarke, 2012). Είναι μια θεωρητικά ανεξάρτητη προσέγγιση, της οποίας στόχος είναι ο ερευνητής να διακρίνει τα πιο σημαντικά σημεία, τα σημεία κλειδιά των συνεντεύξεων, να κατανοηθεί το κείμενο των δεδομένων με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που έχει θέσει ο ερευνητής και να βρεθούν τα κοινά σημεία στις απαντήσεις των δειγμάτων (Γ. Κεσίσογλου, κατά τις Braun και Clarke, 2006). Η θεματική ανάλυση είναι μία μέθοδος ανάλυσης της ποιοτικής έρευνας, που επικεντρώνεται στην εξέταση των θεμάτων, μέσω των δεδομένων (Daly, Kellehear & Gilksman, 1997), χωρίς να καταμετράει απλά τις φράσεις ή τις λέξεις σε ένα κείμενο, αλλά αναλύοντας και αναγνωρίζοντας τις ιδέες των συνεντευζιαζόμενων, οι οποίες δεν αναφέρονται (Guest, Greg, MacQueen & Namey, 2012). Οι Braun & Clarke (2006, 2012), υποστήριξαν επίσης ότι η θεματική ανάλυση είναι μια ευέλικτη μέθοδος ανάλυσης, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ερευνητές που ξεκινούν από διαφορετικές θεωρητικές βάσεις με πολλούς τρόπους και πρέπει μάλιστα να θεωρείται μία αυτούσια μέθοδος ανάλυσης και οργάνωσης των δεδομένων, η οποία μάλιστα, περιλαμβάνει πολλούς και διαφορετικούς τρόπους προσέγγισης. Ο πιο διαδεδομένος από αυτούς, είναι η συμβατική θεματική ανάλυση, η οποία λειτουργεί επικουρικά στην καλύτερη και πληρέστερη κατανόηση ενός φαινομένου και παρόλο που παρουσιάζει κάποιες διαφορές με τους άλλους τρόπους προσέγγισης, το πρωτόκολλο που πρέπει να ακολουθεί ένας ερευνητής για να τη διεξάγει, είναι σχεδόν το ίδιο για όλες (Μαντζούκας, 2007 ; Graneheim & Lundman, 2004).

2.6.2.2 Μεθοδολογία διεξαγωγής της θεματικής ανάλυσης

Για να διεξάγει ένας ερευνητής μία έρευνα χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης, πρέπει να ακολουθήσει μία σειρά συγκεκριμένων μεθοδολογικών βημάτων, τα οποία προτάθηκαν από τις Braun & Clarke (2006, 2012). Σύμφωνα με αυτές λοιπόν, το πρώτο βήμα / φάση στη θεματική ανάλυση είναι η εξοικείωση του ερευνητή με τα δεδομένα που έχει συλλέξει. Στη φάση αυτή

ο ερευνητής καλείται αρχικά να μεταποιήσει τα δεδομένα του σε γραπτό κείμενο, αν αυτό χρειάζεται και στη συνέχεια να διαβάσει και να ξανά διαβάσει αυτά τα δεδομένα, προκειμένου να τα κατανοήσει σε βάθος, να παρατηρήσει το αν εμφανίζονται κάποια μοτίβα απαντήσεων στο δείγμα και να καταγράψει σε μορφή σημειώσεων τις αρχικές ιδέες και εντυπώσεις που του δημιουργούνται.

Το δεύτερο βήμα / φάση της θεματικής ανάλυσης, είναι η δημιουργία των αρχικών κωδικών για την κωδικοποίηση των δεδομένων (κάθετη κωδικοποίηση). Πλέον ο ερευνητής οργανώνει τα δεδομένα του με συστηματικό τρόπο, δημιουργώντας κωδικούς και συρρικνώνοντας αρκετές πληροφορίες σε μικρές εκφράσεις με μεγάλο νόημα. Επίσης παρατηρεί σε ποια σημεία και με ποιο τρόπο παρουσιάζονται τα προαναφερθέντα μοτίβα. Η δημιουργία κωδικών, δηλαδή εννοιολογικών προσδιορισμών, που εκφράζουν το νόημα που δίνει ο ερευνητής στο εκάστοτε κομμάτι δεδομένων και πληροφοριών (Braun & Clarke, 2012 ; Τσιώλης, 2014 ; Willig, 2015) είναι μία σύνθετη διαδικασία. Οι κωδικοί μπορεί να είναι ερμηνευτικού ή περιγραφικού τύπου. Οι κωδικοί ερμηνευτικού τύπου, είναι αποτέλεσμα της ερμηνείας που δίνει ο ίδιος ο ερευνητής στα δεδομένα του, ενώ οι κωδικοί περιγραφικού τύπου, είναι αποτέλεσμα του προφανούς περιεχομένου των δεδομένων (Braun & Clarke, 2012 ; Willig, 2015).

Η τρίτη φάση είναι η αναζήτηση των θεμάτων, οπότε ο ερευνητής εντοπίζει τα κοινά σημεία μεταξύ των αρχικών κωδικών που δημιούργησε, προκειμένου να τα ενώσει και να δημιουργήσει τα θέματα. Τα θέματα, σε αντίθεση με τους κωδικούς, είναι φράσεις ή ολόκληρες προτάσεις που καθορίζουν το νόημα των δεδομένων συμπυκνωμένα και αποτελούν αυτόνομες εννοιολογικές οντότητες που μπορούν να λειτουργήσουν ακόμη και ως απαντήσεις στα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα που έχει διατυπώσει ο ερευνητής (Τσιώλης, 2018). Οι Braun & Clarke (2012), προκειμένου να κάνουν κατανοητή τη σχέση αλλά και τη διαφορά των κωδικών και των θεμάτων, παρομοιάζουν τους κωδικούς με τούβλα και κεραμίδια, ενώ τα θέματα με τοίχους και σκεπή, κάνοντας κατανοητό, πως η δημιουργία του ενός, στη προκειμένη περίπτωση των θεμάτων, είναι άμεσα εξαρτώμενη από τη δημιουργία του άλλου, δηλαδή των κωδικών. Ένας κωδικός μπορεί να ανταποκρίνεται σε ένα ή σε περισσότερα θέματα (Maguire & Delahunt, 2017).

Το τέταρτο στάδιο της θεματικής ανάλυσης είναι η αναθεώρηση των θεμάτων (οριζόντια κωδικοποίηση). Στο στάδιο αυτό ο ερευνητής ελέγχει κατά πόσο τα θέματα που δημιούργησε στο προηγούμενο στάδιο, ανταποκρίνονται στα υπάρχοντα δεδομένα, αν βγάζουν νόημα, αν όλα τα θέματα αντιστοιχούν σε έναν ικανοποιητικό αριθμό δεδομένων καθώς και αν υπάρχουν θέματα στα οποία έχουν ενταχθεί πολλές και ίσως παραπληρωτικές πληροφορίες. Επίσης εξετάζει αν χρειάζεται να αφαιρεθούν κάποια από τα θέματα που δημιούργησε ή αν χρειάζεται να δημιουργήσει πρόσθετα.

Η πέμπτη φάση είναι ο προσδιορισμός και η ονομασία των θεμάτων, όπου ο ερευνητής αναλύει και προσδιορίζει το τι είναι το κάθε ένα από τα θέματα στα οποία κατέληξε στη προηγούμενη φάση, σε τι αναφέρονται, ποια τμήματα των δεδομένων

περιλαμβάνονται στο κάθε ένα από αυτά καθώς επίσης καθορίζει και τα ονόματα των θεμάτων.

Στην έκτη και τελευταία φάση της θεματικής ανάλυσης, έχουμε την παραγωγή της ερευνητικής αναφοράς, όπου ο ερευνητής, αφού έχει αναθεωρήσει τα θέματα επιλέγει τελικά αυτά που έχουν περισσότερο νόημα και αντικατοπτρίζουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα δεδομένα τα οποία περιλαμβάνουν. Η αναφορά η οποία θα συνταχθεί θα πρέπει να παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζονται, προκειμένου να αποδείξει ο ερευνητής, σύντομα και βασιζόμενος σε λογικά επιχειρήματα, ότι τα δεδομένα που αντιστοιχούν σε κάθε θέμα, έρχονται σε συνάφεια με το σύνολο των δεδομένων (Guest, Greg, MacQueen & Namey, 2012).

Ο Τσιώλης Γ. (2018), ορμώμενος από τα έξι στάδια που οι Braun και Clarke πρότειναν για την εφαρμογή της διαδικασίας της θεματικής ανάλυσης, προτείνει πέντε άλλα βήματα για την πραγματοποίησή της, το πρώτο από τα οποία είναι η μετεγγραφή της συνέντευξης, δηλαδή η μετατροπή των ηχογραφημένων ή βιντεοσκοπημένων δεδομένων που προκύπτουν από μία συνέντευξη, σε γραπτό κείμενο, σύμφωνα με καθορισμένους κανόνες σημειογραφίας (Τσιώλης, 2014). Στο στάδιο αυτό, προτείνεται η ακριβής απόδοση όσων έχουν ειπωθεί και από το συνεντευκτή και από τον συνεντευξιαζόμενο. Στο επόμενο βήμα της θεματικής ανάλυσης, προτείνεται ο ερευνητής να εξοικειωθεί με τα δεδομένα και να αντιστοιχίσει τα όποια αποσπάσματα των δεδομένων του αντιστοιχούν σε κάθε ερευνητικό ερώτημα που ο ίδιος έχει θέσει. Το τρίτο βήμα, είναι η κωδικοποίηση, οπότε ο ερευνητής κατανοεί σε βάθος τα δεδομένα του και τους αποδίδει έναν εννοιολογικό προσδιορισμό, τον κωδικό (Braun & Clarke, 2012 ; Willig, 2015 ; Τσιώλης, 2014; Ίσαρη & Πουρκός, 2015), ενώ στο τέταρτο βήμα, ο ερευνητής μεταβαίνει από τους κωδικούς στα θέματα, μέσω της επεξεργασίας, της σύγκρισης και της συγχώνευσης των τελευταίων (Τσιώλης, 2018). Στο πέμπτο και τελευταίο βήμα, ο ερευνητής εκθέτει τα ευρήματά του, παρουσιάζοντας κάθε θέμα στα οποία κατέληξε ξεχωριστά και αναφέροντας το περιεχόμενο του κάθε ενός από αυτά. Ο Τσιώλης (2018) επίσης αναφέρει πως τα βήματα αυτά στη θεματική ανάλυση, δεν πρέπει να ακολουθούν αυστηρά αυτή τη σειρά, αφού ο ερευνητής μπορεί να επιστρέφει σε προηγούμενα στάδια, ώστε να επανελέγχει, να αναθεωρεί και να τροποποιεί τις αποφάσεις του.

Ο Βογιατζής (1998) και οι Crabtree & Miller (1999), από την άλλη, έχουν αναφέρει έξι διαφορετικά στάδια, τα οποία πρέπει ένας ποιοτικός ερευνητής να ακολουθήσει προκειμένου να κωδικοποιήσει τα δεδομένα του σε μία θεματική ανάλυση. Στο πρώτο στάδιο ο ερευνητής δημιουργεί ένα δικό του εγχειρίδιο που περιλαμβάνει κάποιους κώδικες και στο δεύτερο στάδιο ελέγχει την αξιοπιστία αυτών των κωδικών και το αν αυτοί οι κώδικες μπορούν να εφαρμοστούν στις αρχικές πληροφορίες και δεδομένα που έχει (Βογιατζής, 1998). Στο τρίτο στάδιο, τα αρχικά δεδομένα συνοψίζονται όσο το δυνατόν περισσότερο και δημιουργούνται από τον ερευνητή τα αρχικά θέματα, ενώ στο επόμενο στάδιο εφαρμόζονται τα πρότυπα της

κωδικοποίησης και προστίθενται επιπλέον κωδικοί, εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Στο πέμπτο στάδιο οι κωδικοί που πλέον έχουν πάρει την τελική τους μορφή ενώνονται μεταξύ τους, προκειμένου να δημιουργηθούν τα τελικά θέματα και στο τελευταίο στάδιο ο ερευνητής επιβεβαιώνει και οριστικοποιεί τα θέματα, αφού ήδη στα προηγούμενα στάδια έχει φροντίσει να τα εξετάσει προσεκτικά, ώστε να διασφαλίσει ότι αυτά είναι αναλογικά της αρχικής ανάλυσης των δεδομένων καθώς και των κωδικών που αποδόθηκαν στην αρχή (Fereday & Muir-Cochrane, 2006).

Οι Braun & Clarke (2006), εντόπισαν επίσης κατά την έρευνα τους για τη χρήση της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης στη ψυχολογία, 15 (δεκαπέντε) κριτήρια τα οποία μπορούν να συντελέσουν στη δημιουργία μίας καλής και ποιοτικής θεματικής ανάλυσης εν γένει. Τα κριτήρια αυτά κατατάσσονται σε πέντε κατηγορίες βασικών διαδικασιών. Η πρώτη κατηγορία είναι η διαδικασία της απομαγνητοφώνησης, η οποία συνίσταται να γίνει λεπτομερώς και με ακρίβεια. Στη δεύτερη κατηγορία συναντάμε τη διαδικασία της κωδικοποίησης η οποία περιλαμβάνει πέντε κριτήρια. Σύμφωνα με αυτά, κατά την κωδικοποίηση των δεδομένων ο ερευνητής πρέπει να αποδίδει ανάλογη προσοχή σε όλα τα δεδομένα που έχει συλλέξει, να δημιουργεί τα θέματα συμπεριλαμβάνοντας κάθε λεπτομέρεια και όχι μόνο κάποια παραδείγματα που παρουσιάζονται πιο έντονα και να συσσωρεύει όλα τα σχετικά αποσπάσματα του κάθε θέματος, χωρίς να παραλείπει τίποτα. Επίσης τα θέματα πρέπει να ελέγχονται και μεταξύ τους αλλά και αναφορικά με τα αρχικά δεδομένα, να έχουν εσωτερική συνοχή αλλά να είναι παράλληλα και εύκολα διακριτά. Η τρίτη κατηγορία αφορά τη διαδικασία της ανάλυσης και περιλαμβάνει τέσσερα διαφορετικά κριτήρια. Η διαδικασία της ανάλυσης λοιπόν, βάσει αυτών των κριτηρίων, απαιτεί την ανάλυση και την κατανόηση των δεδομένων και όχι απλά την καταγραφή και την περιγραφή τους. Η ανάλυση και τα υπάρχοντα δεδομένα πρέπει να ταιριάζουν μεταξύ τους και να υπάρχει συνάφεια, ενώ η πρώτη πρέπει επίσης να παραθέτει μία πειστική και λογικά οργανωμένη ιστορία αναφορικά με το δεδομένα και το θέμα. Πρέπει εν γένει, να υπάρχει μία καλή ισορροπία ανάμεσα στους ισχυρισμούς που παρουσιάζονται κατά τη διαδικασία της ανάλυσης και στα αποσπάσματα των δεδομένων που την υποστηρίζουν. Η τέταρτη κατηγορία, αναφέρεται συνολικά στις φάσεις της θεματικής ανάλυσης, στις οποίες πρέπει σύμφωνα με τις συγγραφείς, να αφιερώνεται αρκετός χρόνος για την ολοκλήρωσή τους. Η πέμπτη και τελευταία κατηγορία είναι η διαδικασία της γραπτής αναφοράς, κατά την οποία πρέπει να γίνονται απολύτως σαφείς οι όποιες παραδοχές και προσεγγίσεις της θεματικής ανάλυσης και να υπάρχει συνοχή ανάμεσα στην μέθοδο που έχει περιγραφεί ότι θα ακολουθήσει ο ερευνητής και στην ανάλυση που όντως κάνει. Επίσης κατά την διεξαγωγή της γραπτής αναφοράς, ο ερευνητής πρέπει να χρησιμοποιεί γλώσσα και έννοιες που είναι συναφείς με την επιστημολογική θέση της ανάλυσης καθώς και να τοποθετείται ενεργητικά στη διαδικασία της ανάλυσης, χωρίς να αναμένει τα θέματα απλά να προκύψουν.

2.6.2.3 Η εγκυρότητα της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης

Στη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης ο έλεγχος της εγκυρότητας είναι μία βασική διαδικασία, καθώς υπάρχει ο παράγοντας της υποκειμενικότητας, από την άποψη ότι ο κάθε ερευνητής μπορεί μέσω την ανάλυσης των ίδιων δεδομένων να καταλήξει σε διαφορετικά θέματα και κωδικοποιήσεις και ως αποτέλεσμα να καταλήξει και σε διαφορετικά συμπεράσματα. Η αξιοπιστία σε μία θεματική ανάλυση αυξάνεται όσο περισσότερο ο ερευνητής χρησιμοποιεί συγκεκριμένους κώδικες που βασίζονται στα δεδομένα και στο διάλογο και έχουν περιγραφικό χαρακτήρα (Guest, 2012). Ο ερευνητής πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός και να ελέγχει επανειλημμένα τις κωδικοποιήσεις και τα θέματα του, επαναλαμβάνοντας τα στάδια της διεξαγωγής μια θεματικής ανάλυσης πολλές φορές, προκειμένου να είναι το δυνατόν περισσότερο βέβαιος γίνεται. Σύμφωνα με τον Γαλάνη (2018), η εγκυρότητα στη θεματική ανάλυση μπορεί να ελεγχθεί με δύο τρόπους. Ο πρώτος είναι ο έλεγχος της εγκυρότητας από το ίδιο το δείγμα που συμμετέχει. Μετά την ανάλυση των δεδομένων και ενώ αυτά έχουν μετεγγραφεί σε γραπτή μορφή, ο ερευνητής δίνει τα αποτελέσματα στα οποία έχει καταλήξει στο δείγμα, προκειμένου να επικυρώσει ή να απορρίψει την ερμηνεία που έχει δώσει ο ερευνητής στα δεδομένα. Ο άλλος τρόπος ελέγχου της εγκυρότητας στη θεματική ανάλυση είναι ο έλεγχος της εγκυρότητας από άλλους ερευνητές, που έχουν εμπειρία στη θεματική ανάλυση και εκτελούν την ανάλυση των δεδομένων εκ νέου, χωρίς να έχουν πρόσβαση στην πρώτη ανάλυση του ερευνητή. Παρακάτω παρατίθεται και ένας πίνακας με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του καθενός από τους δύο τρόπους.

2.6.2.4 Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της μεθόδου

Η θεματική ανάλυση είναι μία μέθοδος ανάλυσης δεδομένων που έχει πολλά πλεονεκτήματα, καθώς και κάποια μειονεκτήματα. Ξεκινώντας από τα πλεονεκτήματα, η θεματική ανάλυση είναι μία πολύ ευέλικτη μέθοδος και μπορεί να εφαρμοστεί από πολλούς επιστήμονες οι οποίοι προέρχονται από διαφορετικούς επιστημονικούς κλάδους, επιτρέποντας τους μάλιστα να διευρύνουν το φάσμα των ήδη υπαρχόντων μελετών. Είναι επίσης μία μέθοδος που μπορεί να εφαρμοστεί παραγωγικά σε μεγάλο όγκο δεδομένων και τα αποτελέσματα στα οποία συνήθως καταλήγει είναι πολύ εύκολα στην κατανόηση από το ευρύ κοινό. Η θεματική ανάλυση μπορεί με μεγάλη ευκολία να χρησιμοποιηθεί από ερευνητές που δεν έχουν μεγάλη εμπειρία στην ποιοτική έρευνα, λόγω της ευκολίας της να τη μάθει και να την εφαρμόσει κανείς. Είναι ακόμη ιδανική σα μέθοδος για την ανάλυση ερευνητικών ερωτημάτων που σχετίζονται με τις απόψεις και τις εμπειρίες των ατόμων. Από την άλλη μεριά, ένα βασικό μειονέκτημα της θεματικής ανάλυσης, είναι το ότι μπορεί ο ερευνητής μέσα στο τόσο μεγάλο όγκο πληροφοριών, να παραβλέψει

την ανάλυση κάποιων μικρών πληροφοριών, με αποτέλεσμα να οδηγηθεί ίσως σε λανθασμένα ή αλλοιωμένα συμπεράσματα, ενώ επίσης η μεγάλη της ευελιξία μπορεί να αποπροσανατολίσει τον ερευνητή (Braun & Clarke, 2006; 2012; en.wikipedia.com “Thematic Analysis”, 2019).

Καταλήγοντας, μπορούμε να ορίσουμε την θεματική ανάλυση ως μία διαδικασία αναζήτησης θεμάτων, που είναι σημαντικά προκειμένου να περιγραφεί το φαινόμενο το οποίο ο ερευνητής εξετάζει (Daly, Kellehear & Gliksman, 1997). Είναι μία από τις βασικότερες μεθόδους ανάλυσης δεδομένων στην ποιοτική έρευνα και μπορεί να θεωρηθεί ως μια ρεαλιστική μέθοδος που επικεντρώνεται στις εμπειρίες, τις απόψεις και την πραγματικότητα των συμμετεχόντων, ή μπορεί να θεωρηθεί ως μία κατασκευαστική μέθοδος που επικεντρώνεται στο τρόπο με τον οποίο γίνονται τα γεγονότα, τις έννοιες, τις εμπειρίες και την πραγματικότητα της κοινωνίας (Braun & Clarke, 2006). Έχει ως σκοπό το να δημιουργηθεί μια αναλυτική και συστηματική καταγραφή των κωδικών και των θεμάτων που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις ή τις παρατηρήσεις (Braun & Clarke, 2006) και ένας ερευνητής για να την εφαρμόσει αρκεί να ακολουθήσει μία σειρά συγκεκριμένων βημάτων που προτείνονται. Είναι επίσης μια ευέλικτη αλλά συστηματική διαδικασία, που απαιτεί δημιουργικότητα από τη πλευρά του ερευνητή σε συνδυασμό με την ύπαρξη θεωρητικού υποβάθρου (Τσιώλης, 2018), προκειμένου να εκτελεστεί με τέτοιο τρόπο που θα αποφέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα.

III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 ΔΕΙΓΜΑ - ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ

3.1.1 Μέθοδος Δειγματοληψίας

Η επιλογή του δείγματος ή αλλιώς δειγματοληψία είναι η επιλογή ενός δείγματος συμμετεχόντων από το πληθυσμό, που περιλαμβάνει όλους τους υποψήφιους συμμετέχοντες (Γαλάνης, 2017). Έχει οριστεί επίσης ως η στρατηγική για την επιλογή του δείγματος των ατόμων που θα συμμετέχουν στην έρευνα και χρησιμοποιείται για πρακτική ευκολία, αφού στις περισσότερες έρευνες δεν είναι δυνατό να συλλέγονται δεδομένα από ολόκληρο το πληθυσμό (Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Στις ποιοτικές έρευνες, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την επιλογή του δείγματος, δεν έχουν καμία σχέση με αυτές που χρησιμοποιούνται στις ποσοτικές έρευνες και αυτό συμβαίνει διότι ο ερευνητής σε μία ποιοτική έρευνα δεν έχει ως στόχο να συγκεντρώσει μεγάλη ποσότητα πληροφοριών, αλλά να συγκεντρώσει ποιοτικές πληροφορίες (Μαντζούκας, 2007), που θα εξυπηρετούν το εξεταζόμενο θέμα και θα απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα. Στόχος εξάλλου στην ποιοτική έρευνα, δεν είναι τα ευρήματά της και τα αποτελέσματά της να γενικευθούν από το δείγμα σε όλο το πληθυσμό (Ίσαρη & Πουρκός, 2015) αλλά η κατανόηση των υποκειμενικών εμπειριών και απόψεων του δείγματος (Μαντζούκας, 2017). Για αυτό το λόγο ακριβώς, το δείγμα μπορεί να είναι πολύ μικρό αλλά να είναι αρκετό, αν αντλούνται από αυτό, οι απαραίτητες πληροφορίες. Άλλωστε όπως αναφέρεται και από τον Thompson (1999), ένα μεγάλο σε αριθμό δείγμα σε μία ποιοτική έρευνα, μπορεί να λειτουργήσει και αρνητικά ως προς την αξιοπιστία της έρευνας και ο ερευνητής να συναντήσει μεγάλες δυσκολίες στην ανάλυση των δεδομένων και του τεράστιου όγκου πληροφοριών που θα προκύψει. Η μέθοδος δειγματοληψίας που χρησιμοποιείται λοιπόν στην Ποιοτική Έρευνα και ως κατά συνέπεια και στη παρούσα εργασία, είναι κατά κύριο λόγο η Δειγματοληψία Σκοπιμότητας. Με αυτή τη μέθοδο δειγματοληψίας, ο ερευνητής, επιλέγει με βάση την άποψη του και σκόπιμα, το δείγμα που πιστεύει ότι μπορεί να αποφέρει τις περισσότερες δυνατές πληροφορίες σχετικά με το υπό έρευνα θέμα (Μαντζούκας, 2007 ; Ίσαρη & Πουρκός, 2015). Ο ερευνητής επίσης κατά τη Δειγματοληψία Σκοπιμότητας ορίζει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που επιθυμεί να έχει το δείγμα του (Γαλάνης, 2017), βασιζόμενος στις γνώσεις που έχει για το θέμα που ερευνάται, στη σχετική βιβλιογραφία, ακόμη και σε κάποια ευρήματα της ίδιας έρευνας ή άλλων ερευνών (Ιωσηφίδης, 2008, όπως αναφέρεται από τους Ίσαρη & Πουρκό) και η επιλογή των υποκειμένων, γίνεται ουσιαστικά με βάση αυτά. Επίσης για την επιλογή του δείγματος, ειδικά σε μία ποιοτική μελέτη που τα δεδομένα αντλούνται μέσα από τη μέθοδο των συνεντεύξεων, σημαντικό ρόλο παίζει και η διαθεσιμότητα του δείγματος καθώς και το κατά πόσο το επιλεγμένο δείγμα, μπορεί να αφιερώσει το χρόνο που απαιτείται (Thomas & Nelson, 2003).

3.1.2 Το δείγμα της έρευνας, τα χαρακτηριστικά του και τα κριτήρια επιλογής

του

Στη παρούσα μελέτη, το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε, ήταν 6 (έξι) Εκπαιδευτικοί Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής (n=6), οι τέσσερις από τους οποίους ήταν γυναίκες (~70% του δείγματος) και οι άλλοι δύο ήταν άνδρες (~30% του δείγματος). Ως βασικό κριτήριο για την επιλογή τους, ήταν η ενασχόλησή τους με τη προσαρμοσμένη κινητική αγωγή και η εμπειρία τους πάνω στο χώρο, η οποία έπρεπε να είναι τουλάχιστον πέντε έτη. Το δεύτερο αυτό κριτήριο κρίθηκε σκόπιμο, διότι εκπαιδευτικοί ΠΚΑ, που θα είχαν έναν ικανοποιητικό αριθμό ετών προϋπηρεσίας πάνω στην ΠΚΑ, θα είχαν περισσότερες εμπειρίες πάνω στο θέμα και οι απόψεις τους ίσως να ήταν πιο σφαιρικές. Μάλιστα από το δείγμα που επιλέχθηκε τα δύο άτομα (περ. 30%) είχαν προϋπηρεσία από 5 έως 10 έτη, τα άλλα δύο άτομα είχαν προϋπηρεσία από 11 έως 15 έτη και τα τελευταία δύο άτομα είχαν προϋπηρεσία περισσότερα από 15 έτη. Σημαντικό επίσης κρίθηκε το να ζει και να εργάζεται το δείγμα στην Αθήνα, προκειμένου να είναι εύκολη η διεκπεραίωση και η υλοποίηση μίας συνάντησης για τη συνέντευξη, όπως και το να είναι εύκολο για το δείγμα να διαθέσει τουλάχιστον μία ώρα από το χρόνο του, που περίπου τόσος ήταν ο απαιτούμενος χρόνος για να υλοποιηθεί η συνέντευξη. Υπήρχε επίσης μηδενική θνησιμότητα, καθώς όλο το επιλεγμένο δείγμα, έλαβε κανονικά μέρος στη έρευνα και δεν παραιτήθηκε πριν, κατά τη διάρκεια ή έπειτα από τη διεκπεραίωση των συνεντεύξεων.

3.1.3 Τα δικαιώματα των συμμετεχόντων

Όλοι οι συμμετέχοντες κατά τη πρώτη τηλεφωνική επικοινωνία, καθώς και πριν την έναρξη της διαδικασίας των συνεντεύξεων, ενημερώθηκαν εκτός από το θέμα της έρευνας και το γενικό περιεχόμενο της συνέντευξης και για τα δικαιώματα που έχουν. Αρχικά βεβαιώθηκαν πως η συμμετοχή τους στην έρευνα είναι εθελοντική και μπορούν να επιλέξουν αν θέλουν ή όχι να συμμετέχουν, καθώς και ότι έχουν τη δυνατότητα να αποσυρθούν, χωρίς κυρώσεις. Επίσης τους έγινε σαφές ότι τα στοιχεία τους θα παραμείνουν εμπιστευτικά και δε θα δημοσιοποιηθούν καθώς επίσης και πως όλα τα δεδομένα που θα συγκεντρωθούν θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικό σκοπό και για κανέναν άλλον λόγο. Ενημερώθηκαν επίσης πως η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και ερωτήθηκαν αν το εγκρίνουν αυτό καθώς επίσης τους δόθηκαν και τα στοιχεία του ερευνητή και του επιβλέποντα καθηγητή, προκειμένου να μπορούν να επικοινωνήσουν μαζί τους για οποιοδήποτε ζήτημα προκύψει ή για όποια απορία. Εκτός από προφορικά, όλα αυτά δόθηκαν και στη μορφή γραπτού εντύπου στους συμμετέχοντες. Το εν λόγω ενημερωτικό έντυπο παρατίθεται αυτούσιο στο Παράρτημα 1. Επίσης, οι συμμετέχοντες υπέγραψαν σε γραπτή συγκατάθεσή τους ότι έχουν ενημερωθεί για τα δικαιώματά τους και ότι επικυρώνουν την επιθυμία τους να συμμετέχουν στην έρευνα, υπό αυτά τα δεδομένα. Το έντυπο συγκατάθεσης, είναι επίσης διαθέσιμο στο Παράρτημα 2.

3.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

3.2.1 Η επαφή με το δείγμα πριν τις συνεντεύξεις

Προκειμένου να προγραμματισθούν οι ημέρες και οι ώρες των συνεντεύξεων, έγινε τηλεφωνική επικοινωνία με το επιλεγμένο δείγμα. Στη πρώτη αυτή επαφή του δείγματος με τον ερευνητή, το δείγμα ενημερώθηκε για το θέμα της έρευνας καθώς και για το ότι έχει επιλεγθεί ως δείγμα αυτής, κατά κύριο λόγο εξαιτίας της πολυετούς εμπειρίας τους στο χώρο. Επίσης ο ερευνητής τους ενημέρωσε ότι η συμμετοχή τους σε αυτή την έρευνα είναι εθελοντική και μπορούν να αρνηθούν να συμμετέχουν σε αυτή αν το επιθυμούν. Έγινε αναφορά στο τρόπο με τον οποίο θα συλλεχθούν από αυτούς τα απαραίτητα δεδομένα, δηλαδή μέσω μίας ημιδομημένης συνέντευξης, που θα έχει ουσιαστικά τη μορφή συζήτησης, χωρίς να κρίνεται κάποια απάντηση τους ως σωστή ή λανθασμένη. Άλλη μία βασική πληροφορία που τους δόθηκε μέσω αυτής της πρώτης επικοινωνίας, ήταν ότι η διάρκεια της συνέντευξης θα είναι περίπου μία ώρα, καθώς και ότι η συνάντηση αυτή, μπορεί να γίνει στη περιοχή της επιλογής τους, αρκεί το σημείο που θα επιλεγθεί να είναι ήσυχο και να μην υπάρχουν πολλοί περισπασμοί ή φασαρία. Στη συνέχεια ενημερώθηκαν πως η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και πως τα προσωπικά τους δεδομένα θα διαφυλαχθούν και θα είναι ασφαλή ενώ στο τέλος ερωτήθηκαν από τον ερευνητή εάν έχουν κάποιες απορίες και αν επιθυμούν να συμμετέχουν. Όλα τα άτομα που είχαν επιλεγεί ως υποψήφιο δείγμα απεδέχθησαν να συμμετέχουν και έτσι στη συνέχεια προγραμματίστηκαν οι συναντήσεις.

3.2.2 Η διαδικασία των συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν κατά το διάστημα 24/10/19 έως 22/11/19 και ο μέσος όρος διάρκειας τους ήταν τα 42 λεπτά. Η επιλογή του χώρου και της ώρας της συνάντησης έγινε σε όλες τις περιπτώσεις από τους συμμετέχοντες. Σε όλες τις περιπτώσεις επιλέχθηκαν οι πρωινές ώρες και ως τοποθεσία επιλέχθηκε ο χώρος της εργασίας τους. Τους ζητήθηκε βέβαια, να είναι το σημείο όσο το δυνατόν πιο ήσυχο, για να είναι καθαρή η ηχογράφηση και να μην υπάρχουν περισπασμοί, προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν πιο συγκεντρωμένοι και ακριβείς στις απαντήσεις τους. Συνήθως αυτός ο χώρος ήταν κάποιο γραφείο ή η αίθουσα της γυμναστικής. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων οι μόνοι παρόντες στο χώρο ήταν ο συνεντευκτής και ο/η συνεντευκτής και κανένας άλλος. Στην αρχή, ο συνεντευκτής – ερευνητής, ευχαρίστησε σε όλες τις περιπτώσεις τους ερωτώμενους, που δέχθηκαν να συμμετέχουν στην έρευνα και τους εξήγησε τη σημαντικότητα της συμμετοχής τους. Βασικό μέλημα εξαρχής, ήταν να δημιουργηθεί μία φιλική ατμόσφαιρα, προκειμένου να νιώσουν οι συμμετέχοντες άνετα και να μοιραστούν τις σκέψεις τους με τον ερευνητή, χωρίς κώλυμα. Επίσης με πρωτοβουλία του ερευνητή, τα κινητά απενεργοποιήθηκαν, προκειμένου να μειωθούν στο ελάχιστο οι περισπασμοί και τα εξωτερικά ερεθίσματα. Στη συνέχεια τους ενημέρωσε και πάλι για το θέμα

της έρευνας και τους παρέδωσε το Ενημερωτικό Φυλλάδιο (Παράρτημα 1), το οποίο και τους ζητήθηκε να διαβαστεί με προσοχή. Έπειτα, τους ανέφερε πως η συνέντευξη θα έχει τη μορφή συζήτησης και ο σκοπός της είναι να αναφερθούν οι απόψεις τους πάνω στα όσα θα ερωτηθούν, χωρίς να κρίνονται βέβαια, εάν τα όσα λένε είναι σωστά ή λάθος και τους διαβεβαίωσε πως η συμμετοχή τους σε αυτή είναι εθελοντική και πως όλα τα προσωπικά τους στοιχεία θα παραμείνουν απόρρητα και όλα τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικό σκοπό. Τέλος τους υπενθυμίστηκε ότι η συνέντευξη θα ηχογραφηθεί και τους ζητήθηκε να υπογράψουν τη Φόρμα Συγκατάθεσης (Παράρτημα 2). Μετά από όλα αυτά τα εισαγωγικά στοιχεία, ακολούθησε η συνέντευξη, η οποία σε όλες τις περιπτώσεις ξεκίνησε με κάποια γενικά δημογραφικά στοιχεία του εκάστοτε υποκειμένου, όπως είναι το φύλο και η ηλικία, τα χρόνια προϋπηρεσίας, το πού ζουν και εργάζονται ή το ποιες είναι οι γνώσεις τους πάνω στην ειδική αγωγή, ενώ στη συνέχεια έγιναν οι ερωτήσεις του κυρίου μέρους της συνέντευξης που ήταν πιο στοχευμένες και ως σκοπό είχαν την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Ο ερευνητής, είχε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης έναν τυπωμένο οδηγό συνέντευξης (Παράρτημα 4), ο οποίος είχε δημιουργηθεί από τον ίδιο και είχε ως στόχο να μη παραλειφθεί κάποια βασική ερώτηση. Παρόλα αυτά οι ερωτήσεις δεν διατυπώθηκαν με τον τρόπο που ήταν γραμμένες στον Οδηγό, καθώς κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και μέσα από τη συζήτηση, οι ερωτήσεις αυτές συνεχώς επαναδιατυπώνονταν, ενώ επίσης πολλές φορές χρειάστηκε να πραγματοποιηθούν συμπληρωματικές ερωτήσεις, προκειμένου να εξαχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες. Σκοπός του ερευνητή, σε όλη τη διάρκεια των συνεντεύξεων, ήταν να αποκομίσει όσο το δυνατόν περισσότερα στοιχεία, φροντίζοντας κιόλας παράλληλα, να μην ξεφεύγει ο ερωτώμενος από το θέμα. Οι ερωτήσεις γίνονταν με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια και διατυπωνόταν μία ερώτηση κάθε φορά, προκειμένου να μην προκληθεί σύγχυση στο συμμετέχοντα. Η συμπεριφορά του ερευνητή χαρακτηριζόταν από σεβασμό, πράγμα που σημαίνει ότι δεν τον διέκοπτε σε καμία περίπτωση όταν μιλούσε, δεν έδειχνε δυσαρέσκεια για κανέναν λόγο και δεν έκρινε τις απαντήσεις του ή την όποια απαίτηση του δείγματος για αναδιατύπωση ή επανάληψη της ερώτησης. Επίσης ο ερευνητής έπρεπε από την αρχή ως το πέρας των συνεντεύξεων να εμπνέει εμπιστοσύνη στο εκάστοτε υποκείμενο και να δημιουργεί ένα κλίμα ζεστό και ασφάλειας, έτσι ώστε το δείγμα, να εκφράσει τις απόψεις του, με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη σαφήνεια και ειλικρίνεια. Στο τέλος των συνεντεύξεων και αφού ο ερευνητής έχει συλλέξει όλα τα απαιτούμενα δεδομένα, έδωσε σε όλους τους συμμετέχοντες από ένα απολογιστικό φυλλάδιο, με το οποίο τους ευχαριστεί εγγράφως και τους υπενθυμίζει τα δικαιώματά τους (Παράρτημα 3), ενώ φεύγοντας τους ευχαρίστησε θερμά για τη συμμετοχή και τη βοήθειά τους και τους ζήτησε τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου τους, προκειμένου να ενημερωθούν εάν το επιθυμούν για τα αποτελέσματα της έρευνας.

3.2.3 Η Πιλοτική Συνέντευξη

Πριν τη πραγματοποίηση των συνεντεύξεων, διενεργήθηκε και μία πιλοτική συνέντευξη, προκειμένου να ελεγχθεί αν τα ερωτήματα που έχουν δημιουργηθεί, μπορούν να δώσουν τα στοιχεία που χρειάζεται για να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα καθώς επίσης και να προετοιμαστεί καλύτερα ο ερευνητής. Επίσης η πιλοτική συνέντευξη έδωσε ανατροφοδότηση στον ερευνητή, αναφορικά με τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν στη διατύπωση κάποιων ερωτήσεων για να γίνουν πιο σαφείς καθώς έδωσε και τη πληροφορία για το πόσος χρόνος απαιτείται περίπου για την ολοκλήρωση μίας συνέντευξης. Η μελέτη της πιλοτικής συνέντευξης, ήταν ένα πολύ χρήσιμο εργαλείο στο να τελειοποιηθεί ο Οδηγός της Συνέντευξης (Παράρτημα 4) και στο να διορθωθούν άμεσα τα όποια λάθη εντοπίστηκαν εκφραστικά ή ως προς το νόημα των ερωτήσεων. Επίσης πολλά συμπληρωματικά ερωτήματα που έγιναν κατά τη πιλοτική συνέντευξη, σημειώθηκαν και χρησιμοποιήθηκαν και στις υπόλοιπες συνεντεύξεις, μιας και η χρήση τους αποδείχθηκε πολύ σημαντική και εύστοχη. Επίσης, αφαιρέθηκαν ή τροποποιήθηκαν, κάποιες ερωτήσεις που μπορούσαν να απαντηθούν μονολεκτικά, πράγμα που δεν επιθυμεί ένας ερευνητής που διεξάγει μία ποιοτική έρευνα, ενώ ακόμη οι ερωτήσεις με πολλά σκέλη και πολλά υποερωτήματα απλουστεύθηκαν, για να είναι πιο κατανοητές και να απαντώνται όλες επαρκώς. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά τη πιλοτική συνέντευξη, αναλύθηκαν μόνο με σκοπό τη βελτίωση της διαδικασίας των υπολοίπων συνεντεύξεων και δε θα χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων και αποτελεσμάτων.

3.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, έγινε με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης. Με τη χρήση αυτής της μεθόδου, ο ερευνητής καταλήγει σε κάποιες θεματικές ή θέματα, τα οποία προκύπτουν μέσα από τα δεδομένα και βοηθούν στην καλύτερη οργάνωση και μελέτη των τελευταίων, προκειμένου να καταλήξει στα αποτελέσματα. Η ανάλυση των δεδομένων λοιπόν της παρούσας έρευνας έγινε ακολουθώντας ως βάση τα μεθοδολογικά βήματα της θεματικής ανάλυσης, όπως αναφέρθηκαν από τις Braun & Clarke (2006, 2012), διαμορφώνοντας βέβαια τα βήματα αυτά, στις ανάγκες και τις απαιτήσεις της παρούσας εργασίας.

3.3.1 Βήμα Πρώτο : Εξοικείωση με τα δεδομένα

Ο ερευνητής, μετά το πέρας της συλλογής των δεδομένων μέσα από τη διαδικασία των συνεντεύξεων, άκουσε αρκετές φορές το ηχογραφημένο υλικό και στη συνέχεια προχώρησε στην απομαγνητοφώνηση του, δηλαδή στη μετατροπή του υλικού από την ηχητική του μορφή σε γραπτή. Αυτό φρόντισε να γίνει σε μικρό χρονικό διάστημα, μετά το πέρας των συνεντεύξεων, προκειμένου να τις έχει πρόσφατες στο

μυαλό του κατά την απομαγνητοφώνηση. Η διαδικασία αυτή έγινε με απόλυτη προσοχή και ακρίβεια, ενώ επίσης φροντίστηκε να μη παραλειφθεί κανένα στοιχείο και καμία λεπτομέρεια, προκειμένου να μην αλλοιωθούν τα δεδομένα. Σημειώθηκαν επίσης κατά την απομαγνητοφώνηση οι όποιες παύσεις έγιναν, ο πιθανός έντονος τόνος της φωνής σε κάποια σημεία ή κάποιο πιθανό γέλιο ή χαμόγελο. Οι απομαγνητοφωνήσεις, που βοήθησαν τον ερευνητή να μελετήσει στη συνέχεια πιο εύκολα τα δεδομένα σε βάθος, να εξοικειωθεί με αυτά περισσότερο καθώς και να κάνει κάποιες πρώτες παρατηρήσεις σχετικά με αυτά, είναι διαθέσιμες στο Παράρτημα 4.

3.3.2 Βήμα Δεύτερο : Κωδικοποίηση και Δημιουργία Θεματικών

Σε αυτό το στάδιο της ανάλυσης της έρευνας και αφού ο ερευνητής έχει εξοικειωθεί με τα δεδομένα, αυτά κωδικοποιούνται, μέσω της παρατήρησης κοινών σημείων που αναφέρονται συχνά από το δείγμα και αποτελούν ενδιαφέρον ως προς την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων. Με βάση αυτή την αρχική κωδικοποίηση, που στη συγκεκριμένη περίπτωση ο ερευνητής κάνει στις σημειώσεις του, προκύπτουν οι βασικές θεματικές της εργασίας οι οποίες είναι οι εξής: α) Διδακτική ικανότητα εκπαιδευτικού (γνώσεις, προϋπηρεσία, σαφήνεια διδασκαλίας, μεταδοτικότητα κτλ.) β) Μέθοδοι και τρόποι διδασκαλίας (ποιες και γιατί χρησιμοποιούνται, συνδυασμός μεθόδων – ποιών και γιατί, χρήση τεχνολογίας)

γ) Οργάνωση μαθήματος (εξατομίκευση, παράγοντες οργάνωσης, προσδοκίες, αξιολόγηση)

δ) Ατομικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού (προσωπικότητα, ενθουσιασμός, ενθάρρυνση, φιλική διάθεση, ευελιξία κ.α.)

ε) Σχέση μαθητή - εκπαιδευτικού (ενδιαφέρον, ενθάρρυνση, επαφή εκτός τάξης, συμπεριφορά στην τάξη, ανταπόκριση, επικοινωνία, εμπιστοσύνη κ.α.)

στ) Σχέση γονέων μαθητή – εκπαιδευτικού (συνεργασία, επικοινωνία, επιρροή κ.α.)

ζ) Σχέση εκπαιδευτικού με συναδέλφους (συνεργασία, επικοινωνία, επιρροή κ.α.)

η) Περιβάλλον (χώρος, εξοπλισμός, υλικά κ.α.).

Όλες αυτές οι παραπάνω θεματικές και τα δεδομένα που αυτές περιλαμβάνουν, κατηγοριοποίησαν τα χαρακτηριστικά εκείνα και τις καταστάσεις που μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ, συμπεριλαμβάνοντας όλα τα διαθέσιμα στοιχεία που προέκυψαν κατά τη διαδικασία συλλογής των πληροφοριών, μέσω των συνεντεύξεων.

3.3.3 Βήμα Τρίτο : Τελική αναθεώρηση θεματικών

Στο τρίτο και τελευταίο αυτό βήμα οι απαντήσεις και τα δεδομένα που συλλέχθηκαν αντιστοιχίζονται στις θεματικές που προέκυψαν στο προηγούμενο στάδιο. Πολλές απαντήσεις, που αντιστοιχούσαν σε δύο ή σε περισσότερα θέματα, περιελήφθησαν

σε όσα αντιστοιχούσαν. Στο σημείο αυτό παρατηρείται εάν κάποια στοιχεία δεν αντιστοιχούν σε κάποια θεματική και εξετάζεται η πιθανότητα να πρέπει να δημιουργηθεί καινούρια θεματική. Στην προκειμένη περίπτωση όλα τα στοιχεία αντιστοιχούσαν σε κάποια από τις προαναφερθείσες θεματικές ανεξαιρέτως, οπότε δε χρειάστηκε να προστεθεί κάποια καινούρια. Επίσης εξετάστηκε αν σε όλες τις θεματικές αντιστοιχεί επαρκής αριθμός πληροφοριών και αν πρέπει να αφαιρεθεί κάποια από αυτές. Στην προκειμένη περίπτωση, θεωρήθηκε σκόπιμο οι τρεις πρώτες θεματικές, που όλες σχετίζονται με την εκπαιδευτική διαδικασία και τις επιλογές του εκπαιδευτικού σε σχέση με αυτή, να ενταχθούν σε μία, γιατί συχνά τα δεδομένα δεν ήταν ξεκάθαρο σε ποια θεματική από τις τρεις αντιστοιχούσε. Έτσι, οι θεματικές που προέκυψαν εν τέλει και συνοπτικά είναι οι εξής: α) Διδακτική ικανότητα, Διδασκαλία και Οργάνωση μαθήματος
β) Ατομικά χαρακτηριστικά εκπαιδευτικού
γ) Σχέση μαθητή - εκπαιδευτικού
δ) Σχέση γονέων μαθητή – εκπαιδευτικού
ε) Σχέση εκπαιδευτικού με συναδέλφους
στ) Περιβάλλον

Με βάση αυτές τις θεματικές θα αναλυθούν τα αποτελέσματα και θα κατηγοριοποιηθούν για να καταλήξουμε στα συμπεράσματα της έρευνας.

IV. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η παρούσα έρευνα, μας δίνει κάποια πολύ ενδιαφέροντα δεδομένα, σε σχέση με το ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, σύμφωνα με τις απόψεις τους. Ένα άτομο το οποίο εργάζεται στο χώρο της ΠΚΑ και έχει μία πολυετή εμπειρία σε αυτόν, γνωρίζει σίγουρα καλύτερα, πώς πρέπει να είναι η συμπεριφορά και ο χαρακτήρας ενός εκπαιδευτικού, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός. Στο κεφάλαιο αυτό, θα αναλυθούν τα δεδομένα όπως προέκυψαν από την κωδικοποίηση στις θεματικές ενότητες, αποσκοπώντας όχι στην ερμηνεία τους, αλλά στην τεκμηρίωσή τους.

4.1 Θεματική Ενότητα Α : Διδακτική Ικανότητα, Διδασκαλία και Οργάνωση Μαθήματος

Στη θεματική αυτή εντάσσονται όσες πληροφορίες αφορούν: τις διδακτικές ικανότητες που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός, το πώς πρέπει να διαμορφώνει τη διδασκαλία του καθώς επίσης και όσες πληροφορίες αφορούν τις επιλογές που πρέπει να κάνει ένας εκπαιδευτικός ώστε να οργανώσει και υλοποιήσει το μάθημά του, προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικός γίνεται.

Ένα χαρακτηριστικό που αναφέρθηκε και σχετίζεται άμεσα με την ικανότητα ενός εκπαιδευτικού να διδάξει ή όχι αποτελεσματικά είναι η προσαρμοστικότητα και η εξατομικευμένη προσέγγιση.

«Αποτελεσματικός θεωρώ ότι είναι αυτός που μπορεί ανάλογα με τα παιδιά που έχει να προσαρμόσει το μάθημα και να μπορεί να ανταπεξέλθει σε αυτό. Γιατί αυτά που έχουμε στο μυαλό μας και προγραμματίζουμε σε ένα μάθημα ΠΚΑ, δεν είναι και πάντα εφικτά να γίνουν...»

Η προσαρμοστικότητα, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς, συχνά σχετίζεται και με το γεγονός ότι οι καταστάσεις κάθε μέρα μπορεί να είναι τελείως διαφορετικές από τις αναμενόμενες, οι μαθητές για παράδειγμα να μην ανταποκρίνονται σε όσα ο εκπαιδευτικός έχει προγραμματίσει, έτσι να πρέπει να προσαρμόζεται κάθε φορά ο εκπαιδευτικός και η διδασκαλία του στις εκάστοτε συνθήκες.

«Έχω πάντα ένα πλάνο στο μυαλό μου και πάντα είμαι προετοιμασμένη για το τι μπορώ να κάνω με τα συγκεκριμένα παιδιά. Βέβαια πάντα προσαρμόζω αυτό το πλάνο που έχω συνήθως και αυτό εξαρτάται από τη διάθεση των παιδιών και τις καταστάσεις. Οι συνθήκες στη δουλειά μας συνήθως δεν είναι σταθερές. Μπαίνεις στη τάξη και άλλα θέλεις να κάνεις και άλλα προκύπτουν στη πορεία. Το κύριο μέρος το κρατάω ίδιο για να πετύχω τους στόχους μου τους συγκεκριμένους, αλλά κάνω πάντα πολλές παραλλαγές για να είμαι αποτελεσματική.»

«(Η σχέση της προσαρμοστικότητας με την αποτελεσματικότητα είναι) απόλυτη! Χωρίς προσαρμοστικότητα, δεν υπάρχει περίπτωση να έχουμε αποτέλεσμα στην ΕΑ, γιατί κάθε περίπτωση, ακόμη και σε μεγάλα φάσματα, όπως είναι ας πούμε η Νοητική

Υστέρηση , Αυτισμός ή Κινητικές Αναπηρίες, κάθε άτομο είναι εξατομικευμένη περίπτωση προγράμματος. Άρα εγώ μπορεί να φτιάξω ένα πρόγραμμα με κάθε φιλοδοξία και με κάθε ρομαντισμό τον Αύγουστο και να διαπιστώσω τέλος Σεπτεμβρίου ότι αυτό το πρόγραμμα είναι τελείως ανέφικτο για τα παιδιά τα οποία το έχω φτιάξει. Εκεί πρέπει να το αλλάξω άμεσα, είτε με ενοχλεί , είτε με ξεβολεύει, είτε μου δημιουργεί προβλήματα στην καθημερινότητα, εγώ πρέπει να είμαι ευέλικτη στις ανάγκες του τμήματος, όχι στις δικές μου....»

Οι εκπαιδευτικοί επίσης , προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί, δεν αρκεί να προσαρμόζουν το μάθημά τους μόνο με απώτερο σκοπό να επιτύχουν τους εκπαιδευτικούς και διδακτικούς στόχους τους, αλλά και για να τέρψουν τους μαθητές και να τους κάνουν να νιώθουν ευχαρίστηση μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

«Ε νομίζω ότι αν μιλήσω για εμένα δεν ακολουθώ κάποιο συγκεκριμένο πλάνο, ούτε χρησιμοποιώ κάποια συγκεκριμένη μέθοδο διδασκαλίας. Κοιτάω απλώς να είναι ευχάριστο το μάθημά μου για τους μαθητές, να είναι διαμορφωμένο σύμφωνα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε παιδιού, τις προτιμήσεις του, τι του αρέσει να κάνει.»

Βέβαια η προσαρμοστικότητα, για είναι αποτελεσματική, πρέπει σίγουρα ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ , να διαθέτει και κάποια άλλα χαρακτηριστικά.

«...Άρα ο ικανός και ο αποτελεσματικός εκπαιδευτής οφείλει να είναι ευέλικτος οφείλει να είναι διπλωματικός και οφείλει επίσης να είναι πολύ προικισμένος με συναίσθηση, να καταλαβαίνει αν η όποια μέθοδος επιλέγει ταιριάζει στο παιδί, το οποίο είναι κάτι που αρχικά όταν αναλαμβάνει ένα παιδί ή μια ομάδα παιδιών, δε το ξέρει.»

Η προσαρμοστικότητα και εξατομίκευση, είναι πολύ σημαντικό προσόν ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ και στις περιπτώσεις που χρειάζεται να ομαλοποιηθεί μια κατάσταση. Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ , όπως οι εκπαιδευτικοί του δείγματος αναφέρουν, πρέπει να προσαρμόζει το τρόπο που θα προσεγγίσει ένα μαθητή και θα προσπαθήσει να τον ηρεμήσει, σε μία πιθανή κρίση, διότι οι ίδιες συμπεριφορές από τον εκπαιδευτικό, δεν είναι εξίσου αποτελεσματικές σε όλους τους μαθητές.

«...Άρα εκεί και εσύ μαθαίνεις να προσαρμόζεις τον χαρακτήρα σου, προκειμένου να επιβληθείς μεν, με διαφορετικό τρόπο δε. Σε κάθε παιδί πιάνει κάτι διαφορετικό. Πρέπει να δοκιμάσεις για να βρεις αυτό που χρειάζεται το κάθε παιδί για να επιτύχεις και εσύ τους στόχους όσο το δυνατόν καλύτερα...»

«...Δε μπορείς να χρησιμοποιείς την ίδια μέθοδο ή το ίδιο τρικ, ας πούμε για να ομαλοποιήσεις την κατάσταση σε κάθε τάξη...»

Η σημαντικότητα εξάλλου της Προσαρμοστικότητας στο επάγγελμα ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ, είναι έκδηλη και μόνο από το όνομα του κλάδου.

«...Ναι σίγουρα. Πιστεύω ότι είναι ίσως το βασικότερο να είσαι ευπροσάρμοστος στις συνθήκες και στις αλλαγές των καταστάσεων. Είναι πάρα πολύ βασικό. Και δεν είναι τυχαίο και το ότι λέγεται Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή.»

Ένα ακόμη πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού

ΠΚΑ, φαίνεται να είναι οι θεωρητικές γνώσεις που πρέπει να έχει.

«...Λοιπόν, πρώτα θα πρέπει να είναι πολύ καλά ενημερωμένος και να έχει γνώσεις πάνω στο αντικείμενο...»

Αυτές βέβαια, σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στη έρευνα, δεν είναι αρκετές, εάν δεν συνδυαστούν σωστά με την πράξη και την εμπειρία, που πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να θεωρείται αποτελεσματικός.

Πολλοί από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος θεωρούν και το θεωρητικό υπόβαθρο αλλά και την εμπειρία εξίσου σημαντικά.

«...Η μόρφωση είναι πολύ σημαντική και η αποτελεσματικότητα μπορεί να φτάσει στο απόγειο της αν συνδυαστεί η συνεχής επιμόρφωση με μία πολυετή εμπειρία.»

«Ε.. οι γνώσεις είναι ένα εργαλείο. Τώρα το κατά πόσο θα το χρησιμοποιήσεις με το σωστό τρόπο για να είσαι αποτελεσματικός, νομίζω έρχεται με τη πορεία. Η εμπειρία, σε βοηθάει να κάνεις και πράγματα τα οποία μπορεί να μη τα έχει διδαχθεί και όντως μπορεί να λειτουργούν πολύ αποτελεσματικά. Παίζει μεγάλο ρόλο η εμπειρία σαφώς, αλλά το μυαλό σου πρέπει να είναι ανοιχτό γιατί τα δεδομένα εξελίσσονται συνεχώς, πρέπει να ενημερωνόμαστε για να είμαστε αποτελεσματικοί. Οπότε και τα δύο χρειάζονται, και οι γνώσεις και η εμπειρία.»

«Συνδυασμός είναι νομίζω. (...)Οπότε σίγουρα χρειάζονται και τα σεμινάρια και η μόρφωση. Όμως η εμπειρία είναι πολύ σημαντική και προστίθεται πάντα στη προηγούμενη και σε κάνει καλύτερο και πιο αποτελεσματικό. Αλλά νομίζω από τα δύο δε μπορείς να διακρίνεις τι μπορεί να σε βοηθήσει περισσότερο. Σιγά - σιγά αυτά πορεύονται μαζί. Ένα σεμινάριο που θα παρακολουθήσεις θα σου δώσει κάποια στοιχεία, θα τα επεξεργαστείς, θα δεις αν όντως είναι υλοποιήσιμα και αν έχουν πρακτική αξία και θα το διαπιστώσεις από μόνος σου στη πράξη. Αυτό, ένας συνδυασμός είναι νομίζω και συμπορεύονται....»

«...Οπότε νομίζω και τα δύο (η εμπειρία και η μόρφωση) ότι βοηθούν στην αποτελεσματικότητά μας. Η εμπειρία είναι πολύ σπουδαία... Αν παντρεύονται και τα δύο, είναι σπουδαίο για την αποτελεσματικότητα. Τώρα ποιο προηγείται ποιανού... δύσκολο. Καλά η μόρφωση είναι βάση βέβαια πάνω σε αυτό χτίζεις. Αλλά και τα δύο νομίζω είναι εξίσου σημαντικά για να είσαι αποτελεσματικός. Πρέπει να υπάρχουν και τα δύο.»

Κάποιοι βέβαια από όσους συμμετείχαν, θεωρούν πως η εμπειρία είναι πιο σημαντική από την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων στην αποτελεσματικότητα.

«Η εμπειρία είναι απόλυτα σημαντική, ναι. Και οι γνώσεις βέβαια είναι σημαντικές, αλλά εάν κάποιος δεν έρθει σε επαφή με την κατάσταση στα ειδικά σχολεία και στους ανάλογους σου φορείς, με τους μαθητές και με τις συμπεριφορές τους, δε θα μπορέσει να ανταπεξέλθει, παρόλο που μπορεί να έχει πολλές θεωρητικές γνώσεις. Η πράξη καμία φορά μάλιστα διαφέρει και από τη θεωρία.»

«...Δε θέλω να υποτιμήσω το θεωρητικό υπόβαθρο. (...) Είναι προαπαιτούμενο το θεωρητικό υπόβαθρο, αλλά δε θεωρώ ότι ένας κλινικά εργαζόμενος γυμναστής

,μπορεί να τα βγάλει πέρα πιο έξω. Μπορεί να κάνει ωραίες εργασίες, να κάνει διπλωματικές, όμως επειδή όλα αλλάζουν, ακόμη και ο τρόπος προσέγγισης, ακόμη και η δυναμική του αυτισμού, πρέπει να το δει... πρέπει να το βιώσει και να το κάνει. Νομίζω δηλαδή, αν μπορούμε να μιλήσουμε με ποσοστά, 60 % είναι σίγουρα η πρακτική και 40% είναι το θεωρητικό, στην καλύτερη περίπτωση.»

Η εμπειρία μάλιστα, βοηθάει και περισσότερο στη προσαρμοστικότητα, διότι η θεωρία, μπορεί να παρέχει κάποιες γενικές νόρμες, οι οποίες δεν είναι πάντα εφαρμόσιμες. Το να μπορεί ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ να κρίνει, ποιες προσαρμογές και τροποποιήσεις πρέπει να κάνει στο εκπαιδευτικό του πρόγραμμα, ανάλογα το μαθητή που έχει απέναντί του, θεωρείται από τα υποκείμενα, ότι είναι κάτι που αποκτάται με την εμπειρία και τη τριβή με το αντικείμενο. «...Ναι.. Ξεκίνησα έχοντας απλά θεωρητικές γνώσεις και συνειδητοποίησα πως άλλο πράγμα είναι η θεωρία και άλλο πράγμα είναι η πράξη. Στη θεωρία μαθαίνεις πολλά, που στη πράξη συνειδητοποιείς ότι δεν μπορείς να τα εφαρμόσεις και ότι κάθε άτομο είναι τελείως διαφορετικό και μοναδικό. Οπότε εκεί για να είσαι αποτελεσματικός πρέπει να προσαρμοστείς στις απαιτήσεις του καθενός. Έχεις μια γενική κατεύθυνση και ένα γενικό πλάνο από τη θεωρία και από εκεί και πέρα προσαρμόζεσαι απόλυτα στο παιδί και προσπαθείς να το βοηθήσεις. Δεν είναι ότι με βάση τη θεωρία προσαρμόζεις όλους τους άλλους πάνω σε αυτή. Έτσι πιστεύω εγώ, ότι δε μπορείς να είσαι αρκετά αποτελεσματικός. Το κάθε παιδί προσπαθείς να το βοηθήσεις....»

Επίσης η εμπειρία και η πολυετής παραμονή σε ένα χώρο, παρέχει στον εκπαιδευτικό ΠΚΑ και μία ασφάλεια, που κάνει πιο εύκολο για αυτόν να δοκιμάσει και να τολμήσει πράγματα, τα οποία μπορεί να έχουν πολύ θετικά αποτελέσματα και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά του.

«...Αλλά, κλίνω πιο πολύ προς την εμπειρία για να καταλήξω. Γιατί πολλές φορές όταν είσαι νέος και ναι μεν έχεις τις γνώσεις, ίσως φοβάσαι και δε ρισκάρεις να κάνεις πράγματα, ενώ όταν είσαι έμπειρος, κάποια πράγματα τα διακρίνεις πιο εύκολα και πιο γρήγορα. Και ο φόβος δεν είναι χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ενώ το ρίσκο πιστεύω είναι. Αυτό. Βέβαια ο καθένας το βλέπει από τη πλευρά του. Είναι ένα ερώτημα που για να πω την αλήθεια, δεν ξέρω αν υπάρχει αντικειμενικά σωστή απάντηση. Αλλά νομίζω ξαναλέω ότι κλίνω πιο πολύ προς την εμπειρία.»

Επίσης αναφέρθηκαν οι μέθοδοι διδασκαλίας και οι τρόποι που θεωρούν πως πρέπει να διαμορφώνεται ένα μάθημα ΠΚΑ, για να είναι αρκετά αποτελεσματικό. Όταν ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ διαμορφώνει τη διδασκαλία του, πρέπει σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς του δείγματος, να είναι πολύ καλά οργανωμένος και το πρόγραμμά του να είναι με τέτοιο τρόπο δημιουργημένο, ώστε να έχει ροή και να κρατάει το ενδιαφέρον των μαθητών ζωντανό και τους μαθητές σε εγρήγορση.

«Το πιο σημαντικό είναι να μην κάνει κοιλιά το μάθημα και να είναι καλά προγραμματισμένο από πριν, να υπάρχει ροή. Επίσης είναι πολύ σημαντικό θεωρώ να χρησιμοποιούμε τα υλικά που έχουμε διαθέσιμα με όσο το δυνατόν καλύτερο τρόπο

ώστε τα παιδιά να είναι σε εγρήγορση, να μη βαριούνται και να χαίρονται με την όποια δραστηριότητα κάνουν.»

«Πρέπει να πείσεις και να κρατήσεις στα παιδιά έντονο το ενδιαφέρον, κάτι που σημαίνει ότι πρέπει να κάνεις καινούρια προγράμματα, αλλαγή θέσεων, αλλαγή αθλημάτων, αλλαγή τρόπου διδασκαλίας, σε ετήσια βάση βέβαια, γιατί αν αλλάξεις πιο νωρίς δημιουργείς σύγχυση, μιας και δε προλαβαίνουν να κατακτήσουν το αντικείμενο και εσύ κατευθείαν το αλλάζεις. Δε το θέλουμε αυτό, δεν είναι αποτελεσματικό. Άρα δε θέλουμε μακροχρόνια παραμονή σε ένα αντικείμενο, ούτε όμως και πολύ βραχυπρόθεσμη...»

Το να οργανωθεί και να διαμορφωθεί η διδασκαλία, με βάση τους κανόνες ασφαλείας, προφυλάσσοντας τα παιδιά, είναι κάτι που πάντα ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να μεριμνά, εάν θέλει να είναι αποτελεσματικός.

«...προέχει η ασφάλεια του παιδιού, είναι προαπαιτούμενη για να είσαι αποτελεσματικός...»

«Για μένα το πιο σημαντικό για να είμαι αποτελεσματική, είναι να σχεδιάζω το πρόγραμμά μου έτσι, ώστε να περνάει καλά το παιδί, ακολουθώντας πάντα τους κανόνες ασφαλείας...»

«...καθώς και το να προσανατολιζόμαστε στην ασφάλεια των παιδιών και μετά βήμα - βήμα κάθε μέρα προχωράμε προς την υλοποίηση των στόχων μας.»

«...Ναι.. Ε.. Γενικά, σε οτιδήποτε κάνουμε πρωταρχικό ρόλο παίζει η ασφάλεια.»

Η προσαρμοστικότητα, είναι ένα χαρακτηριστικό που πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, και κατά τη διαμόρφωση του προγράμματος της διδασκαλίας του. Πρέπει δηλαδή να λαμβάνει υπόψη του κάποιους παράγοντες συγκεκριμένους κάθε φορά, προκειμένου να δημιουργήσει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας και πριν επιλέξει τον τρόπο διδασκαλίας που θα χρησιμοποιήσει.

«...Ανάλογα τη περίσταση, το τμήμα και τη σύσταση του τμήματος. Ένα τμήμα με περιστατικά διάχυτης αναπτυξιακής διαταραχής, εκεί δεν είναι εύκολο να βάλεις κάποια συγκεκριμένη μέθοδο διδασκαλίας. Εκεί προσαρμόζεσαι ανάλογα με τη λειτουργικότητα των παιδιών. Σε ένα τμήμα με κινητικά, εκεί θα αναγκαστείς να προσαρμόσεις τα όργανα που έχει, για να μπορεί να λειτουργήσει η δραστηριότητα, η άσκηση ή το παιχνίδι που θα κάνεις. Μπορεί να ακολουθήσεις και τη μέθοδο της αλληλοδιδασκαλίας σε μερικά τμήματα, που τη θεωρώ πολύ αποτελεσματική, δηλαδή ο ένας μαθητής να διδάσκει και να δείχνει στους υπόλοιπους. Οπότε δε πιστεύω ότι υπάρχει συγκεκριμένη μέθοδος που μπορείς να χρησιμοποιείς και να είσαι αποτελεσματικός. Πρέπει απλά να είσαι ευέλικτος σε ένα τμήμα ΠΚΑ...»

«Ένας πολύ βασικός παράγοντας που πρέπει να κοιτάει κανείς, αν θέλει να είναι πιο συγκεκριμένος και αποτελεσματικός, είναι το επίπεδο των μαθητών. Σε ένα τμήμα με επίπεδο μαθητών υψηλό, για παράδειγμα, θα πρέπει να θέσεις για αυτούς πιο υψηλούς στόχους και θα κάνεις πράγματα πιο δύσκολα ίσως. Σε μαθητές που είναι πιο χαμηλοί, κάνεις πράγματα πολύ πιο απλά, κυρίως με σκοπό πιο πολύ τη ψυχαγωγία, όπως είπα και πριν. Κάνεις πιο χαλαρά πράγματα και απλά θέλεις να συμμετέχουν, να

κινηθούν, αυτό. Οπότε για μένα, το επίπεδο των μαθητών είναι πολύ σημαντικό και πρέπει να το λαμβάνω υπόψη μου για να κάνω ένα μάθημα αποτελεσματικό. Ένας άλλος παράγοντας που θεωρώ σημαντικός, είναι ο υλικός εξοπλισμός που έχουμε. Δε μπορούμε να κάνουμε πράγματα που δεν γίνονται, οπότε προσαρμοζόμαστε στα υλικά που έχουμε και στο χώρο που έχουμε και τα λοιπά.»

Κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος, θεωρούν επίσης ότι ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να διδάσκει αυτά που θέλει στους μαθητές του βήμα – βήμα, απλοποιώντας τις δραστηριότητες και αυξάνοντας τη δυσκολία τους σταδιακά και εφόσον κατακτάται από τους μαθητές το κάθε βήμα και στάδιο.

«Προσπαθώ να χιτίζω βήμα - βήμα αυτό που θέλω μέχρι να φτάσω στο επιθυμητό αποτέλεσμα και αυτό εξαρτάται το πώς θα γίνει κατά κύριο λόγο όπως είπα από το επίπεδο των μαθητών, κατά κύριο λόγο. Από το επίπεδο των μαθητών, εξαρτάται και το χρονικό διάστημα που θα χρειαστούμε για να πετύχουμε το στόχο μας...»

«...Συνήθως απλοποιώ τις δεξιότητες για να είμαι αποτελεσματική. Τις κάνω σε περισσότερα στάδια, έτσι ώστε να δώσω στα παιδιά να την κατανοήσουν τη δεξιότητα. Θα την κάνω σε πολλά κομμάτια και ανάλογα με το πώς είναι το τμήμα, θα κινηθώ ανάλογα, δηλαδή αν θα τη σπάσω σε περισσότερα ή σε λιγότερα κομμάτια. Αυτό...»

Το να δημιουργεί ο εκπαιδευτικός τις κατάλληλες συνθήκες, απομονώνοντας τους όποιους περισπασμούς από το περιβάλλοντα χώρο, είναι ιδιαίτερα σημαντικό για έναν εκ των εκπαιδευτικών του δείγματος, προκειμένου η διδασκαλία του εκπαιδευτικού ΠΚΑ , να είναι αποτελεσματική.

«...Το βασικό για μένα για να είμαι αποτελεσματική, είναι να απομονώσω τον όποιο παράγοντα ερεθίζει τα παιδιά...»

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ ,είναι επίσης καλό να γνωρίζει τις όποιες εξωσχολικές δραστηριότητες κάνουν οι μαθητές του, προκειμένου να σχεδιάσει ακόμη πιο στοχευμένα τη διδασκαλία του.

«...Είναι καλό να γνωρίζουμε τι άλλη δραστηριότητα κάνουν ή τι κάνουν στο σπίτι. Ένα παιδί που έχει και απογευματινή δραστηριότητα ή θα φύγει από το σχολείο για να κάνει κολυμβητήριο ή κάτι άλλο , είναι διαφορετικό το πρόγραμμα που θα κάνω , σε σχέση με το πρόγραμμα που θα κάνω σε ένα παιδί που είναι κλεισμένο όλη μέρα στο σπίτι. Αυτό το δεύτερο παιδί, θέλεις να το κινητοποιήσεις ακόμη περισσότερο...»

4.2 Θεματική Ενότητα Β: Ατομικά Χαρακτηριστικά Εκπαιδευτικού

Στη θεματική αυτή συγκαταλέγονται όσες πληροφορίες αφορούν τα στοιχεία της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ, τα οποία μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητά του είτε θετικά, είτε αρνητικά.

Η υπομονή ήταν ένα χαρακτηριστικό που αναφέρθηκε αρκετές φορές από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς, ως βασικό για να θεωρηθεί ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ και η διδασκαλία του αποτελεσματικοί.

«...Αλλά στο συγκεκριμένο κλάδο, ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ , θα

πρέπει να είναι ήρεμος σα χαρακτήρας και υπομονετικός σε αυτό που κάνει.»

«...η υπομονή είναι απολύτως απαραίτητη...»

Το χαρακτηριστικό αυτό είναι επίσης σημαντικό να το διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ , μιας και τα αποτελέσματα συχνά αργούν να έρθουν και ίσως ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ , να νιώσει απογοήτευση και να θέλει να τα παρατήσει ,πράγμα, που μόνο κάποιος που έχει αρκετή υπομονή, μπορεί να τιθασεύσει.

«...το δεύτερο βασικό πιστεύω ότι είναι η υπομονή. Η υπομονή γιατί τα αποτελέσματα στο χώρο μας δεν έρχονται τόσο γρήγορα όσο περιμένουμε, πόσο μάλλον αν συγκρίνουμε με άλλα παιδιά, σε τυπικά σχολεία. Και επιμονή. Και κάποια στιγμή εκεί που δε το περιμένεις, μπορεί να έρθει το αποτέλεσμα, αν διαθέτεις αυτά...»

Πολλοί εκπαιδευτικοί από το δείγμα επίσης διατύπωσαν την άποψη ότι η αποτελεσματικότητα εξαρτάται από τον τρόπο που ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ , αντιμετωπίζει τις όποιες, δύσκολες κατά κύριο λόγο, καταστάσεις.

Κάποιοι από αυτούς μάλιστα χρειάστηκαν πολλά χρόνια στο χώρο της ΠΚΑ, για να βρουν το σωστό τρόπο να αντιμετωπίζουν τις καταστάσεις και να μην επηρεάζονται από αυτές.

«Απλά ίσως να ήμουν λίγο πιο ευαίσθητη και τα έπαιρνα λίγο πιο κατάκαρδα. Αυτό καμία φορά επηρέαζε την αποτελεσματικότητά μου. Τώρα όμως έχω σκληρύνει λίγο περισσότερο και έχω συνηθίσει κάποιες καταστάσεις και αυτό σίγουρα με κάνει και πιο αποτελεσματική...»

«...τα πρώτα χρόνια ήμουν πιο πολύ αγχωμένη , τα έπαιρνα πιο πολύ προσωπικά τα πράγματα και αυτό δε μου έκανε καλό ούτε στην αποτελεσματικότητά μου , ούτε σε εμένα. Ενώ τώρα πλέον , δε το κάνω αυτό...»

«...ήμουν πιο συναισθηματική, κυρίως σε δύσκολες περιπτώσεις και καταστάσεις, ενώ τώρα είμαι λίγο πιο χαλαρή που με βοηθάει πολύ στο να είμαι πιο αποτελεσματική...»

Η αποδοχή της κατάστασης και των δυσκολιών που πρέπει να αντιμετωπίσει κανείς στην καθημερινότητα, επιλέγοντας αυτό το επάγγελμα, είναι ιδιαίτερα σημαντική, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι καταστάσεις αυτές με το σωστό τρόπο, με ηρεμία και με ψυχραιμία.

«...Ναι. Το έχω δεχτεί το ότι θα υπάρχουν δυσκολίες και συχνά θα πρέπει να έρθω αντιμέτωπη με αυτές. Με όποια κατάσταση λοιπόν και αν έρθω αντιμέτωπη με τους μαθητές μου, προσπαθώ να το φιλτράρω, να αυτοσυγκεντρώνομαι να το αναλύω γρήγορα και το επόμενο λεπτό να είμαι σε θέση να προχωρήσω το μάθημα μου και να είμαι αποτελεσματική. Προσπαθώ το ότι συμβαίνει και δημιουργεί προβλήματα και με δυσκολεύει να μη το σκέφτομαι καν, να το αφήνω στην άκρη.»

«Θέλει ψυχραιμία και θετική σκέψη για να είσαι αποτελεσματικός....»

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει επίσης, σύμφωνα με όσους συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα, να κάνει συνεχώς προσπάθεια να καταστείλει τις καταστάσεις και τις συμπεριφορές που προκαλούν εντάσεις, προκειμένου να τις προλαμβάνει και να μειώνει όσο γίνεται τις πιθανότητες να έρχεται αντιμέτωπος με αυτές όλο ένα και περισσότερο.

«Δε πρέπει να αφήσει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ , παράτυπες συμπεριφορές και κρίσεις να κορυφωθούν (...) είναι να είναι συνεχώς υπ' ατιμών. Είναι ένα επάγγελμα που δεν επιτρέπει να χαλαρώσουμε, αλλιώς δε θα κάνουμε καλά τη δουλειά μας.»

«...αλλά είναι και πιο αποτελεσματικό τελικά, το να είσαι δηλαδή πιο διαλλακτικός και να βρίσκεις τρόπους να "ξεγελάς" το περιστατικό που πάει να δημιουργηθεί. Αυτό, να αποσπάσεις το βάρος και την σοβαρότητα του περιστατικού με κάποιο τρόπο, ώστε να ομαλοποιηθεί η κατάσταση, είναι σίγουρα κάτι που κάνει πλέον το μάθημά μου πολύ πιο αποτελεσματικό...»

Εκπαιδευτικός του δείγματος θεωρεί πως να για να επιτευχθεί αυτό πρέπει ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, να έχει αυτοέλεγχο, προκειμένου να μην επιτρέπει ο ίδιος στον εαυτό του, να επηρεάζεται από τις καταστάσεις, όσο δύσκολες και αν είναι .

«Είναι σημαντικός ο αυτοέλεγχος στην αποτελεσματικότητα, γιατί τα παιδιά πολύ συχνά σε φέρνουν στα όριά σου με τις συμπεριφορές τους...»

Παρόλα αυτά όπως τα υποκείμενα αναφέρουν, όπως και αν αντιμετωπίζονται οι δύσκολες καταστάσεις από τον εκάστοτε εκπαιδευτικό, είναι πολύ σημαντικό για την αποτελεσματικότητά του, να μην επηρεάζεται από αυτές η προσωπική του ζωή αλλά ούτε και η συμπεριφορά του και η διάθεση του μέσα στην τάξη.

«...Είναι αδύνατον να μεταφέρεις τη δουλειά σου σπίτι και το σπίτι σου στη δουλειά. Εμείς έχουμε ένα φόρτο εργασίας και άγχους δυσθεώρητο για την καθημερινότητα. Αν όλα τα προβλήματα εκατό τεσσάρων ωφελουμένων, που έχουμε αυτή τη στιγμή, τα μεταφέρουμε στο σπίτι, δε θα έχουμε καθόλου προσωπική ζωή. Και αντίστοιχα , τα προβλήματα δε μπορούν να μεταφερθούν εδώ και να συνεχίσει να είναι κάποιος αποτελεσματικός , γιατί ήδη το περιβάλλον είναι βεβαρημένο. Απλά οφείλουμε να έχουμε ένα πολύ καλό φίλτράρισμα της σοβαρότητας του θέματος για να είμαστε αποτελεσματικοί. Δε μπορούμε να είμαστε αναισθητοι, φυσικά υπάρχουν πράγματα που είναι πολύ σημαντικά. Αν κατηγορηθείς για κάτι άδικο, δε μπορείς να γελάς, θα πρέπει να το φιλοσοφήσεις, να το κρίνεις, να το φιλτράρεις , αλλά θα κρατήσεις τα σχόλια μόνο από σημαντικούς ανθρώπους και μόνο τα σημαντικά σχόλια...»

«Είναι πολύ σημαντικό να απομονώνεις τα όποια προβλήματα για να είσαι αποτελεσματικός στο επάγγελμά μας.»

Η αγάπη και ο ενθουσιασμός για τη δουλειά του, είναι ένα χαρακτηριστικό που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός, όπως αναφέρεται. Πρέπει να δίνει δηλαδή ο εκπαιδευτικός τον καλύτερο του εαυτό σε αυτό που κάνει και να το κάνει με την καρδιά του.

«Ανθρώπους που ενδιαφέρονται και αγαπούν τη δουλειά τους και προσπαθούν συνεχώς να κάνουν καινούρια πράγματα και να προοδεύουν πραγματικά τους θαυμάζω. Ανθρώπους που έχουν ιδέες και ανοιχτό μυαλό να δοκιμάζουν νέα πράγματα και να πειραματίζονται για να πετύχουν κάτι καλό. Νομίζω ότι είναι ένα χαρακτηριστικό που μπορεί να κάνει κάποιον αποτελεσματικό και επιτυχημένο στο επάγγελμά μας...»

«...ο ενθουσιασμός κυρίως και το να έχεις όρεξη να κάνεις το κάτι παραπάνω, να

βγεις και έξω από το σχολείο, να φανεί η δουλειά σου και εκτός σχολείου...»

«...Και αν σ'αρέσει πολύ κάτι και το κάνεις με την καρδιά σου και με καλή διάθεση και ψυχολογία, ναι μπορείς να είσαι και πολύ - πολύ αποτελεσματικός...»

«...Για να έχεις αποτελέσματα επίσης, όπως σε όλα τα επαγγέλματα αλλά στο δικό μας λίγο παραπάνω, για να έχεις αποτελέσματα θα πρέπει να αγαπάς αυτό που κάνεις και μάλιστα πολύ. Και αυτό θα σε οδηγήσει και στο να βρεις τρόπους για να πετύχεις τους εκπαιδευτικούς στόχους και να έρθεις επιτυχώς στο τελικό αποτέλεσμα...»

Αποτελεσματικός εκπαιδευτικός, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, είναι ακόμη αυτός που φροντίζει με τη συμπεριφορά και το χαρακτήρα του να εμπνέει του μαθητές του και να αποτελεί παράδειγμα για αυτούς, αλλά και εμπνέεται από αυτούς.

«...Θεωρώ ότι αποτελεσματικός είναι ένας καθηγητής ΠΚΑ, εκπαιδευτικός μάλλον, ο οποίος εμπνέει τα παιδιά του, τους μαθητές του...»

«...Και γενικότερα με εμπνέουν τα άτομα με αναπηρία για αυτό και θεωρώ ότι είμαι επιτυχημένη και αποτελεσματική σε αυτό που κάνω.»

Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός σύμφωνα με εκπαιδευτικό του δείγματος, έχει επίσης τη διάθεση και την όρεξη να πειραματίζεται και να δοκιμάζει νέα πράγματα πάνω στη διδασκαλία του, προκειμένου να επιτύχει τους εκπαιδευτικούς του στόχους.

«Πρέπει να μη φοβάσαι να δοκιμάζεις πράγματα και να έχεις τα μάτια σου ανοιχτά γενικά, για να καταλάβεις τι συμπεριφορά ταιριάζει στον καθένα που έχεις απέναντί σου...».

Πρέπει επίσης ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, ως σωστός επαγγελματίας, να δουλεύει συνεχώς με τον εαυτό του και να εξελίσσεται ως άτομο και προσωπικότητα, για να είναι αποτελεσματικός, όπως μέρος των συμμετεχόντων αναφέρει.

«Είναι πολύ σημαντική η δουλειά με τον εαυτό μας, σε όλα τα επαγγέλματα, πόσο μάλλον στο δικό μας. Χρειάζεται απόλυτος αυτοέλεγχος που μόνο με ατομική δουλειά έρχεται. Μετά από τόσα χρόνια αυτοματοποιείται αυτό.»

«Σε όλες τις δουλειές για να είμαστε αποτελεσματικοί θα πρέπει να τα έχουμε βρει με τον εαυτό μας πρώτα...»

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να έχει και αυτοπεποίθηση, προκειμένου να θεωρείται αποτελεσματικός.

«...η αυτοπεποίθηση που έχω πλέον και με βοηθάει στο να κάνω πράγματα και να σκέφτομαι διαφορετικά από τους υπόλοιπους, χωρίς να φοβάμαι να κάνω καινούρια πράγματα και να τολμήσω και να ξεχωρίσω.»

Η αυτοπεποίθηση συχνά βέβαια, επηρεάζεται και από την εμπειρία, όπως κάποιος εκπαιδευτικός του δείγματος αναφέρει

«Όταν έχεις αυτοπεποίθηση για αυτό που κάνεις, βγαίνει και στην αποτελεσματικότητα σου και στη σχέση με τους μαθητές και με τους συναδέλφους σου και με τους γονείς και με τον εαυτό σου τον ίδιο.(...) Αν εσύ είσαι σίγουρος για τον εαυτό σου, δεν έχεις να φοβηθείς τίποτα και αυτό το εκλαμβάνουν όλοι γύρω σου... και οι μαθητές σου και

όλοι οι υπόλοιποι. (...) Οπότε νομίζω ότι αυτό άλλαξε και όχι ο τρόπος που βλέπω τα πράγματα, αλλά κυρίως αυτό και είμαι πιο αποτελεσματική. Το ότι δηλαδή είμαι πιο σίγουρη για εμένα γιατί έχω πια την εμπειρία βασικά για αυτό.»

Κάποιος από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς θεωρεί επίσης πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ τη σταθερότητα στα όσα λέει και κάνει.

«...σταθερή, απολύτως συνεπής σε αυτό που θα πω, είμαι σίγουρη για την απόφαση πριν την υλοποίησω και διαλλακτική όταν θεωρώ ότι θα κάνω λάθος, γιατί εκεί κρίνεται και το κομμάτι «διορθώνομαι ή δε διορθώνομαι»...»

Το χιούμορ θεωρείται πολύ σημαντικό από κάποιον ερωτώμενο, προκειμένου ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ να είναι αποτελεσματικός

«...το ότι γελάω συνέχεια, είναι πολύ αποτελεσματικό όπως και το χιούμορ, βοηθάει πάρα πολύ. Βέβαια να πω ότι αυτό το χιούμορ που μπορεί να χρησιμοποιήσεις, μπορεί και να τους δώσει και πάτημα να έχουν συμπεριφορές που δε πρέπει και εκεί καταλαβαίνεις ότι πρέπει να μαζευτείς λίγο για να μη χαθούν τα όρια (...) θεωρώ το χιούμορ και τη θετική διάθεση, σημαντικά στην αποτελεσματικότητά μου.», ενώ το να είναι ένας εκπαιδευτικός κοινωνικός και να μπορεί επικοινωνιακά να προσεγγίσει τους μαθητές του, είναι επίσης αρκετά σημαντικό για το δείγμα

«Η κοινωνικότητά μου νομίζω. Δηλαδή ούτως ή άλλως νομίζω μπορώ να μιλήσω με παιδιά κάθε είδους ηλικίας...»

Αναφέρθηκε επίσης από κάποιον εκπαιδευτικό ΠΚΑ, το φύλο, σαν χαρακτηριστικό που μπορεί να κάνει έναν εκπαιδευτικό ΠΚΑ, υπό ορισμένες περιπτώσεις πιο αποτελεσματικό

«Εε.. ίσως οι άντρες επειδή έχουν μεγαλύτερη σωματική δύναμη, για τις δύσκολες περιστάσεις, επιθετικότητας για παράδειγμα, ίσως εκεί μπορούν να είναι πιο αποτελεσματικοί στην καταστολή τέτοιων συμπεριφορών. Αλλιώς, και για τους άντρες και για τις γυναίκες θεωρώ ότι είναι θέμα χαρακτήρα το να επιβληθεί και να πειθαρχήσει κανείς τα παιδιά. Νομίζω ότι είναι το ίδιο. Μόνο σε τέτοιες περιπτώσεις που σου είπα. Σωματικής δύναμης και επιβολής θεωρούν ότι υπερέχουν οι άνδρες εκπαιδευτικοί ΠΚΑ.»

Είναι πολύ σημαντικό επίσης για τον αποτελεσματικό ΠΚΑ να μπορεί να αντιμετωπίζει επιτυχώς τις βίαιες καταστάσεις που μπορεί να εκδηλώνονται κατά τη διάρκεια της διδασκαλία του και στο να προλαμβάνει τέτοιου είδους καταστάσεις:

«...Πρέπει να είσαι ψύχραιμος, πρέπει να είσαι ετοιμοπόλεμος (...) όπως και να μπορείς να αντιμετωπίσεις και να αποσβέσεις τις πιθανότητες βίας. Ο καθηγητής της ΠΚΑ, πρέπει να έχει μάτια παντού, γιατί η εκδήλωση βίας μπορεί να είναι από λεκτικό επίπεδο, μέχρι σωματικό και το πώς θα τη καταστείλεις και το πώς θα προστατεύσεις τους υπόλοιπους στο τμήμα, είναι θέμα διαρκούς προσοχής...»

«...Επίσης με έχει κάνει πολύ καλή στα αντανάκλαστικά μου και στη πρόβλεψη καταστάσεων, κάτι που με έχει βοηθήσει και στη ζωή μου εκτός της δουλειάς...»

«Ε, αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, θεωρώ ότι είναι αυτός ο οποίος προλαμβάνει καταστάσεις...»

4.3 Θεματική Ενότητα Γ: Σχέση Μαθητή – Εκπαιδευτικού

Σε αυτή τη θεματική εντάσσονται όσα δεδομένα σχετίζονται με τη σχέση των εκπαιδευτικών ΠΚΑ με τους μαθητές τους και πώς αυτή θα μπορούσε να είναι ιδανικά διαμορφωμένη, προκειμένου η διδασκαλία του εκπαιδευτικού να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματική.

Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος πιστεύουν ότι η σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει έντονα την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού της ΠΚΑ.

«...Η σχέση με τους μαθητές είναι πολύ σημαντική προκειμένου το μάθημα να είναι επιτυχημένο και να είναι ένας εκπαιδευτικός αποτελεσματικός πιστεύω.»

Για να είναι αυτή η σχέση καλή και να επηρεάζεται θετικά η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να βγάζει τον καλύτερό του εαυτό προς τους μαθητές, γιατί κατά κύριο λόγο η σχέση αυτή ξεκινάει και εξαρτάται περισσότερο από εκείνον και οι μαθητές πρέπει να νιώθουν ότι ο εκπαιδευτικός είναι ένα άτομο που τους αγαπά και μπορούν να τον εμπιστευτούν.

«...Αν έχουμε οι εκπαιδευτικοί άσχημη διάθεση προς τους μαθητές μας αυτοί θα το καταλάβουν και θα λειτουργήσουν σαν καθρέφτης. Και έτσι μάθημα και μάλιστα αποτελεσματικό, δε γίνεται...»

Για να γίνει αυτό, όπως εκπαιδευτικός του δείγματος αναφέρει, πρέπει σε πολλές καταστάσεις ο εκπαιδευτικός να είναι υποχωρητικός και να προσπερνάει κάποιες καταστάσεις, χωρίς να τον επηρεάζουν συναισθηματικά και ψυχολογικά

«Όποια δυσκολία και αν περνάς στη σχέση σου με τους μαθητές σου πρέπει κατευθείαν να το αφήνεις στην άκρη και να προχωράς πάρα κάτω. Δε πρέπει να το κρατάς στο μυαλό σου και μέσα σου. Είναι ένας φαύλος κύκλος και όλο θα σε ρίχνει και θα δημιουργεί προβλήματα στη διδασκαλία σου αυτό το πράγμα.»

Μία παράμετρος που μπορεί να δείξει, εάν οι προσπάθειες αυτές του εκπαιδευτικού για να δημιουργήσει μία ισορροπημένη σχέση με τους μαθητές του, έχουν αντίκτυπο, είναι το αν οι μαθητές συμμετέχουν στη πλειονότητά τους στο μάθημα της ΠΚΑ, όπως οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρουν.

«...επειδή το αποτελεσματικός εγώ το λαμβάνω με τα παιδιά που συμμετέχουν και εμπλέκονται ότι θα περάσουν όμορφα περάσουν όμορφα πρώτον, εκτός από τους σκοπούς που θέλουμε να πετύχουμε και τους στόχους που βάζουμε, το βασικό είναι να περάσουν όμορφα τα παιδιά.»

«...είσαι αποτελεσματικός όταν βλέπεις ότι τα παιδιά συμμετέχουν και τους αρέσει αυτό που κάνουν και τους διδάσκεις και ανταποκρίνονται σε αυτό. Αυτό μου έρχεται πρώτο στο μυαλό...»

Η σχέση αυτή βέβαια για να διαμορφωθεί και να χτιστεί θέλει χρόνια δουλειάς με

του μαθητές και δεν χτίζεται από τη μία μέρα στην άλλη

«Ε, στην ειδική αγωγή για να αποκτήσεις σχέση με τους μαθητές θέλεις πολύ χρόνο, μπορεί και χρόνια (...) Οπότε η σχέση θέλει να χτιστεί με χρόνο (...) Από εκεί και πέρα η σχέση χρειάζεται χρόνο και όσο περνάνε τα παιδιά καλά στο μάθημα και νιώθουν όμορφα και φεύγουν από εδώ ευχαριστημένα και δε νιώθουν ότι καταπιέζονται στο μάθημα ή ότι υπερβαίνουν τον εαυτό τους (...) ε και σιγά - σιγά με τον καιρό η σχέση αυτή εξελίσσεται .»

Είναι πολύ βασικό και σημαντικό, όπως άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρουν, ο εκπαιδευτικός να αποδέχεται απόλυτα με τους μαθητές του και να τους το δείχνει

«Βασικά είναι σημαντικό να νιώθουν ότι τα αποδέχεσαι τα παιδιά. Γιατί είναι πολλά παιδιά που δεν είναι φροντισμένα, δεν είναι καθαρά... αν νιώθει το παιδί ότι το κάνεις λίγο πέρα και βλέπει στο πρόσωπο σου εκφράσεις ότι δυσανασχετείς, δεν είναι καλό. Είναι πολύ βασικό τα παιδιά να νιώθουν αποδοχή.»

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ , όπως και όλοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στην έρευνα υποστηρίζουν, πρέπει να δίνει αγάπη στους μαθητές του και να τους αποδέχεται απόλυτα, για να δημιουργήσει καλή σχέση με αυτούς και να είναι αποτελεσματικός.

«...Νομίζω το ότι αγαπάω τα παιδιά και μου αρέσει πολύ η δουλειά μου και η παιδαγωγική, με κάνουν αποτελεσματική...»

«Γενικά εγώ, βλέπω τα παιδιά σα να είναι δικά μου παιδιά. Δε βλέπω ούτε παιδιά με ιδιαιτερότητες, ούτε βάζω ταμπέλες... τα βλέπω όλα σα παιδιά και σα παιδιά, θέλουν και να παίξουν, θα είναι και σκανταλιάρικα, θα κάνουν και τις ζημιές τους και οποιαδήποτε τρέλα τους έρθει κάποια στιγμή. Αν τα βλέπεις με αυτή την οπτική αλλάζει και η συμπεριφορά σου και αυτό στην ουσία βοηθάει και εσένα τον ίδιο και γίνεσαι πιο αποτελεσματικός. Οπότε κατανοείς πώς και γιατί συμπεριφέρονται έτσι και αυτό βοηθάει πολύ. Πρέπει να τα αγαπάς και τα παιδιά και αυτό το επάγγελμα βέβαια για να το πετύχεις αυτό. Αυτό είναι νομίζω το μυστικό της αποτελεσματικότητας. Να τα αγαπάς και να τα νοιάζεσαι τα παιδιά. Και επειδή είναι συνήθως και λίγα, νιώθεις και σα να είστε μία οικογένεια...»

Επίσης, όπως κάποιοι από τους συμμετέχοντες αναφέρουν , ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ , πρέπει να σέβεται τους μαθητές του και να είναι δίπλα τους , να τους παρέχει συμβουλές, υποστήριξη αλλά και βοήθεια, όποτε το χρειάζονται.

«Είναι πολύ σημαντικό στο επάγγελμά μας, να γνωρίζεις και να σε γνωρίζουν καλά τα παιδιά και να υπάρχει αυτό το κλίμα εμπιστοσύνης και όταν δημιουργείται μία σχέση χρόνων, εμείς μπορούμε να γίνουμε πολύ πιο αποτελεσματικοί...»

«...Σεβασμός, κατανόηση των προβλημάτων του, συζήτηση, απόλυτη πειθαρχία, συνέπεια...»

Βέβαια στη σχέση αυτή του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του, πρέπει να υπάρχει και ισορροπία στη συμπεριφορά του εκπαιδευτικού απέναντι σε αυτούς , όπως κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνα, διευκρινίζουν.

«Για να είμαι αποτελεσματικός στο μάθημά μου, προσπαθώ να διατηρώ μια ισορροπία. Αποφεύγω δηλαδή να είμαι πολύ φιλικός, εξαρτάται και βέβαια από τον ποιον έχω απέναντί μου...»

«Λοιπόν, στα ειδικά σχολεία και ειδικά στα ειδικά γυμνάσια που δουλεύω τα τελευταία χρόνια, συζητάμε με τους συναδέλφους ότι υπάρχουν παιδιά που έρχονται για να αγαπηθούν και έρχονται και παιδιά που θέλουν να μάθουν. Στα παιδιά που έρχονται για να αγαπηθούν λοιπόν, γιατί ίσως να έχουν απορριφθεί από το οικογενειακό τους περιβάλλον ή δεν έχουν τέλος πάντων την αγάπη που θα ήθελαν να έχουν, έχεις με αυτά τα παιδιά και μία πιο κοντινή σχέση και δημιουργείς και ίσως μία πιο προσωπική σχέση με αυτούς τους μαθητές, εννοείται πάντα στο πλαίσιο του σχολείου. Ε, στους μαθητές τους άλλους έχει καθαρά το ρόλο του εκπαιδευτικού απέναντί τους. (...) Σίγουρα βέβαια σε αυτή τη σχέση υπάρχουν κανόνες, γιατί δεν μπορεί να υφίσταται μάθημα χωρίς κανόνες, έχουμε μία ρουτίνα ουσιαστικά...»

«...Η σχέση μου με τους μαθητές μου είναι διαπροσωπική, είναι φιλική, είναι αυστηρή όταν χρειάζεται, αλλά υπάρχει και η αγκαλιά, υπάρχει και η επιβράβευση σε προσωπικό επίπεδο...»

Πρέπει δηλαδή να κρίνει ο εκπαιδευτικός την κατάσταση και να προσαρμόζει τη συμπεριφορά του απέναντι στον εκάστοτε μαθητή ανάλογα, όπως αναφέρεται από εκπαιδευτικούς του δείγματος.

«...Σε μερικούς μαθητές χρειάζεται να είσαι πιο φιλικός, γιατί έχουν μία άρνηση και μια αντίδραση, επειδή ίσως φοβούνται την αποτυχία ή δεν έχουν αυτοεκτίμηση. Εκεί, σε αυτές τις περιπτώσεις, θέλει μια περισσότερο προσωπική σχέση. Σε κάποια παιδιά που έχουν τάσεις παραβατικότητας, εκεί θέλει περισσότερη αυστηρότητα και λίγο μία απόσταση για να μπου οι κανόνες και να συνειδητοποιήσει ο μαθητής ότι αυτοί ισχύουν και εφαρμόζονται, δεν υπάρχουν απλά. Αυτό. Πάλι θέλει προσαρμογή δηλαδή, ανάλογα με το μαθητή που έχεις απέναντί σου...»

«Κάθε χρόνο που δουλεύεις στο χώρο, βλέπεις διαφορετικές αντιδράσεις και συμπεριφορές από τους μαθητές, παρόλο που εσύ μπορεί να συμπεριφέρεσαι με συγκεκριμένο τρόπο. Άρα εκεί και εσύ μαθαίνεις να προσαρμόζεις τον χαρακτήρα σου, προκειμένου να επιβληθείς μεν, με διαφορετικό τρόπο δε. Σε κάθε παιδί πιάνει κάτι διαφορετικό. Πρέπει να δοκιμάσεις για να βρεις αυτό που χρειάζεται το κάθε παιδί για να επιτύχεις και εσύ τους στόχους όσο το δυνατόν καλύτερα.»

Η σχέση αυτή εξάλλου, είναι πολύ σημαντική για τον εκπαιδευτικό, γιατί, εκτός όλων των άλλων, μπορεί και πρέπει να χρησιμοποιείται από τον ίδιο και ως ανατροφοδότηση, προκειμένου να βελτιωθεί και να αυξηθεί και την αποτελεσματικότητά του.

«...θεωρώ ξαναλέω ότι (οι μαθητές) είναι η μεγαλύτερη ανατροφοδότηση που μπορεί κανείς να πάρει ...»

«Η ανατροφοδότηση, είναι πολύ σημαντική για να βελτιωθούμε εμείς οι εκπαιδευτικοί και να γίνουμε πιο αποτελεσματικοί. Εγώ προσωπικά παίρνω ανατροφοδότηση από τους μαθητές μου (...). Αν τους αρέσει το μάθημα, αν θέλουν να κάνουν μάθημα, αν

φτάνουμε στο στόχο μας....»

Επίσης αποτελεσματικός θεωρείται σύμφωνα με τα υποκείμενα, ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, που αντιμετωπίζει τις δύσκολες καταστάσεις και τις πιθανές ανάρμοστες συμπεριφορές με το σωστό τρόπο.

Πρέπει επομένως ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, όταν έρχεται αντιμέτωπος με δύσκολες καταστάσεις, να είναι ψύχραιμος και ήρεμος.

«Βαθιές αναπνοές θέλει και ψυχραιμία για να είσαι αποτελεσματικός. Θέλει συνέχεια επαναφόρτιση της ψυχραιμίας και να μη παρασύρεσαι από την ενέργεια που δημιουργείται την αρνητική...»

«...δουλεύει το να μιλήσεις μαζί τους με ήρεμο τρόπο και να καταλάβεις το πώς σκέφτονται και να μπεις στη θέση τους...»

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει επίσης, όπως οι συμμετέχοντες αναφέρουν, να θέτουν όρια στους μαθητές τους, προκειμένου να μην ξεπεράσουν τα όρια και ακόμη και στις περιπτώσεις που τα ξεπερνούν, να επαναφέρουν την άμεσα την κανονικότητα της τάξης, προκειμένου να μην αποσυντονιστεί το σύνολο των μαθητών.

«...Σε αυτή τη περίπτωση αυτό που κάνω εγώ για να συνεχίσω να είμαι αποτελεσματικός και να μη το χάσω το παιχνίδι, είναι ότι απλά συνεχίζω το μάθημά μου κανονικά, για να μη χάσουν και τη ροή τους τα υπόλοιπα παιδιά και λειτουργήσω εις βάρος τους. Προσπαθώ να το βοηθάω όσο μπορώ και να του δείχνω ενδιαφέρον, αλλά δεν αφήνω όλη την υπόλοιπη τάξη.(...) Δε θέλει απογοήτευση εκεί. Ένας καλός και αποτελεσματικός εκπαιδευτικός δε πρέπει να εγκαταλείπει, πρέπει να δείχνει υπομονή μέχρι να τον εμπιστευτούν όλοι του οι μαθητές και να δημιουργήσει με όλους μια καλή σχέση...»

«... Γιατί τα περισσότερα παιδιά που φοιτούν σε αντίστοιχες σχολικές μονάδες, έχουνε απότομες μεταπτώσεις στη ψυχολογία τους, στη διάθεσή τους και θέλει ιδιαίτερο χειρισμό για να είσαι αποτελεσματικός και να μη παρεκτραπεί η κατάσταση μέσα στη τάξη...»

Η σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του, όπως κάποιος από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς αναφέρει, είναι μία σχέση που πρέπει κατά κύριο λόγο να δουλευτεί από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό.

«Η σχέση με τους ωφελούμενους δεν έχει να κάνει σε καμία περίπτωση με το χαρακτήρα του εκπαιδευτή, αρχικά, αλλά έχει να κάνει με τη προσέγγιση του εκπαιδευτή απέναντι στο παιδί...»

Ο εκπαιδευτικός μάλιστα, θεωρείται από κάποιον από τους συμμετέχοντες, ότι δεν πρέπει να επιτρέπει στα ζητήματα που τον απασχολούν στη προσωπική του ζωή, να επηρεάζουν τη συμπεριφορά του απέναντι στους μαθητές του και τη διάθεσή του κατά τη διάρκεια του μαθήματος

«...Η δική μας προσωπική συμπεριφορά που έχει να κάνει με τα προβλήματά μας, με τις διαταραχές στο σπίτι μας, με τη πιθανή περιβαλλοντολογική μας αντίδραση στις καταστάσεις, ή με καθαρά βιολογικούς τομείς, να είμαστε για παράδειγμα άρρωστοι ή

να μας έχει συμβεί κάτι σοβαρό, ή να μη μπορούμε εμείς οι ίδιοι να βάλουμε σε όριο τα προβλήματά μας, δημιουργεί σίγουρα και κάθετα αρνητική σχέση με τους μαθητές. Δε μπορεί να περιμένεις αποτέλεσμα, ειδικά από μία ομάδα που έχει νοητική υστέρηση, γιατί καθρεφτίζεσαι. Είναι ο καθρέφτης σου και είσαι ο καθρέφτης τους. Κάθε κακή, παράτυπη ή μελαγχολική συμπεριφορά, βγαίνει πάνω στους ωφελούμενους. Είναι αδιανόητο να λειτουργήσεις εσύ αρνητικά και αυτοί να έχουν θετικά αποτελέσματα...».

4.4 Θεματική Ενότητα Δ: Σχέση Γονέων Μαθητή – Εκπαιδευτικού

Αυτή η θεματική περιλαμβάνει τα στοιχεία που αφορούν τη σχέση του εκπαιδευτικού με τους γονείς ή το οικογενειακό περιβάλλον του μαθητή καθώς και το πώς μπορεί αυτή η σχέση να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας του εκπαιδευτικού ΠΚΑ.

Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα, υποστηρίζουν πως η σχέση του εκπαιδευτικού με τους γονείς των μαθητών, είναι πολύ σημαντική και μπορεί χωρίς αμφιβολία να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ.

«Πρέπει να υπάρχει καλή σχέση με τους γονείς και οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν έναν εκπαιδευτικό να είναι πιο αποτελεσματικός...»

Η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ μπορεί να επηρεαστεί από τη σχέση με τους γονείς με πολλούς τρόπους. Αρχικά, εκπαιδευτικοί του δείγματος αναφέρουν πως οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό, παρέχοντας του στοιχεία και πληροφορίες για τους μαθητές του, τις οποίες μπορεί να χρησιμοποιήσει για να κάνει το μάθημά του πιο αποτελεσματικό.

«Βέβαια, εννοείται, εννοείται... Γιατί ο γονιός έχει το παιδί πολύ περισσότερες ώρες σε σχέση με τον εκπαιδευτικό. Ξέρει τα κουμπιά του, τα αδύνατα σημεία του, ξέρει τα πάντα. Οποτε αυτό βοηθάει πολύ στο να γίνουμε και εμείς καλύτερα και να συμπεριφερόμαστε με το τρόπο που πρέπει σε κάθε παιδί και μέσα από τα όποια χαρακτηριστικά ή αδυναμίες του κάθε μαθητή να διαμορφώσουμε και να προσαρμόσουμε και εμείς το πρόγραμμά μας έτσι ώστε να είναι πιο αποτελεσματικό και εύστοχο.»

«Πάρα πολύ! Πάρα πολύ (επηρεάζουν οι γονείς των μαθητών την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ)! Γιατί οι γονείς γνωρίζουν τα παιδιά από τη γέννησή τους, ξέρουν το τρόπο που πρέπει να τους μιλήσουν. Ουσιαστικά μπορείς να παίρνεις βοήθεια από τους γονείς για να μπορέσεις να αντιμετωπίσεις τις όποιες καταστάσεις. Γιατί είναι οι καλύτεροι γνώστες των προβλημάτων των παιδιών τους...»

Επίσης κάποιοι εκπαιδευτικοί του δείγματος, θεωρούν πως η καλή σχέση του εκπαιδευτικού με τους γονείς των μαθητών, μπορεί να επηρεάσει και τη συμπεριφορά των ίδιων των μαθητών.

«Και αυτό συμβαίνει επειδή συνήθως αν ο γονιός δεν έχει καλή συμπεριφορά απέναντι

στον εκπαιδευτικό, αυτό σα παράδειγμα περνάει και στα παιδιά και τα παιδιά βγάζουν έντονα τον καθρέφτη του σπιτιού τους και αυτό σίγουρα εμποδίζει την αποτελεσματικότητα...»

Η καλή σχέση του εκπαιδευτικού ΠΚΑ με τους γονείς των μαθητών, θεωρείται σημαντική από τη πλειοψηφία των εκπαιδευτικών του δείγματος και επειδή πιστεύουν, ότι η διδασκαλία μπορεί να έχει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα, μόνο εάν οι γονείς συνεργάζονται επιτυχώς με τον εκπαιδευτικό και ακολουθούν κοινή πορεία μαζί του. Πρέπει δηλαδή να υπάρχει καλή επικοινωνία και επαφή μεταξύ τους, διότι έτσι θέτουν κοινούς στόχους και κανόνες, προκειμένου οι μαθητές να μην έρχονται σε σύγχυση και πρέπει επίσης η δουλειά που γίνεται στο σχολείο να συνεχίζεται στο σπίτι, για να είναι όσο τον δυνατόν πιο αποτελεσματική γίνεται.

«...Είναι απαραίτητη και αμφίδρομη αυτή η σχέση και σαφώς μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα. Δίνουμε εμείς κάτι στο σχολείο στο παιδί, και το παιδί το λαμβάνει, αλλά αυτό πηγαίνει και στο σπίτι και αν στο σπίτι δεν υπάρχει υποστήριξη και δε δίνουν στο παιδί ιδιαίτερη προσοχή, που δεν υπάρχει συνήθως, ειδικά σε αυτά τα σχολεία που έχω δουλέψει τουλάχιστον, χάνεις πολύ από την αποτελεσματικότητά σου...»

«Ότι και να κάνεις εσύ 4-5 ώρες, αν στο σπίτι υπάρχει αποχή και δεν υπάρχει συνεργασία, χάνεις ένα κομμάτι του πάζλ της αποτελεσματικότητας και μάλιστα σημαντικό κομμάτι...»

«Κυρίως οι γονείς δε μπορούν να θέσουν κανόνες και να τους τηρήσουν. Συνήθως τα παιδιά είναι χειριστικά και με εμάς είναι πολλές φορές χειριστικά και θέλουν να περάσει αυτό που θέλουν, δε μπαίνουν εύκολα σε όρια που έχουμε βάλει. Και αν δεν υπάρχει σύμπνοια από εμάς και τους γονείς σε αυτό το κομμάτι, δυσκολεύεται και εμάς η αποτελεσματικότητά μας και το έργο μας....»

Ο εκπαιδευτικός στην επαφή του με τον γονέα, κρίνεται απαραίτητο, από κάποιους εκ των εκπαιδευτικών του δείγματος, να είναι απόλυτα ειλικρινής, για να μπορέσει και ο γονέας να τον εμπιστευθεί, προκειμένου να μοιραστεί μαζί του πληροφορίες για το παιδί του και να νιώσει ασφάλεια. Η ειλικρίνεια βέβαια πρέπει να ισχύει και για τους γονείς, οι οποίοι πρέπει να μη φοβούνται να μοιράζονται την αλήθεια με τους εκπαιδευτικούς ΠΚΑ των παιδιών τους.

«...Οπότε για να έχουμε ουσιαστικά αποτελέσματα σε ένα παιδί, πρέπει να έχουν απόλυτη εμπιστοσύνη οι γονείς στον εκπαιδευτή και να μπορούν να του πουν ακόμη και τους πιο ενδόμυχους φόβους τους, που πιθανώς θα ντρέπονταν να πουν σε κάποιον άλλον, αλλά και ο εκπαιδευτής να έχει πραγματικά το τσαγανό, σε μία δυσκολία να πει την αλήθεια. Δηλαδή το Α και το Ω σε αυτή τη σχέση για να επιδρά θετικά στην αποτελεσματικότητα, είναι η αλήθεια, όσο τραγική και αν είναι, γιατί η αλήθεια προφυλάσσει το παιδί και τον εκπαιδευτή αλλά και το γονιό από μελλοντικά λάθη.»

Η σχέση αυτή πρέπει συχνά να οριοθετείται από τους εκπαιδευτικούς στα πλαίσια του σχολείου και συχνά μάλιστα να φιλτράρεται από την κοινωνική υπηρεσία του

σχολείου, προκειμένου να είναι αρκετά αποτελεσματική, σύμφωνα με κάποιους από τους συμμετέχοντες. Η συχνότητα της επικοινωνίας εκπαιδευτικών με τους γονείς , πρέπει να είναι επίσης συχνή αλλά όχι τόσο συχνή , ώστε να παίρνει τη μορφή παρέμβασης .

«Εννοείται πρέπει να υπάρχει καλή επικοινωνία και καλή σχέση, πάντα στα πλαίσια του σχολείου όμως. Να μην υπερβαίνει τα όρια και από το σχόλασμα και μετά να μην υπάρχει κάποια περεταίρω επαφή...»

«Παίζουν μεγάλο ρόλο οι γονείς. Βέβαια σε αυτό το κομμάτι εμείς, σα σχολείο βέβαια, δεν ξέρω αλλού τι γίνεται, δε μπαίνουμε και τόσο πολύ, γιατί υπάρχει η κοινωνική λειτουργός. Οπότε όποιο πρόβλημα υπάρχει με τους γονείς φιλτράρεται και περνάει από εκεί πρώτα και μετά διαχέεται στους υπόλοιπους...»

«...γιατί δεν ξέρω αν η καθημερινή επικοινωνία θα ήταν και τόσο αποτελεσματική, γιατί μετά θα αρχίσει να γίνεται και παρέμβαση. Νομίζω ιδανικό θα ήταν να υπήρχε σε μία τουλάχιστον μηνιαία βάση, μία επικοινωνία των γονέων με τους ψυχολόγους και τους κοινωνικούς λειτουργούς που έχουμε και να είναι αυτοί το φίλτρο στην επικοινωνία τους με εμάς, τους εκπαιδευτικούς.(...)Αυτό πιστεύω θα ήταν πιο αποτελεσματικό και βοηθητικό. Σίγουρα όχι καθημερινή πάντως γιατί μετά θα ήταν πολύ παρεμβατικό....»

Βέβαια, δυστυχώς η σχέση αυτή είναι συνήθως δυσλειτουργική και οι γονείς συνήθως δεν έχουν τη διάθεση να συνεργαστούν και να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό, όπως οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί του δείγματος αναφέρουν. Πολλές φορές μάλιστα αποφεύγουν την επικοινωνία με τους εκπαιδευτικούς ή με την κοινωνική επικοινωνία του σχολείου, γεγονός που πολλούς εκπαιδευτικούς τους στενοχωρεί και συχνά τους δημιουργεί προβλήματα στην αποτελεσματικότητά τους. *«Γενικά δεν έχουμε σχέση με τους γονείς (γέλιο). Και αυτό είναι το πρόβλημα. Δεν είναι θέμα κακής ή καλής σχέσης και επαφής δηλαδή, είναι θέμα αποχής και μη παρουσίας των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Γιατί απέχουν οι γονείς συνήθως. Είτε διότι αρνούνται να ασχοληθούν και παραμελούν τα παιδιά τους, είτε επειδή φοβούνται να αντιμετωπίσουν την κατάσταση αυτή και κλείνονται . Ενώ τα αγαπούν και έχουν τη διάθεση δηλαδή, το δείχνουν με λάθος τρόπο αυτό. Δεν υπάρχει καλή επικοινωνία και συνεργασία με τους γονείς συνήθως και είναι πληγή αυτό....»*

«...Συνήθως βέβαια είναι απόντες οι γονείς στα ειδικά σχολεία. Εγώ αυτό έχω ζήσει τουλάχιστον, στα σχολεία που έχω δουλέψει τα τελευταία χρόνια. Οπότε ναι, αυτό είναι ένα πρόβλημα αυτό που καλείσαι να αντιμετωπίσεις, σαν εκπαιδευτικός ΠΚΑ...»

«...Η σχέση με τους γονείς είναι λίγο περίεργη γενικότερα...»

«Το δυσκολότερο στη δική μας δουλειά, είναι αυτή η σχέση (η σχέση με τους γονείς)!»

Είναι μάλιστα συχνό, όπως κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς της έρευνας αναφέρουν, οι γονείς όχι απλώς να μη συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς ,αλλά να είναι και επιθετικοί ή να παρουσιάζουν υβριστικές συμπεριφορές προς τους εκπαιδευτικούς, γεγονός που σίγουρα επηρεάζει τη ψυχολογία του εκπαιδευτικού

και την αποτελεσματικότητά του.

«Γενικά για να είμαστε αποτελεσματικοί δεν πρέπει να επηρεαζόμαστε από υβριστικές συμπεριφορές, γιατί είναι ίδιον του θυμού που ανέφερα. Δε μπορούν να ελέγξουν τη συμπεριφορά τους. Γενικά όμως στα τόσα χρόνια που δουλεύω, ήταν ελάχιστες οι φορές που στενοχωρήθηκα άμεσα από συμπεριφορά γονιού. Πιο πολύ στενοχωριέμαι με την αμέλεια που δείχνουν προς τα παιδιά τους και την αδιαφορία τους να συμμετέχουν σε δρώμενα, παρά με την επίθεση...»

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν από όλα τα παραπάνω πως «...η σχέση με τους γονείς είναι πολύ σημαντική. Δηλαδή όσοι συναδέλφοι, δεν έχουν καταφέρει τη σχέση που πρέπει με τους γονείς των μαθητών τους, δεν έχουν και καλή σχέση με τα παιδιά και δεν είναι και αποτελεσματικοί, όσο θα μπορούσαν να είναι. Έχει άμεσο αντίκτυπο...»

4.5 Θεματική Ενότητα Ε : Σχέση Εκπαιδευτικού με Συναδέλφους

Στη θεματική αυτή περιλαμβάνονται τα δεδομένα που σχετίζονται με τη σχέση του εκπαιδευτικού ΠΚΑ με τους συναδέλφους του και πώς αυτή η σχέση πρέπει να είναι διαμορφωμένη, προκειμένου να επηρεάζει θετικά την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού, ή τουλάχιστον να μην την επηρεάζει αρνητικά.

Υπήρξε κάποιος εκπαιδευτικός του δείγματος, ο οποίος παρόλο που θεωρεί σημαντική τη σχέση με τους συναδέλφους, πιστεύει ότι η σχέση αυτή, δε μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας του

«Εεε... η σχέση μου ήταν πάντα καλή με τους συναδέλφους μου, δεν είχα κάποιο θέμα, αλλά και κακές να είναι με κάποιους συναδέλφους νομίζω ότι αυτό δεν έχει σχέση με το μάθημα και την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας μου. Οτιδήποτε έχεις, το κλείνεις έξω από τη πόρτα του γυμναστηρίου. Για να είσαι αποτελεσματικός πρέπει να μην επηρεάζεσαι από οτιδήποτε άλλο σου συμβαίνει. Μπαίνεις μέσα και κάνεις το μάθημα σου όσο το δυνατόν καλύτερο γίνεται. Νομίζω ότι δεν έχει καμία σχέση με τους συναδέλφους το πώς και τι θα κάνω εγώ στο δικό μου μάθημα.»

Η πλειονότητα όμως των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στη έρευνα θεωρούν τη σχέση με τους συναδέλφους αρκετά σημαντική, ώστε να μπορεί να επηρεάζεται από αυτή σε σημαντικό βαθμό η αποτελεσματικότητα η δική τους και του μαθήματός τους.

Αρχικά ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, μπορεί μέσω της καλής σχέσης με τους συναδέλφους του, να παίρνει χρήσιμες πληροφορίες για τους μαθητές του από αυτούς και να ενημερώνεται για τις συμπεριφορές των μαθητών του στα άλλα μαθήματα.

«...Επίσης μπορεί ένας εκπαιδευτικός να έχει εντοπίσει κάτι που εγώ δε το έχω και μπορεί να με βοηθήσει αυτή του η διαπίστωση στη διδασκαλία μου και στο πώς να χειριστώ ένα μαθητή μου. Και έτσι με την επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών μπορούμε να κατανοήσουμε και το χαρακτήρα του παιδιού, γιατί σίγουρα το κάθε παιδί σε κάθε μάθημα ξεδιπλώνεται και συμπεριφέρεται διαφορετικά.»

Επίσης οι ερωτώμενοι , θεωρούν ότι η καλή συνεργασία και σχέση των εκπαιδευτικών ΠΚΑ με τους συναδέλφους τους, είναι σημαντική, διότι έτσι μπορούν να έχουν μία κοινή γραμμή , να θέτουν κοινούς στόχους για τους μαθητές τους και να εργάζονται όλοι από κοινού προκειμένου να τους επιτύχουν. Επίσης είναι σημαντική , γιατί εκτός από κοινούς στόχους, θεσπίζουν και κοινούς κανόνες , προκειμένου τα παιδιά να μην έρχονται σε σύγχυση.

«...Δε μπορεί εγώ να ακολουθώ μια διαφορετική γραμμή με ένα παιδί και σε ένα άλλο μάθημα ένας εκπαιδευτικός να ακολουθεί μία άλλη τελείως.»

«Με τους συναδέλφους το ιδανικό για να υπάρχει αποτελεσματικότητα, είναι να υπάρχει μια κοινή γραμμή, τουλάχιστον στο κομμάτι των κανόνων και στο τρόπο λειτουργίας του σχολείου και του πλαισίου γενικότερα.»

Οι αρμονικές σχέσεις του εκπαιδευτικού ΠΚΑ με τους συναδέλφους του, έχουν θετικό αντίκτυπο και στη ψυχολογία του εκπαιδευτικού ΠΚΑ , πράγμα που έμμεσα επηρεάζει και την αποτελεσματικότητά του. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει θετικό κλίμα και ήρεμο περιβάλλον, σύμφωνα με τη πλειονότητα των εκπαιδευτικών του δείγματος, μεταξύ των εκπαιδευτικών διότι *«...αν έχεις καλή σχέση με τους συναδέλφους σου, νιώθεις καλά στο χώρο της δουλειάς σου εσύ ο ίδιος και αν νιώθεις καλά, κάνεις και καλά τη δουλειά σου και είσαι πιο αποτελεσματικός και εύστοχος.»*

Οι δυσλειτουργικές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών , μπορούν να επηρεάσουν άλλωστε αρνητικά τον εκπαιδευτικό ΠΚΑ και ψυχολογικά και ως προς την αποτελεσματικότητά του. Όπως ένας εκ των ερωτώμενων εκπαιδευτικών *«...υπήρξα και σε σχολεία προφανώς που δεν υπήρχε καλή συνεργασία και αυτό έβγαине δυστυχώς και στην επαγγελματική μου απόδοση και στην αποτελεσματικότητά μου απέναντι στα παιδιά, στους μαθητές μου. Οπότε είναι καλό είναι να δεθείς. Γιατί σε επηρεάζει και ψυχολογικά και πρακτικά στην αποτελεσματικότητά σου...»*

Μάλιστα κάποια από τα υποκείμενα, θεωρούν τόσο σημαντική αυτή τη σχέση που κρίνουν σημαντικό ότι πρέπει να δουλεύεται εντατικά από τους εκπαιδευτικούς *«...Οπότε πιστεύω ότι θα έπρεπε να είναι κάτι που θα δουλεύεται οι σχέσεις των συναδέλφων, με το που πηγαίνεις σε ένα σύλλογο εκπαιδευτικών, θα έπρεπε εξ αρχής να γίνονται ασκήσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών γνωριμίας, τέλος πάντων, έτσι ώστε να υπάρχει ένα δέσιμο σε αυτή την ομάδα, έτσι ώστε η ομάδα αυτή να μπορεί να αντιμετωπίσει καταστάσεις, θέματα με τους μαθητές και να είναι αποτελεσματική...»*

Η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ , μπορεί επίσης να επωφεληθεί από τους συναδέλφους του εκπαιδευτικού, χρησιμοποιώντας τις απόψεις τους ως ανατροφοδότηση , αλλά αποσπώντας και τα θετικά στοιχεία τους και ενστερνίζοντάς τα.

«Σίγουρα μπορεί να την επηρεάσει (την αποτελεσματικότητα) γιατί ο ένας παίρνει στοιχεία από τον άλλον και ανατροφοδοτήση.»

«...Ίσως στο τρόπο προσέγγισης σε κάποιους μαθητές να τον έχω αλλάξει για να είμαι πιο αποτελεσματικός με βάση όσα έχω δει από συναδέλφους...»

«...Είναι σημαντικό πάντως να βλέπεις τον άλλον και να παίρνεις και εσύ πράγματα

από αυτόν και να βελτιώνεσαι και να γίνεσαι πιο αποτελεσματικός...»

Όταν οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται επιτυχώς μοιράζονται και οι ευθύνες και η καθημερινότητα αποφορτίζεται, γεγονός που όπως αναφέρει εκπαιδευτικός του δείγματος, μπορεί να επηρεάσει πολύ θετικά στην αποτελεσματικότητά τους.

«...Κατάλαβα λοιπόν κάποια στιγμή, ότι μόνος δε μπορεί κανείς και η συσσώρευση των ευθυνών όλων πάνω σε ένα άτομο, πέρα από το ότι μπορεί να είναι συντριπτικά αγχωτικό, δε φέρνει και θετικά αποτελέσματα. Δε μπορούσα να ανανεωθώ, δε μπορούσα να ξεκουραστώ και η υπέρμετρη κούραση, φέρνει άγχος και ήταν αδύνατο να λειτουργήσω και να είμαι αποτελεσματική με άγχος. Και έτσι έκανα το βήμα να μοιραστώ τις ευθύνες, τις χαρές τις αρμοδιότητες, κάτι που βελτιώνει την αποτελεσματικότητα...»

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος εξέφρασαν επίσης τις απόψεις τους για τη συνδιδασκαλία των εκπαιδευτικών, ίδιων ή διαφορετικών ειδικοτήτων, και για το αν αυτή μπορεί να κάνει τη διδασκαλία αποτελεσματική.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα, θεωρούν πως οι συνδιδασκαλίες στο μάθημα της ΠΚΑ, μπορούν να βοηθήσουν πολύ στην αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού και της διδασκαλίας του.

«Είναι καλό, πρέπει να γίνεται συνδιδασκαλία, είμαι υπέρ αυτού και από τη στιγμή που σε εμάς είναι και πιο μικρά τα τμήματα είναι και πιο εύκολο, πιο εφικτό. Είναι καλό να γίνεται, ναι, συμφωνώ και θεωρώ ότι μπορεί να δώσει πολύ στην αποτελεσματικότητα και για αυτό το επιδιώκω κιόλας πολλές φορές...»

«...προσπαθώ να κάνω περισσότερες συνδιδασκαλίες πλέον γιατί και αυτές θεωρώ ότι είναι σημαντικές και μπορούν να βοηθήσουν στην αποτελεσματικότητα...»

Οι περισσότεροι μάλιστα από αυτούς έχουν δοκιμάσει να κάνουν συνδιδασκαλίες και με άλλους εκπαιδευτικούς ΠΚΑ, και με εκπαιδευτικούς ΦΑ, αλλά και με εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων.

«...Και μάλιστα (κάνω) συνδιδασκαλίες και με συναδέλφους άλλων ειδικοτήτων, πχ εγώ και ο μουσικός ή εγώ και ο φιλόλογος, δηλαδή παιχνίδια που να έχουν μέσα και την κίνηση αλλά να έχουν και το λεκτικό και το γλωσσικό κομμάτι. (...) Τώρα έχω ανοιχτεί περισσότερο και χρειάζεται αυτό, γιατί αυτά τα παιδιά έχουν ανάγκη την ομαδικότητα και την κοινωνικοποίηση. (...) Δουλεύει καλύτερα το μάθημα έτσι, είμαι σίγουρα πιο αποτελεσματική, τα παιδιά συμμετέχουν με περισσότερη όρεξη...»

Αλλά ακόμη και αυτοί που δε το έχουν επιχειρήσει, το βρίσκουν πολύ ενδιαφέρουσα ιδέα και θεωρούν πως θα μπορούσε να επηρεάσει θετικά την αποτελεσματικότητά τους.

«...Τώρα, αναφορικά με τη συνδιδασκαλία και το μπλέξιμο αυτό των μαθημάτων, να σου πω την αλήθεια δε το έχω δοκιμάσει ποτέ με διαφορετικό κλάδο, αλλά ακούγεται ενδιαφέρον. (...) Με άλλο κλάδο, όχι δεν τον έχω κάνει αλλά νομίζω θα ήταν πολύ ενδιαφέρον και ίσως να ήταν και πιο αποτελεσματικό για τη διδασκαλία μας. Και για τα παιδιά και για τους εκπαιδευτικούς πιστεύω θα ήταν αποτελεσματικό και ενδιαφέρον...»

«...Αν είχαμε όμως ένα στόχο και είχαμε κάνει ένα πρόγραμμα, ναι θα μπορούσα να συμπορευτώ και να έκανα εγώ ας πούμε αθλήματα των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων και ο ιστορικός ή ο φιλόλογος, να περνούσε παράλληλα το θεωρητικό κομμάτι και να μάθαινε στα παιδιά την ιστορία όλου αυτού του πράγματος. Και έτσι αυτός ο συνδυασμός θεωρίας και πράξης, θα έκανε σίγουρα το μάθημα και των δύο πολύ πιο αποτελεσματικό...»

Για να επιτευχθεί βέβαια ένα τέτοιο εγχείρημα και για φέρει αποτελέσματα, οι σχέσεις των εκπαιδευτικών πρέπει να είναι άρτιες μεταξύ τους, να υπάρχει διάθεση για συνεργασία και καλή επικοινωνία.

«...αν δεν υπάρχει κοινός τρόπος σκέψης και δεν υπάρχει μία συνεργασία ουσιαστική, χωρίς συζήτηση και οργάνωση, δε μπορεί να έχει κάποιο αποτέλεσμα κάτι τέτοιο.»

4.6 Θεματική Ενότητα ΣΤ: Περιβάλλον

Σε αυτή τη θεματική εντάσσονται όσες πληροφορίες και δεδομένα σχετίζονται με το πώς επηρεάζει ο περιβάλλοντας χώρος του μαθήματος, οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.

Κάποιοι από τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν, πιστεύουν ότι η παροχή του κατάλληλου χώρου και του απαραίτητου εξοπλισμού σε ένα μάθημα ΠΚΑ είναι πολύ σημαντικοί παράγοντες για να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών ΠΚΑ και η διδασκαλία τους.

«Ένας γυμναστής, όσο ευρηματικός και δημιουργικός και να είναι, εάν δεν έχει τον απαραίτητο εξοπλισμό για να μπορέσει να βάλει τα παιδιά σε μία σειρά, να τους δείξει και να τον ακολουθήσουν, δε γίνεται να κάνει έργο, πόσο μάλλον αποτελεσματικό έργο. Μπορεί να δημιουργήσει αισιοδοξία, μπορεί να δημιουργήσει ευχάριστο περιβάλλον, δε θα έχει όμως απόδοση στο κινητικό κομμάτι...»

Βέβαια, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών που ερωτήθηκαν, πιστεύει πως η ύπαρξη ή μη του κατάλληλου εξοπλισμού και χώρου, μπορεί σίγουρα να κάνει ένα μάθημα πιο δύσκολο ή εύκολο στην υλοποίησή του και να βγει πιο ξεκούραστα ή με περισσότερο κόπο αντίστοιχα, αλλά δε μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ.

«Σίγουρα. Ο εκπαιδευτικός αν δεν έχει υλικά να δουλέψει, δυσκολεύεται πολύ το έργο του. Πρέπει να έχουμε πολλά υλικά για να μπορέσει να γίνει δουλειά με τα παιδιά. γιατί όταν υπάρχει φτωχό υλικό, περιορίζονται και τα πράγματα που μπορείς να κάνεις και δυσκολεύεται αρκετά ο εκπαιδευτικός. Μπορεί να μην επηρεάζεται η αποτελεσματικότητά του γιατί αποτελεσματικός μπορεί να είναι υπό οποιεσδήποτε συνθήκες αλλά σίγουρα ζορίζεται πολύ.»

«Ε.. Μπορεί να κάνει ένα μάθημα πιο εύκολο ή πιο δύσκολο πιστεύω. Αν έχεις αρκετό υλικό, έχεις και πολλές επιλογές, άρα αυτό σε βοηθάει να κάνεις πολλά πράγματα και να μη μένεις σε δυο – τρία συγκεκριμένα. Αν δεν έχεις υλικό, όχι ότι δεν γίνεται, απλά είναι πιο δύσκολο. Ενώ αν έχεις υλικό, σου είναι πιο εύκολο. Μέσα από τριάντα

πράγματα, κάνεις τρία κάθε μέρα και όλο αλλάζεις, ενώ αν έχεις τρία, περιορίζεις σε αυτά και προσπαθείς να δεις τι θα κάνεις. Την αποτελεσματικότητα δεν την επηρεάζει θεωρώ, απλά σε διευκολύνει ή όχι...»

Η διαδικασία αυτή, του να καλύψεις το κενό του ελλιπούς περιβάλλοντος, μπορεί μερικές φορές να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να γίνει πιο ευρηματικός και δημιουργικός όμως η κόπωση είναι αναπόφευκτη, σύμφωνα με το δείγμα.

«... Κοίταξε, όσο πιο λίγα υλικά έχεις τόσο πιο ευρηματικός πρέπει να είσαι και τόσο πιο κουραστική γίνεται η δουλειά σου. Όσο πιο πολύ υλικό έχεις, έχεις και περισσότερες επιλογές και τα πράγματα γίνονται πιο εύκολα και η διδασκαλία πιο αποτελεσματική. Αν δεν έχεις υλικό είναι πολύ κουραστικό για εσένα και πρέπει να είσαι πολύ ευρηματικός. Το υλικό σου λύνει τα χέρια και κάνει το μάθημά σου πιο ενδιαφέρον, δε το συζητώ. Είναι ένα αγκάθι αυτό χρόνιο...»

«...Μπορεί να μην την επηρεάσει την αποτελεσματικότητα, ναι. Απλά θα προετοιμάσεις το μάθημά σου ακόμη καλύτερα και περισσότερο για να είσαι αποτελεσματικός και θα εξουθενωθείς πιο πολύ και πιο γρήγορα...»

V. ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην έρευνα αυτή που πραγματοποιήθηκε, βασικός στόχος ήταν να καθοριστούν τα χαρακτηριστικά αυτά, τα οποία εάν ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ διαθέτει, μπορεί να είναι αρκετά αποτελεσματικός. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε ήταν 6 εκπαιδευτικοί ΠΚΑ, με περισσότερα από 5 έτη εμπειρίας στο χώρο της ΠΚΑ και από τη σύγκριση των δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν και της βιβλιογραφίας, έγινε προσπάθεια να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα, που τέθηκαν εξ αρχής.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, ήταν ο καθορισμός των ενδογενών χαρακτηριστικών ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ. Να αναφερθούν δηλαδή, σύμφωνα με τις απόψεις των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών και την υπάρχουσα βιβλιογραφία, οι συμπεριφορές και τα στοιχεία του χαρακτήρα ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ, που μπορούν να τον καθιστούν αποτελεσματικό.

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ λοιπόν, για να είναι αποτελεσματικός, πρέπει να εξατομικεύει τη διδασκαλία του και να έχει την ικανότητα να δημιουργεί διαφοροποιημένα προγράμματα, τα οποία βασίζονται και προσαρμόζονται στις ατομικές ανάγκες του κάθε μαθητή (Harris & Hill, 1982 ; Scheerens & Bosker, 1997; Παμουκτσόγλου, 2001; Stough & Palmer, 2003; Ανδρεαδάκης, 2004; Oliver & Williams, 2005 ; Lytle, Lavay & Rizzo, 2010; Μαστοροδήμου, Μιχαλαρέα & Μπόνια , 2013). Η περίπτωση του κάθε μαθητή πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά και με προσοχή από τον αποτελεσματικό εκπαιδευτικό ΠΚΑ, προκειμένου το πρόγραμμα που θα δημιουργήσει να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες του και να είναι δημιουργημένο αποκλειστικά για αυτόν. Επίσης, πρέπει και μετά τη δημιουργία των εξατομικευμένων προγραμμάτων, να τα αναθεωρεί συνέχεια και να τα τροποποιεί κατάλληλα, λαμβάνοντας υπόψη του κάθε φορά την υπάρχουσα κατάσταση και τις συνθήκες. *«(Η σχέση της προσαρμοστικότητας με την αποτελεσματικότητα είναι) απόλυτη! Χωρίς προσαρμοστικότητα, δεν υπάρχει περίπτωση να έχουμε αποτέλεσμα στην ΕΑ, γιατί κάθε περίπτωση , ακόμη και σε μεγάλα φάσματα, όπως είναι ας πούμε η Νοητική Υστέρηση , Αυτισμός ή Κινητικές Αναπηρίες, κάθε άτομο είναι εξατομικευμένη περίπτωση προγράμματος. Άρα εγώ μπορεί να φτιάξω ένα πρόγραμμα με κάθε φιλοδοξία και με κάθε ρομαντισμό τον Αύγουστο και να διαπιστώσω τέλος Σεπτεμβρίου ότι αυτό το πρόγραμμα είναι τελείως ανέφικτο για τα παιδιά τα οποία το έχω φτιάξει. Εκεί πρέπει να το αλλάξω άμεσα, είτε με ενοχλεί , είτε με ξεβρολεύει, είτε*

μου δημιουργεί προβλήματα στην καθημερινότητα, εγώ πρέπει να είμαι ευέλικτη στις ανάγκες του τμήματος, όχι στις δικές μου....»

Ακόμη πρέπει να είναι εφοδιασμένος με επαρκής επιστημονικές γνώσεις για το αντικείμενο και με γνωστικές δεξιότητες, να έχει τις κατάλληλες σπουδές και να ενημερώνεται συνεχώς για τις εξελίξεις, εμπλουτίζοντας συνέχεια τις γνώσεις του (Παμουκτσόγλου, 2001; Δελλασούδας, 2005; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010 ; Lytle, Lavay & Rizzo, 2010). Το γνωστικό υπόβαθρο φαίνεται να είναι εξίσου σημαντικό για την αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού ΠΚΑ και για το δείγμα της έρευνας, με τη μόνη διαφορά, ότι το δείγμα, αναφέρθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό και στην εμπειρία που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ για να είναι αποτελεσματικός και για να αξιοποιήσει με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τις γνώσεις που διαθέτει: *«...Η μόρφωση είναι πολύ σημαντική και η αποτελεσματικότητα μπορεί να φτάσει στο απόγειο της αν συνδυαστεί η συνεχής επιμόρφωση με μία πολυετή εμπειρία..*

Το αίσθημα αυτοπεποίθησης του εκπαιδευτικού, από έρευνα των Ανδρεαδάκη και Καδιανάκη (2010), έχει αποδειχθεί ότι μπορεί να φέρει πολύ θετικά αποτελέσματα στην εκπαιδευτική διαδικασία,, ενώ ακόμη σημαντικό χαρακτηριστικό είναι και ο ενθουσιασμός και η αγάπη για το αντικείμενο της ΠΚΑ (Harris & Hill, 1982; Borich , 1988; Scheerens & Bosker , 1997; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010, Παμουκτσόγλου, 2001) *«...Για να έχεις αποτελέσματα επίσης, όπως σε όλα τα επαγγέλματα αλλά στο δικό μας λίγο παραπάνω, για να έχεις αποτελέσματα θα πρέπει να αγαπάς αυτό που κάνεις και μάλιστα πολύ. Και αυτό θα σε οδηγήσει και στο να βρεις τρόπους για να πετύχεις τους εκπαιδευτικούς στόχους και να έρθεις επιτυχώς στο τελικό αποτέλεσμα...».*

Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει επίσης να είναι εγκάρδιος και επικοινωνιακός, φιλικός προς τους μαθητές του, προκειμένου να δημιουργεί ένα ευχάριστο και θετικό κλίμα μέσα στη τάξη (Harris & Hill, 1982; Cotton, 2000; Παμουκτσόγλου, 2001; Emmer, Everson & Worsham , 2003; Ανδρεαδάκης, 2004; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Το δείγμα συμφωνεί απόλυτα στο ότι πρέπει να υπάρχουν επικοινωνιακές δεξιότητες και φιλική διάθεση προκειμένου ένας εκπαιδευτικός να είναι αποτελεσματικός, τονίζοντας βέβαια ότι χρειάζεται μέτρο στη φιλική προσέγγιση, για να μην επηρεαστεί αρνητικά η αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας του εκπαιδευτικού.

Εξίσου σημαντική θεωρούν και τη χρήση χιούμορ (Ανδρεαδάκης, 2004), παρόλα αυτά τονίζεται ότι η χρήση αυτού πρέπει να γίνεται επίσης με μέτρο και ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, να είναι σε θέση να γνωρίζει πότε μπορεί να το χρησιμοποιήσει και πότε όχι, προκειμένου να μην επηρεαστεί αρνητικά η αποτελεσματικότητά, αλλά μόνο θετικά.

Η υπομονή είναι ένα χαρακτηριστικό που αν και δεν αναφέρεται έντονα στη βιβλιογραφία ως χαρακτηριστικό που πρέπει να έχει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός εν γένει και ως κατά συνέπεια και ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ (

Παμουκτσόγλου, 2001), αναφέρθηκε ως πολύ βασικό, ίσως από τα βασικότερα, από το δείγμα. Ήταν το χαρακτηριστικό το οποίο ανέφεραν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα και πολλοί το κατέταξαν μάλιστα ως το πιο σημαντικό: *«...Αλλά στο συγκεκριμένο κλάδο, ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, θα πρέπει να είναι ήρεμος σα χαρακτήρας και υπομονετικός σε αυτό που κάνει.»*

Η δυνατότητα διαχείρισης των δύσκολων καταστάσεων και των συμπεριφορών που θα εκδηλωθούν και η αντιμετώπιση αυτών με ψυχραιμία προκειμένου να επιλυθεί το όποιο πρόβλημα, είναι επίσης απαιτούμενο χαρακτηριστικό, ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ (Cheng, 1993 ;Tagliante, 1994; Bourdeau, 2001 ; Αποστολοπούλου, 2009; Lytle, Lavay, Rizzo, 2010). Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να μπορεί να είναι σε θέση να συγκρατεί και να ελέγχει τον εαυτό του (Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010), αλλά και τα συναισθήματα του και παρά τη δυσκολία της εκάστοτε κατάστασης, να είναι σε θέση να διαχειρίζεται την έντασή του, έτσι ώστε να μπορεί να διαχειριστεί και την κατάσταση. Η πλειονότητα των εκπαιδευτικών του δείγματος το κρίνουν αυτό ως πολύ βασικό χαρακτηριστικό για να θεωρηθεί ένας εκπαιδευτικός αποτελεσματικός ή μη, κάτι που όπως φαίνεται βέβαια, παρόλο που πρέπει να είναι και στο χαρακτήρα τους, μπορεί και να δουλευτεί από τον κάθε εκπαιδευτικό ξεχωριστά.

Ακόμη, πολύ σημαντική θεωρείται και η προσήλωση στο επάγγελμά του (Borich, 1988) Πρέπει να είναι δηλαδή ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ επικεντρωμένος σε αυτό που κάνει και να είναι συνεχώς προσεκτικός και σε ετοιμότητα, προκειμένου να προλαμβάνει κάποιες καταστάσεις ή έστω να τις αντιμετωπίζει εγκαίρως.

Οι συμμετέχοντες της έρευνας, βέβαια, αναφέρθηκαν και σε κάποια χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού ΠΚΑ, τα οποία δεν αντιστοιχούν σε κάποια βιβλιογραφική αναφορά, αλλά αξίζει να αναφερθούν.

Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει λοιπόν, σύμφωνα με το δείγμα, να είναι και δυναμικός σα χαρακτήρας, να έχει ισχυρή προσωπικότητα και να μην αντιμετωπίζει με ευαισθησία και εμπάθεια τις καταστάσεις, προκειμένου αυτές να μην τον καταβάλλουν, αλλά να μπορέσει να τις αντιμετωπίσει με ευκολία : *«... πρέπει να είσαι δηλαδή δυνατός χαρακτήρας και προσωπικότητα, πρέπει να έχεις αυτό το τσαγανό μέσα σου για να μπορέσεις να επιβληθείς και να είσαι αποτελεσματικός...»*. καθώς και να μπορεί να διαχωρίζει τη προσωπική του ζωή από τα επαγγελματικά του. Ο χώρος της Ειδικής Αγωγής, φέρνει συχνά τους εκπαιδευτικούς που ασχολούνται με αυτή, αντιμετώπους με καταστάσεις, που μπορούν να τους προκαλέσουν στρες, άγχος και ένταση, συναισθήματα τα οποία είναι λάθος να τα μεταφέρουν στη προσωπική τους και οικογενειακή τους ζωή, γιατί έτσι αποστραγγίζονται ενεργειακά. Αντίστοιχα, τα ζητήματα που τους απασχολούν στην καθημερινότητά τους καθώς και η ένταση και τα αρνητικά συναισθήματα που αυτά ίσως τους προκαλούν, δε πρέπει να μεταφέρονται στο χώρο εργασίας τους, δηλαδή στο γυμναστήριο ή στην τάξη, γιατί αυτό μπορεί να δημιουργήσει σύγχυση στους

μαθητές τους και στη διδασκαλία τους και ως κατά συνέπεια, πρόβλημα στην αποτελεσματικότητά τους: «...Είναι αδύνατον να μεταφέρεις τη δουλειά σου σπίτι και το σπίτι σου στη δουλειά. Εμείς έχουμε ένα φόρτο εργασίας και άγχους δυσθεώρητο για την καθημερινότητα. Αν όλα τα προβλήματα εκατό τεσσάρων ωφελουμένων, που έχουμε αυτή τη στιγμή, τα μεταφέρουμε στο σπίτι, δε θα έχουμε καθόλου προσωπική ζωή. Και αντίστοιχα, τα προβλήματα δε μπορούν να μεταφερθούν εδώ και να συνεχίσει να είναι κάποιος αποτελεσματικός, γιατί ήδη το περιβάλλον είναι βεβαρημένο. Απλά οφείλουμε να έχουμε ένα πολύ καλό φίλτράρισμα της σοβαρότητας του θέματος για να είμαστε αποτελεσματικοί.»

Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος πιστεύουν επίσης πως ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να έχει αυτογνωσία και να δουλεύει πολύ με τον εαυτό του. Πρέπει δηλαδή να έχει πλήρη συνείδηση του ποιος είναι και να προσπαθεί συνεχώς να βελτιώνεται και να εξελίσσεται και ως προσωπικότητα και ως συμπεριφορά: «...πάντα πρέπει να σκέφτεσαι ότι μπορείς να γίνεις καλύτερος (...) Πάντα θα υπάρχει κάποιος καλύτερος, μακάρι να τον γνωρίζεις για να σε τραβήξει προς τα πάνω και να συνεχίσεις. Αυτό είναι το μυστικό για να είσαι αποτελεσματικός. Να μην χαλαρώνεις ποτέ και να θες συνέχεια να εξελίσσεσαι...».

Μέσα από τη βιβλιογραφία, αναδείχθηκαν επίσης ενδογενή χαρακτηριστικά του εκπαιδευτικού ΠΚΑ, στα οποία οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί δεν αναφέρθηκαν. Σύμφωνα με αυτή λοιπόν, η διαύγεια και η καθαρότητα στο λόγο και στην έκφραση, είναι επίσης ένα χαρακτηριστικό που πρέπει να έχει, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός και ακόμη περισσότερο ένας εκπαιδευτικός της ΠΚΑ. Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, για να είναι αποτελεσματικός, πρέπει να είναι απόλυτα σαφής και να έχει καθαρό λόγο και απόλυτα κατανοητό από τους μαθητές του. (Borich, 1988 ; Cruickshank, 1990; Anderson , 1991; Scheerens & Bosker, 1997). Τέλος, ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ ,πρέπει διαρκώς να ελέγχει αν είναι κατανοητός στους μαθητές του (Guskey, 1996), να τους αναπληρώνει τις όποιες πιθανές ελλείψεις και να τους καλύπτει τις απορίες και τα κενά (Παμουκτσόγλου, 2001) και να τους παρέχει τα κατάλληλα εφόδια που χρειάζονται προκειμένου να ανταπεξέλθουν στην καθημερινότητά τους (Bennett, 1976).

Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που καλούμαστε να απαντήσουμε μέσα από τη παρούσα έρευνα, είναι το ποια στάση και συμπεριφορά πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ απέναντι στους μαθητές του , προκειμένου να θεωρείται αποτελεσματικός .

Τα αποτελέσματα της έρευνας και η βιβλιογραφία συμφωνούν ξεκάθαρα και στο ότι ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να σέβεται τους μαθητές του, να τους αποδέχεται και να τους αντιμετωπίζει με απόλυτη ισοτιμία, δείχνοντας το ανάλογο ενδιαφέρον σε όλους ανεξαιρέτως, χωρίς να κάνει διακρίσεις (Tagliante, 1994; Collison, Killeavy, Stepheson, 1999; Παμουκτσόγλου, 2001; Bourdeau, 2001; Wolk, 2002; Emmer, Everson & Worsham, 2003; Δελλασούδας, 2005; Freire, 2006; Αποστολοπούλου, 2009; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Το

να αισθάνονται οι μαθητές ότι ο εκπαιδευτικός δε τους αποδέχεται ή δε τους δίνει την απαραίτητη προσοχή συγκριτικά με άλλους, καθώς και το να δείχνει ο εκπαιδευτικός συμπάθειες και αντιπάθειες προς τους μαθητές του, μπορεί να αποτελέσει πολύ μεγάλη τροχοπέδη για την αποτελεσματικότητά του: «...*Η σχέση με τους μαθητές είναι πολύ σημαντική προκειμένου το μάθημα να είναι επιτυχημένο και να είναι ένας εκπαιδευτικός αποτελεσματικός πιστεύω.*»

Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ πρέπει επίσης να μεριμνά ώστε να συμμετέχουν όλοι οι μαθητές του ανεξαιρέτως στο μάθημα και στην εκπαιδευτική διαδικασία (Stough & Palmer, 2003 ; Oliver & Williams, 2005; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010; Μαστοροδήμου, Μιχαλαρέα & Μπόνια, 2013). Βασικό βέβαια κρίνεται από το δείγμα το να συμμετέχουν οι μαθητές στο μάθημα με διάθεση και όρεξη και όχι απλώς να είναι παρόντες και να εκτελούν τις εντολές του εκπαιδευτικού.

Αυτό βέβαια μπορεί να επιτευχθεί και μέσω της ενθάρρυνσης και της παροχής κινήτρων για προσπάθεια και για συμμετοχή από τον εκπαιδευτικό (Borich, 1988; Cruickshank, 1990; Anderson , 1991 ; Scheerens & Bosker, 1997; Emmer, Everson & Worsham , 2003), χαρακτηριστικό που όπως φαίνεται είναι πολύ σημαντικό να έχει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να παρακινεί τους μαθητές του να συμμετέχουν και να τους εμπνέει. Όπως και οι εκπαιδευτικοί του δείγματος αναφέρουν, συχνά το μάθημα της ΠΚΑ, για τους μαθητές δεν είναι το πιο ευχάριστο, μπορεί να τους κουράζει ή να τους κάνει να δυσανασχετούν ή να βαριούνται. Ο εκπαιδευτικός εκεί πρέπει να παρέχει τα κατάλληλα ερεθίσματα και να χρησιμοποιεί τα κατάλληλα κίνητρα, προκειμένου όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως να συμμετέχουν, όπως αναφέρθηκε και πριν.

Ακόμη, πρέπει να διαθέτει κάποιες συναισθηματικές δεξιότητες, να είναι δηλαδή ειλικρινής, να παρέχει στήριξη και υποστήριξη στους μαθητές του, βοήθεια, αλλά και συμβουλές, όποτε αυτοί το χρειάζονται (Andetson, Emmer & Everson, 1980; Taglainte, 1994; Bourdeau, 2001; Emmer, Everson & Worsham, 2003; Δελλασούδας, 2005; Αποστολοπούλου, 2009). Πρέπει δηλαδή, για να θεωρείται αποτελεσματικός, να είναι παρών σε όποια ανησυχία των μαθητών του, και να προσπαθεί για την επίλυση των προβλημάτων που ίσως αυτοί αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα και με διάθεση, έτσι ώστε τα παιδιά ως αποτέλεσμα να νιώθουν και εμπιστοσύνη προς το πρόσωπο του και να του μιλούν με άνεση.

Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ πρέπει επίσης να παίρνει ανατροφοδότηση από τους μαθητές του (Cruickshank 1990; Anderson 1991;Guskey, 1996; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010), προκειμένου να βελτιστοποιήσει την αποτελεσματικότητά του και την διδασκαλία του. Αυτό μπορεί να το επιτύχει βέβαια με ποικίλους τρόπους, όπως με το να συζητάει μαζί τους, να βλέπει το πώς ανταποκρίνονται στο μάθημα ή με το να παρατηρεί την εξέλιξη τους και το αν σημειώνουν κάποια θετική πορεία και αν επιτυγχάνουν τους στόχους τους. Έτσι με τρόπους όπως αυτοί, μπορεί να κατανοήσει τα πιθανά σφάλματα που κάνει και να τα

διορθώσει, κάνοντας έτσι τη διδασκαλία του πιο αποτελεσματική και εύστοχη. «*Η ανατροφοδότηση, είναι πολύ σημαντική για να βελτιωθούμε εμείς οι εκπαιδευτικοί και να γίνουμε πιο αποτελεσματικοί. Εγώ προσωπικά παίρνω ανατροφοδότηση από τους μαθητές μου (...). Αν τους αρέσει το μάθημα, αν θέλουν να κάνουν μάθημα, αν φτάνουμε στο στόχο μας....»*

Ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ πρέπει να είναι επίσης συνεπής στις απόψεις του και στις πράξεις του, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός (Schhrens & Bosker, 1997), διότι έτσι δημιουργεί και ένα αίσθημα σταθερότητας στους μαθητές του, πράγμα που είναι πολύ σημαντικό και στο να τον εμπιστευθούν και να νιώσουν ασφάλεια. Οι κανόνες που θέτει και πρέπει να θέτει, πρέπει να ακολουθούνται από όλους, δίχως εξαιρέσεις και να παρέχει επιβράβευση ή τιμωρία όταν τους υπακούν ή δε τους υπακούν αντίστοιχα. Επίσης πρέπει οτιδήποτε λέει να το τηρεί και να δίνει ο ίδιος το πρότυπο της σωστής και ακέραιης συμπεριφοράς.

Στην απάντηση αυτού του ερευνητικού ερωτήματος, δεν υπήρξαν αποκλίσεις ανάμεσα στα βιβλιογραφικά ευρήματα και στα δεδομένα που προέκυψαν από την ερευνητική διαδικασία.

Το τρίτο ερευνητικό ερώτημα που θέσαμε και επιχειρήσαμε να απαντήσουμε μέσα από τη παρούσα ερευνητική εργασία είναι το πώς η αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ΠΚΑ, μπορεί να επηρεαστεί από εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι η οικογένεια των μαθητών και οι συναδέλφοι του εκπαιδευτικού, αλλά και να καθοριστούν τα χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, για να έχει με αυτούς, δηλαδή τις οικογένειες και τους συναδέλφους, καλές και αποτελεσματικές σχέσεις.

Αναφορικά λοιπόν με τη σχέση τους με τους συναδέλφους του, βλέπουμε πως ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να συνεργάζεται αρμονικά και αποτελεσματικά με τους άλλους εκπαιδευτικούς, του δικού του ή διαφορετικού από τον δικό του κλάδου και γενικότερα τους συναδέλφους του (Δελλασούδας, 2005; Lytle, Lavay & Rizzo, 2010). Αυτό σημαίνει ότι η αποτελεσματικότητα ενός εκπαιδευτικού, μπορεί να αυξηθεί εάν μοιράζεται τις γνώσεις του, τις εμπειρίες του και τις παρατηρήσεις του με τους άλλους συναδέλφους, αν παίρνει ανατροφοδότηση από αυτούς, αν συζητάει μαζί τους τα όποια προβλήματα προκύπτουν και αναζητούν από κοινού μία λύση καθώς και αν βάζουν κοινούς εκπαιδευτικού στόχους και συνεργάζονται προκειμένου να τους επιτύχουν. Ακόμη, εάν η συνεργασία μεταξύ του εκπαιδευτικού ΠΚΑ και των συναδέλφων του είναι επικοινωνιακή και αποτελεσματική και το κλίμα στο σχολικό περιβάλλον, είναι πιο πιθανό να είναι ευχάριστο και χωρίς εντάσεις. Η πλειονότητα του δείγματος είναι απόλυτα σύμφωνη με αυτή τη θέση.

Οι συνδιδασκαλίες και το μπλέξιμο των διαφόρων επιστημών, είναι επίσης κάτι που πρέπει να εντάξει στην εκπαιδευτική διαδικασία ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, μιας και είναι μία πολύ ενδιαφέρουσα εκπαιδευτική προσέγγιση, που μπορεί και αυτή, με τη συνεργασία και τη παροχή πολλών

διαφορετικών ερεθισμάτων με σκοπό την επίτευξη ενός κοινού στόχου, να αυξήσει την αποτελεσματικότητά του.

Είναι ενδιαφέρον, το γεγονός ότι δεν εντοπίστηκαν στη βιβλιογραφία, αναφορές που να σχετίζουν την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ειδικής αγωγής, αλλά και των εκπαιδευτικών γενικότερα, με τη σχέση τους με το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών τους. Παρόλα αυτά, οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί ΠΚΑ, πιστεύουν πως ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να έχει καλή σχέση και επικοινωνία με τους γονείς και το οικογενειακό περιβάλλον των μαθητών του, να συνεργάζεται μαζί τους και να κατανοεί ότι πρέπει να λειτουργούν ως μία ομάδα, προς όφελος των μαθητών. Εξάλλου μία καλή σχέση με την οικογένεια ενός μαθητή, μπορεί να ωφελήσει με πολλούς τρόπους την αποτελεσματικότητά του εκπαιδευτικού ΠΚΑ και της διδασκαλίας του. Τα μέλη της οικογένειας ενός μαθητή, μπορούν να παρέχουν πρόσθετες πληροφορίες για αυτόν στον εκπαιδευτικό, να τον ενημερώνουν για τις συνήθειες του, για τα ενδιαφέροντά του, τις ιδιαιτερότητές του καθώς και κάποιους τρόπους προσέγγισης ή καθησυχασμού του παιδιού. Επίσης πρέπει να δρουν συνεργατικά και να θέτουν κοινούς στόχους και κανόνες, έτσι ώστε η δουλειά και η προσπάθεια που γίνεται από τον εκπαιδευτικό στο σχολείο να συνεχίζεται στο σπίτι και όχι να ακυρώνεται, καθώς και το αντίστροφο. Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να μπορεί να κερδίσει την εμπιστοσύνη των γονέων, έτσι ώστε και αυτοί να είναι ειλικρινείς μαζί του, ενώ το δείγμα θεωρεί επίσης ότι για να μην παρακωλυθεί η αποτελεσματικότητά του εκπαιδευτικού, οι επαφές με τους γονείς και την οικογένεια των μαθητών, πρέπει να γίνονται μόνο στα πλαίσια του σχολείου και τόσο συχνά, ώστε να μη γίνεται παρεμβατική: *«Πρέπει να υπάρχει καλή σχέση με τους γονείς και οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν έναν εκπαιδευτικό να είναι πιο αποτελεσματικός...»*

«...Ουσιαστικά μπορείς να παίρνεις βοήθεια από τους γονείς για να μπορέσεις να αντιμετωπίσεις τις όποιες καταστάσεις. Γιατί είναι οι καλύτεροι γνώστες των προβλημάτων των παιδιών τους...»

«...Ότι και να κάνεις εσύ 4-5 ώρες, αν στο σπίτι υπάρχει αποχή και δεν υπάρχει συνεργασία, χάνεις ένα κομμάτι του πάζλ της αποτελεσματικότητας και μάλιστα σημαντικό κομμάτι...»

Το τέταρτο και τελευταίο ερευνητικό ερώτημα που έγινε προσπάθεια να απαντηθεί μέσω της παρούσας εργασίας, είναι το πώς η αποτελεσματικότητά του εκπαιδευτικού ΠΚΑ, μπορεί να επηρεαστεί από το παράγοντα περιβάλλον και πώς πρέπει ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ να διαμορφώνει τη διδασκαλία του, προκειμένου να χρησιμοποιεί τον περιβάλλοντα χώρο προς όφελος της αποτελεσματικότητάς του. Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει λοιπόν να είναι ικανός να οργανώνει και να δομεί το μάθημά του σωστά, καθώς και το χώρο και χρόνο διεξαγωγής του μαθήματος (Borich, 1988; Cruickshank, 1990; Anderson, 1991; Παμουκτσόγλου, 2001; Ανδρεαδάκης & Καδιανάκη, 2010). Είναι σημαντικό, ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, να γνωρίζει τι πρέπει να κάνει, να έχει συγκεκριμένους στόχους

και πρόγραμμα επίτευξης αυτών στο μυαλό του, να κάνει χρονοδιάγραμμα και να βαδίζει πάνω σε αυτό. Επίσης πρέπει όσα προγραμματίζει να κάνει, να μπορούν να ανταποκριθούν στο διαθέσιμο χρόνο αλλά και στο διαθέσιμο χώρο. Πρέπει δηλαδή να φροντίζει ο προγραμματισμός του να ανταποκρίνεται στις διαθέσιμες εκάστοτε συνθήκες και να τις αξιοποιεί στο μέγιστο. Επίσης ο χώρος πρέπει να είναι έτσι οργανωμένος, ώστε να είναι ασφαλής και ακίνδυνος αλλά και όσο το δυνατόν περισσότερο απαλλαγμένος από ερεθίσματα, που μπορεί να αποτελέσουν τροχοπέδη για την αποτελεσματικότητα της διδασκαλία του εκπαιδευτικού.

Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να διαθέτει ποικιλία στο μάθημά του και στη διδασκαλία του (Borich, 1988), να χρησιμοποιεί δηλαδή ένα ευρύ φάσμα μεθόδων και τρόπων διδασκαλίας, διαφορετικές προσεγγίσεις, να εναλλάσσει το περιεχόμενο των προγραμμάτων, ακόμη και το χώρο διδασκαλίας και τον εξοπλισμό, προκειμένου να κρατά το ενδιαφέρον των μαθητών ζωντανό και ως κατά συνέπεια να αυξάνεται η αποτελεσματικότητά του.

Οι Lytle, Lavay & Rizzo (2010) και οι Harris & Hill (1982), ανέφεραν ότι ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ για να είναι αποτελεσματικός πρέπει χρησιμοποιεί την τεχνολογία και τα τεχνολογικά μέσα, προς όφελος της διδασκαλίας του, ενώ οι πρώτοι είχαν μιλήσει και για την χρήση πρακτικών ενσωμάτωσης από τον εκπαιδευτικό ΠΚΑ, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός.

Οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί αναφέρουν επίσης πως ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, για να είναι αποτελεσματικός πρέπει να έχει στη διάθεση του τις απαραίτητες υλικοτεχνικές υποδομές και να σωστά οργανωμένο και διαμορφωμένο περιβάλλον, προκειμένου το μάθημα να είναι πιο εύκολα υλοποιήσιμο ,να μπορεί να γίνει πιο εύκολα η εξατομίκευση και να υπάρχει μεγαλύτερη ποικιλία αλλά και ασφάλεια. Η αποτελεσματικότητα βέβαια, σύμφωνα με τις απόψεις του δείγματος, δεν επηρεάζεται άμεσα από το παράγοντα “Περιβάλλον”, αλλά έμμεσα, αφού προκαλεί στον εκπαιδευτικό κόπωση και αυτό μακροπρόθεσμα, δρα αρνητικά και στην αποτελεσματικότητά του: *«Σίγουρα. Ο εκπαιδευτικός αν δεν έχει υλικά να δουλέψει, δυσκολεύεται πολύ το έργο του (...) Μπορεί να μην επηρεάζεται η αποτελεσματικότητά του γιατί αποτελεσματικός μπορεί να είναι υπό οποιεσδήποτε συνθήκες αλλά σίγουρα ζορίζεται πολύ».*

Μετά την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας και της ανάλυσης των αποτελεσμάτων της έρευνας που πραγματοποιήθηκε, μπορούμε πλέον, να καταλήξουμε συνοπτικά στα χαρακτηριστικά αυτά, τα οποία αν διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ , μπορεί να θεωρηθεί αποτελεσματικός. Ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, λοιπόν, πρέπει να έχει την ικανότητα να εξατομικεύει, να τροποποιεί τη διδασκαλία του και να τη προσαρμόζει στις εκάστοτε ανάγκες του κάθε μαθητή του καθώς και να είναι εφοδιασμένος με πολλή υπομονή. Πρέπει να έχει επίσης τις απαραίτητες σπουδές και το γνωστικό υπόβαθρο, το οποίο και συνεχώς θα εμπλουτίζει, ενώ βασικό χαρακτηριστικό είναι και ο ενθουσιασμός και η αγάπη για το αντικείμενο. Ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να διαθέτει επίσης την κατάλληλη

εμπειρία πάνω στο αντικείμενο καθώς και να νιώθει αυτοπεποίθηση για τη διδασκαλία του και την αποτελεσματικότητά της. Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει ακόμη να είναι επικοινωνιακός, φιλικός και εγκάρδιος, να έχει χιούμορ, καθώς και κάποιες συναισθηματικές δεξιότητες, όπως είναι η ειλικρίνεια, η παροχή στήριξης, υποστήριξης, βοήθειας καθώς και συμβουλών, αν χρειάζεται, στους μαθητές του. Πρέπει ακόμη να διαχειρίζεται με ψυχραιμία τις δύσκολες καταστάσεις, να έχει αυτοέλεγχο και αυτοσυγκράτηση, ενώ πρέπει επίσης να διαχωρίζει τα προσωπικά του από τα επαγγελματικά του και να μην επηρεάζεται ο ένας τομέας από τον άλλον. Σα χαρακτήρας, πρέπει να είναι δυνατός και να έχει δυναμική προσωπικότητα, δείχνοντας βέβαια πάντα σεβασμό και αποδοχή προς τους μαθητές του και αντιμετωπίζοντάς τους όλους ισότιμα. Ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, ο οποίος είναι αποτελεσματικός, πρέπει να παρέχει επίσης τα κατάλληλα κίνητρα και να ενθαρρύνει τους μαθητές του προκειμένου να συμμετέχουν όσο το δυνατόν περισσότεροι εξ αυτών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ παράλληλα πρέπει στη διδασκαλία του να παρέχει ποικιλία και εναλλαγές, έτσι ώστε να κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον τους. Η συνέπεια και η σταθερότητα στις απόψεις και τις πράξεις του, είναι ένα ακόμη χαρακτηριστικό που ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να διαθέτει, ενώ ακόμη πρέπει να παρέχει στους μαθητές του εμπιστοσύνη και ασφάλεια. Ο αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ, πρέπει να παίρνει ανατροφοδότηση από τους μαθητές του, αλλά και να κάνει ατομική δουλειά με τον εαυτό του, προκειμένου να εξελιχθεί και να αποκτήσει αυτογνωσία. Επίσης, είναι σημαντικό να είναι οργανωτικός ως προς τη διδασκαλία του, αλλά και το χρόνο και χώρο της διεξαγωγής αυτής, ενώ ένα ακόμη χαρακτηριστικό που πρέπει να έχει είναι το να είναι προσηλωμένος στο επάγγελμά του και να είναι πολύ προσεκτικός, χωρίς δηλαδή να αποσπάται. Για να είναι ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ αποτελεσματικός, πρέπει να έχει ακόμη καλές σχέσεις με τους συναδέλφους του και να συνεργάζεται μαζί τους επιτυχώς, επιδιώκοντας μάλιστα πολλές φορές και τη συνδιδασκαλία με εκπαιδευτικούς διαφορετικού από το δικό του κλάδο, αλλά και το μπλέξιμο των διάφορων επιστημών, για μία πιο καθολική προσέγγιση του παιδιού. Επιπροσθέτως, ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, που είναι αποτελεσματικός, είναι καλό να έχει καλή σχέση, με τις οικογένειες των μαθητών του, προκειμένου να συνεργάζονται επιτυχώς και να αποσπά πληροφορίες που μπορούν να βοηθήσουν στη διδασκαλία του και στη προσέγγιση των μαθητών του, ενώ επίσης η αποτελεσματικότητά του, μπορεί να επωφεληθεί από την ύπαρξη των κατάλληλων υλικοτεχνικών υποδομών. Τέλος, ο εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός, είναι ωφέλιμο να χρησιμοποιεί στη διδασκαλία του τη τεχνολογία και κάποιες πρακτικές ενσωμάτωσης, να είναι σαφής, ενώ παράλληλα να ελέγχει κατά πόσο είναι κατανοητός στους μαθητές του, να τους αναπληρώνει τις ελλείψεις και να τους παρέχει τα κατάλληλα εφόδια για να ανταποκριθούν στην καθημερινότητά τους.

5.1 Προτάσεις για Μελλοντικές Έρευνες

Η πραγματοποίηση περισσότερων σχετικών ερευνών στην Ελλάδα αλλά και εκτός Ελλάδας, θα μπορούσε να μας δώσει περισσότερα στοιχεία σχετικά με το ποια χαρακτηριστικά πρέπει να διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός.

Θα ήταν σκόπιμο να διενεργηθούν έρευνες παρόμοιου χαρακτήρα, στις οποίες το δείγμα που θα λάβει μέρος θα είναι μεγαλύτερο, προκειμένου τα αποτελέσματα της έρευνας να έχουν μεγαλύτερη αξιοπιστία. Το δείγμα θα μπορούσε δηλαδή σε αντίστοιχες έρευνες, να έχει μεγαλύτερο εύρος, έτσι ώστε τα στοιχεία που θα προκύψουν να μπορούν να γενικευθούν.

Επίσης θα είχε ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον, να γίνουν έρευνες που θα εξετάσουν εμπράκτως τα χαρακτηριστικά τα οποία εάν διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, μπορεί να είναι αρκετά αποτελεσματικός ή να πραγματοποιηθεί μία αντίστοιχη έρευνα που θα παρέχει ποσοτικά δεδομένα, με τη χρήση ίσως κάποιου ερωτηματολογίου.

Ακόμη θα μπορούσαν να εξετασθούν σε αντίστοιχες έρευνες οι οπτικές των γονέων των μαθητών ή των ίδιων των μαθητών, εάν αυτό είναι δυνατό, για το ποια χαρακτηριστικά θεωρούν πως θα έπρεπε να έχει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, προκειμένου να είναι αποτελεσματικός.

Καταλήγοντας, είναι πολύ σημαντικό η παρούσα μελέτη, να αποτελέσει κίνητρο για τη δημιουργία άλλων παρόμοιων και πιο εξελιγμένων μελετών, πάνω στο αντικείμενο, προκειμένου να καθοριστούν με ακρίβεια και αξιοπιστία τα χαρακτηριστικά εκείνα, τα οποία εάν ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ καλλιεργήσει, θα μπορεί να βελτιώσει την αποτελεσματικότητά του.

VI. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδρεαδάκης Ν. (2004). *Αποτελεσματικός εκπαιδευτικός*, Πανεπιστημιακές σημειώσεις για ακαδημαϊκό έτος 2003-2004 από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, ΤΕΠΑΕΣ, Ρόδος

Ανδρεαδάκης Ν. & Καδιανάκη Μ. (2010). Εμπειρική μελέτη της αποτελεσματικής διδασκαλίας και του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τόμος ΙΕ, Τεύχος 57*, σελ. 5-24

Adams W.C. (2015). Conducting Semi-Structured Interviews. In Newcomer K.E., Hatry H.P & Wholey J.S, *Handbook of Practical Program Evaluation* (Fourth Edition, Ch. 19, Pages 492-498). JOSSEY – BASS, A Wiley Imprint

Βαμβακά Θ. Ε. (2014-15). *Δομές της Ελληνικής Εκπαίδευσης (19^{ος} – 20^{ος} αιώνας) : Ηθικά Πρότυπα και Μεγάλοι Έλληνες Παιδαγωγοί*, Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Διατριβή, Καλαμάτα. Διαθέσιμο στο: <http://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4110/%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20%20.pdf?sequence=1> (τελευταία πρόσβαση 25/3/18)

Braun V., Clarke V. (2006). *Using thematic analysis in psychology: Qualitative Research in Psychology*, Vol. 3(2), Pages 77-101, Bristol University of the West of England

Γαλάνης Π. (2018), *Ανάλυση δεδομένων στην ποιοτική έρευνα – Θεματική ανάλυση*, Εργαστήριο Οργάνωσης και Αξιολόγησης Υπηρεσιών Υγείας, Τμήμα Νοσηλευτικής, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, από Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής, 35(3), Σελ : 416-421, Αθήνα

Γιαννακόπουλος Χ. (2014). *Διερεύνηση των απόψεων των μαθητών για τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας των καθηγητών στο λύκειο, που επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία*, Κεφ. 3.4, 4.1, 4.4, 5.2 και 5.3. Δημοσίευτη πτυχιακή εργασία, Φλώρινα

Γκόγκα Φ. (2014). *Τα Χαρακτηριστικά Γνωρίσματα του Καλού Εκπαιδευτικού ενός Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος*, Κεφ. 2.2 και 2.5.1, Δημοσίευτη Πτυχιακή Εργασία, Καβάλα

Γκουτζιαμάνη – Σωτηριάδη Κ. (1991). *Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή και στην Ειδική Φυσική Αγωγή*, Αθήνα

Carolyn M. E. & Alene H.H. (1992). *What We Know About Managing Classrooms*
Διαθέσιμο στο:
http://www.ascd.org/ASCD/pdf/journals/ed_lead/el_199204_evertson.pdf (τελευταία πρόσβαση 14/2/19)

Cohen L., Manion L. & Morrison K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, (Στ. Κυρανάκης Επιμέλεια Έκδοσης) . Αθήνα: Μεταίχμιο

Cohen L., Manion L. & Morrison K. (2005, edition published), *Research Methods in Education (Fifth Edition)*, Ch. 15, Pages 267-271, USA, NY: Routledge and Falmer

Clifford N., French S. & Valentine G. (2010). *Key Methods in Geography (Second Edition)*, pages 105-111, USA, LA: SAGE

Δελλασούδας Γ. (2005). *Σχολική Ένταξη μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες*. Β' Έκδοση, Αθήνα

Διγώνης Στ. (2017). *Κατανοώντας σε βάθος τις αντιλήψεις ατόμων με ειλεοστομία για το σωματικό είδωλό τους*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Ιωάννινα: Σχολή Επιστημών Υγείας, Τμήμα Ιατρικής

David F. (1996). *Ο εκπαιδευτικός στην τάξη*. (Μαρίνα Λώμη, Επιμέλεια Έκδοσης), Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αθήνα, 30/9/85, Τεύχος 1^ο, Αρ. Φύλλου 167, Ν. Υπ Αρ. 1566, Άρθρο 32

Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, Αθήνα, 2/10/18, Τεύχος 1^ο, Αρ. Φύλλου 199, Ν. Υπ Αρ. 3699, Άρθρο 2

Edward L.M., Glenn A.V. & Richard J.W. (1988), *Educating Students with Mild Disabilities – Strategies and Methods (Second Edition)*. USA: Love Publishing Company

Effectiveness and Student Achievement. Διαθέσιμο στο:
https://docuri.com/download/whats-make-a-good-teachers_59bf3a89f581716e46c4c646_pdf (τελευταία πρόσβαση 14/2/19)

Esterberg K.G. (2002). *Qualitative Methods in Social Research*. Ch.2, pages 25-41 & Ch. 5, pages 83-113. USA: McGraw – Hill Higher Education

- Fereday J. & Muir-Cochrane E. (2006). Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development. *International Journal of Qualitative Methods*, Vol. 5(1), March 2006
- Fink A. & Friend M. (1989). «Ειδική Εκπαίδευση», *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια – Λεξικό*. Τόμος Α, σελ. 1643, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Ζαϊμάκης Γ. (2018). *Ερευνητικές Διαδρομές στις Κοινωνικές Επιστήμες: Θεωρητικές – Μεθοδολογικές συμβολές και μελέτες περίπτωσης*. Ψηφιακό Κέντρο Εκπαιδευτικών Μέσων Πανεπιστημίου Κρήτης, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Εργαστήριο Κοινωνικής Ανάλυσης και Εφαρμοσμένης Κοινωνικής Έρευνας
- Ζώνιου – Σιδέρη Α. (1998). *Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους: Μία ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Harrell M.C. & Bradley M.A. (2009). *Data Collection Methods: Semi – Structured Interviews and Focus Groups*, pages 27-49, USA : RAND, National Defense Research Institute
- Horton J., Macve R. & Struyven G. (2004). Qualitative Research : Experiences in Using Semi – Structured Interviews. In Humphrey C. & Lee B., *The Real Life Guide to Accounting Research: A Behind-the-Scenes View of Using Qualitative Research Methods*, Ch. 20, pages 339-340. USA, NY: Elsevier Ltd.
- Ίσαρη Φ., Πουρκός Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση* (Ηλεκτρονικό Βιβλίο), Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <https://repository.kallipos.gr/cloud-reader-lite/index.html?epub=exports/5824/unzipped> (τελευταία πρόσβαση 12/3/19)
- Ioannidou F. & Konstnatikaki V. (2008). Empathy and emotional intelligence: What is it really about? *International Journal of Caring Sciences*, September – December 2008, Vol. 1 – Issue 3. Διαθέσιμο στο: http://internationaljournalofcaringsciences.org/docs/Vol1_Issue3_03_Ioannidou.pdf (τελευταία πρόσβαση 23/3/19)
- Jerry R. T., Jack K. N. (2003). *Μέθοδοι Έρευνας στη Φυσική Δραστηριότητα (3^η έκδοση, 2016)*, Επιμέλεια ελληνικής έκδοσης: Κώστας Καρτερολιώτης, Αθήνα: Π.Χ Πασχαλίδης
- Κοκαρίδας Δ. (2016). *Άσκηση και Αναπηρία – Εξατομίκευση, Προσαρμογές και Προοπτικές Ένταξης*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη
- Κοκαρίδας Δ. & Μαγγουρίτσα Γ., *Βάση πληροφοριών Ειδικής Φυσικής Αγωγής, Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας*,

http://www.pe.uth.gr/efa/media/ebook/info_base/index.html (τελευταία πρόσβαση 18/2/19)

Κουτσούκη Δ. (1997). *Ειδική Φυσική Αγωγή: Θεωρία και Πράξη*, Αθήνα: Συμμετρία

Κουτσούκη Δ. (2008). *Ειδική Φυσική Αγωγή: Θεωρία και Πρακτική* (Τρίτη Έκδοση) Αθήνα: ΕΚΠΑ

Κουφού Ε. & Τριαντή Μ. (2013). *Ο Ρόλος του Εκπαιδευτικού*, Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Σέρρες

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, «εκπαιδευτικός», Διαθέσιμο στο: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/search.html?lq=%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82&dq= , (τελευταία πρόσβαση 22/3/19)

Λεξικό Τριανταφυλλίδη, «αποτελεσματικός, -ή, -ό», Διαθέσιμο στο: http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/search.html?lq=%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82&sin=all (τελευταία πρόσβαση 14/2/19)

Λοΐζος Σ. (2007). Εγκυρότητα και Αξιοπιστία στην ποιοτική εκπαιδευτική έρευνα: Παρουσίαση, αιτιολόγηση και πράξη. *Πρακτικά 5^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας, «25 Χρόνια Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας»*, Τόμος 2, σελ. 333-339, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη

Lytle R., Lavay B. & Rizzo T. (2010). What Is a Highly Qualified Adapted Physical Education Teacher? *Journal of PE, Recreation and Dance (Joperd)*, Vol. 8, No 2, February 2010, pages 41-44

Μάγος Κ. (2015). «Συνέντευξη ή Παρατήρηση;»: *Η έρευνα στη σχολική τάξη*, Διαθέσιμο στο: http://utopia.duth.gr/~xsakonid/index_htm_files/1_5_2015_%CE%88%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1_%CF%83%CF%84%CE%B7_%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CF%84%CE%AC%CE%BE%CE%B7.pdf (τελευταία πρόσβαση 23/3/19)

Μαράτου Π. (2018). *Τα χαρακτηριστικά του αποτελεσματικού δασκάλου*. Αδημοσίευτη εργασία, Ε.Ε.Π.Ε.Κ. Διαθέσιμο στο: http://www.academia.edu/35893653/%CE%91%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%83%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82_%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%

[CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%82.docx](#) (τελευταία πρόσβαση 18/2/19)

Μαστοροδήμου Χ., Μιχαλαρέα Α. & Μπόνια Β. (2013). *Ο ρόλος του δασκάλου στο ενταξιακό σχολείο Ειδική Αγωγή - Προσόντα του εκπαιδευτικού της Ειδικής Αγωγής/ Διαθέσιμο στο: http://ypatiaedu.blogspot.com/2013/05/blog-post_28.html* (τελευταία πρόσβαση 29/1/19)

Maguire M. & Delahunt B. (2017). Doing a Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching Scholars. *AISHE-J Volume, Number 3 (Autumn 2017)*. Dundalk Institute of Technology

Marshall C. & Rossman G.B. (1999). *Designing Qualitative Research*, 3rd Edition, California: Sage

Metzler M.W. (2014). Teacher Effectiveness Research in Physical Education : The Future Isn't What It Used to Be. *Research Quarterly for Exercise and Sports*, vol. 85, pages 14-19, Routledge

Muijs D., Kyriakides L., Werf G., Creemers B., Timperley H. & Earl L. (2014). State of the art – teacher effectiveness and professional learning. *School Effectiveness and School Improvement*, vol. 25, no 2, pages 231-251, Routledge

Νικόδημος Σ. (1989). «Ειδικές Τάξεις», Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια – Λεξικό, σελ 1640. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Ντόρου Α. (2018). *Η συμβολή της συναισθηματικής νοημοσύνης και ενσυναίσθησης των εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στη διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή, Αθήνα

Ξηρομερίτη Α. (1994). Ειδική Αγωγή: Τα επόμενα 15 χρόνια. *Άτομα με Ειδικές Ανάγκες, Τόμος Β'*, σελ. 616-622. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

Παπασταμάτης Α. (2001). Η αξιολόγηση του έργου των εκπαιδευτικών. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*. Φλώρινα: ΑΠΘ. Διαθέσιμο στο: <https://ojs.lib.uom.gr/index.php/paidagogiki/article/view/6814/6843> (τελευταία πρόσβαση 25/3/18)

Παρασκευοπούλου – Κόλλια Α. (2008). Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις. *Open Education – The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology (Vol. 4, No. 1 / Section 1)* Διαθέσιμο στο: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/9726/9872> (τελευταία πρόσβαση 20/3/19)

- Πουρκός Μ. & Δαφέρμος Μ. (2010). *Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα*. Αθήνα
- Patton M.Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*, London: Sage
- Ραζή Σ. (2017). *Το προφίλ του εκπαιδευτικού στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση*. Αδημοσίευτη μεταπτυχιακή διατριβή. Ρόδος. Διαθέσιμο στο: <http://hellanicus.lib.aegean.gr/bitstream/handle/11610/18147/%CE%A3%CE%99%CE%9C%CE%9F%CE%9D%CE%97%20%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%A3%CE%A9%CE%A3%CE%A4%CE%97.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (τελευταία πρόσβαση 25/3/19)
- Σταματιάδης Π. (2019). *Διαταραχές αδρής κινητικότητας σε παιδιά με κινητική αναπηρία και η αντιμετώπισή τους στο σχολικό περιβάλλον*. Διαθέσιμο στο: http://prosvasimo.gr/docs/pdf/epimorfwtiko-uliko-kinhtikes/kinhtikes_2.pdf (τελευταία πρόσβαση 12/2/19)
- Schmidt C., (2004). The Analysis of Semi-structured Interviews. In Flick U., Kardorff E. & Steinke I. , *A Companion to Qualitative Research* (translated by Jenner B.), Ch. 5.10, pages 253-258. London: SAGE Publications
- Sharon V., Candore S. B., Jeanne S. S. (1997). *Teaching Mainstreamed, Diverse, and At – Risk Students in the General Education Classroom*. Copyright by Alin and Bacon
- Sherrill C. (2015). *Προσαρμοσμένη Φυσική Δραστηριότητα, Αναψυχή και Σπορ, 6^η έκδοση*. (Ευαγγελινού Χ. Επιμέλεια Έκδοσης). Αθήνα: Π.Χ Πασχαλίδης. Έκδοση πρωτότυπης έκδοσης: Broken Hill
- Stronge, J.H., Ward, T.J., & Grant, L.W. (2011). What Makes Good Teachers Good? A Cross-Case Analysis of the Connection Between Teacher Effectiveness and Student Achievement. *Journal of Teacher Education*, Vol. 62(4), pages :339–355
- Τοτολού Α. (2002). Ειδική Αγωγή: Αγωγή και Συμβουλευτική παιδιών με ειδικές ανάγκες. *Περιοδικό Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Τεύχος 123, Μάρτιος – Απρίλιος 2002
- Τσιώλης Γ. (2014). *Μέθοδοι και Τεχνικές Ανάλυσης στην Ποιοτική και Κοινωνική Έρευνα*, Αθήνα: Κριτική
- Τσιώλης Γ. (2018). *Η θεματική ανάλυση ποιοτικών δεδομένων*. Διαθέσιμο στο: www.researchgate.net (τελευταία πρόσβαση 26/9/2019)
- Valkova H. & Gorny M. (2012). Personality of physical education teachers and adapted physical activity. *Trends in Sport Sciences*, Vol. 2(20), pages 107-117

Wikipedia (2016). «Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή». Διαθέσιμο στο:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%B1%CF%81%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%B7_%CE%BA%CE%B9%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE, (τελευταία πρόσβαση 16/2/19)

Wikipedia (2018). «Εκπαίδευση» Διαθέσιμο στο:
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7> , (τελευταία πρόσβαση 24/2/19)

Wikipedia (2019). «*Thematic Analysis*». Διαθέσιμο στο:
https://en.wikipedia.org/wiki/Thematic_analysis, (τελευταία πρόσβαση 12/9/19)

Χρηστάκης, (2004) από Ειδική Αγωγή – Σημειώσεις στο ΜΔΕΕ. Διαθέσιμο στο:
<http://files.ektodimnf.webnode.gr/200000323-0f8aa10849/%CE%95%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE%20%CE%A7%CF%81%CE%B7%CF%83%CF%84%CE%AC%CE%BA%CE%B7%CF%82.pdf> (τελευταία πρόσβαση 17/2/18)

VII: ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1

Ενημερωτικό Φυλλάδιο

Καλείστε να συμμετέχετε στην έρευνα που πραγματοποιείται από τη Λίβα Σοφία – Χριστίνα, φοιτήτρια της Σχολής Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με ειδικότητα «Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή», για την εκπόνηση της Πτυχιακής Εργασίας με θέμα τα χαρακτηριστικά των αποτελεσματικών εκπαιδευτικών προσαρμοσμένης κινητικής αγωγής. Αυτή η έρευνα έχει ως στόχο την κατάδειξη των χαρακτηριστικών εκείνων που εάν διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, μπορεί να χαρακτηριστεί ως αποτελεσματικός, καθώς και η αναφορά σε παραμέτρους που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα του. Θα σας ζητηθεί να δώσετε μια συνέντευξη στην ερευνήτρια, στην οποία θα πείτε τις απόψεις σας και τις σκέψεις που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής και το πώς αυτή μπορεί να επηρεάζεται.

Η σημαντικότητα της συγκεκριμένης έρευνας έγκειται στην κατανόηση της αποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής που ασχολούνται με την Ειδική Αγωγή μέσω των απόψεων των ίδιων των εκπαιδευτικών.

Όλα τα προσωπικά δεδομένα που θα συγκεντρωθούν κατά τη διάρκεια της έρευνας θα παραμείνουν εμπιστευτικά. Η συμμετοχή στην έρευνα είναι προαιρετική και ο καθένας μπορεί να αποσύρει τη συμμετοχή του σε οποιαδήποτε στιγμή*, χωρίς συνέπειες. Δεν υπάρχει κίνδυνος για τους συμμετέχοντες, καθώς όλες οι συνεντεύξεις αφού θα καταγραφούν, θα αποθηκευτούν με ασφάλεια στο προσωπικό μου υπολογιστή, η πρόσβαση στον οποίο μπορεί να γίνει μόνο με τη χρήση ενός κωδικού ασφαλείας που μόνο εγώ θα γνωρίζω. Μετά την ανάλυση των συνεντεύξεων, τα ψηφιακά δεδομένα θα διαγραφούν προκειμένου να προστατευθεί η ανωνυμία σας.

* Μπορείτε να αποσυρθείτε από την έρευνα, εάν το επιθυμείτε, είτε κατά τη διάρκεια της συνέντευξης είτε και μέχρι 15 ημέρες μετά τη διεξαγωγή της συνέντευξης.

Στοιχεία επικοινωνίας με τον ερευνητή:

Λίβα Σοφία – Χριστίνα

Τηλέφωνο Επικοινωνίας : +30 6989375564

email : sofiachrliv@outlook.com

Στοιχεία επικοινωνίας με την επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Χαρίτου Σοφία

email: sofhar@phed.uoa.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2

Φόρμα Συγκατάθεσης (για το συμμετέχοντα)

Εγώ ο κάτωθι υπογεγραμμένος, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Έχω διαβάσει και κατανοήσει το ενημερωτικό φυλλάδιο που μου δόθηκε από τον ερευνητή.
- Κατανοώ ότι η συμμετοχή μου σε αυτή την έρευνα είναι εθελοντική και μπορώ να αποσυρθώ από αυτή, μέχρι και 15 ημέρες μετά τη διεξαγωγή της συνέντευξης. Συναινώ στην μαγνητοφώνηση των συνεντεύξεων και κατανοώ το δικαίωμά μου στην ανωνυμία και τη δέσμευση του ερευνητή να μη χρησιμοποιήσει τα δεδομένα της συνέντευξης για κανέναν άλλον σκοπό, εκτός της παρούσας έρευνας.
- Δίνω τη πλήρη συγκατάθεσή μου για τη συμμετοχή μου στη παρούσα εργασία.

Όνομα

Υπογραφή

Ημερομηνία Υπογραφής:

Παρακαλώ συμπληρώστε τις παρακάτω ερωτήσεις:

Ηλικία: _____

Φύλο: Άνδρας / Γυναίκα

Θα ήθελα να ενημερωθώ για τα αποτελέσματα της έρευνας: Ναι / Όχι

Εάν ναι, συμπληρώστε το email σας: _____

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3

Έντυπο Αναφοράς

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συμμετοχή σας σε αυτή την έρευνα. Ο στόχος αυτής της εργασίας είναι η κατάδειξη των χαρακτηριστικών εκείνων που εάν διαθέτει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, μπορεί να χαρακτηριστεί ως αποτελεσματικός, καθώς και η αναφορά σε παραμέτρους που μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα του.

Όλα τα προσωπικά σας στοιχεία που θα συγκεντρωθούν από αυτή την έρευνα, θα παραμείνουν εμπιστευτικά. Η συμμετοχή σε αυτή την έρευνα δεν περιλαμβάνει κανέναν κίνδυνο και είναι προαιρετική, πράγμα που σημαίνει ότι μπορείτε να αποσυρθείτε αν το επιθυμείτε, τόσο κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, τόσο και 15 ημέρες μετά τη διεξαγωγή της συνέντευξης.

Στοιχεία επικοινωνίας με τον ερευνητή:

Λίβα Σοφία – Χριστίνα
Τηλέφωνο Επικοινωνίας: +30 6989375564
email: sofiachrliv@outlook.com

Στοιχεία επικοινωνίας με την επιβλέπουσα καθηγήτρια:

Χαρίτου Σοφία
email: sofhar@phed.uoa.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4

Οδηγός Συνέντευξης

Ονομάζομαι Λίβα Σοφία – Χριστίνα και θα σας κάνω κάποιες ερωτήσεις σχετικά με τις απόψεις σας για την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών Προσαρμοσμένης Κινητικής Αγωγής, τα κατά τη γνώμη σας χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει ένας αποτελεσματικός εκπαιδευτικός ΠΚΑ καθώς και τις αντιλήψεις σας πάνω στο θέμα.

Πριν ξεκινήσουμε θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι καμία από τις απαντήσεις δε θα θεωρηθεί σωστή ή λάθος και δε θα κριθεί κατά τη διάρκεια της συνέντευξης.

1. Δημογραφικά στοιχεία (Φύλο, Ηλικία, Χρόνια Προϋπηρεσίας, Γνώσεις στην ειδική αγωγή, Πτυχίο – Μεταπτυχιακό – Διδακτορικό – Σεμινάρια, Εργασία στον ιδιωτικό – δημόσιο τομέα)
2. Όταν ακούτε τη φράση «Αποτελεσματικός ΚΦΑ στην ΠΚΑ» τι σας έρχεται στο μυαλό; Ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ένας αποτελεσματικός ΚΦΑ στην ΠΚΑ ;
3. Με ποιον τρόπο διαμορφώνετε εσείς καθημερινά το μάθημά σας; Ποια είναι τα βήματα που ακολουθείτε για τη διαμόρφωση; Ποιοι οι παράγοντες που λαμβάνετε υπόψη σας για τη διαμόρφωση αυτή;
4. Χρησιμοποιείτε κάποια/ες συγκεκριμένες μεθόδους διδασκαλίας; Ποια /ες είναι αυτές και ποιοι είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή σας;
5. Πώς θα περιγράφατε της σχέση σας με τους μαθητές σας; Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν και επηρεάζουν αυτή τη σχέση; Θεωρείτε πως η σχέση εκπαιδευτικού – μαθητή μπορεί να επηρεάσει τη διδασκαλία; Με ποιο τρόπο;
6. Πώς θα περιγράφατε τη σχέση σας με τους γονείς των μαθητών σας και ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν και επηρεάζουν αυτή τη σχέση; Πώς θα θέλατε να είναι ιδανικά διαμορφωμένη η σχέση αυτή και ποιος θεωρείτε πως πρέπει να είναι ο ρόλος του καθενός; Θεωρείτε πως η σχέση του εκπαιδευτικού με τους γονείς, μπορεί να επηρεάσει την διδασκαλία; Με ποιο τρόπο;
7. Πώς θα περιγράφατε τη σχέση σας με τους συναδέλφους σας; Ποιοι πιστεύετε πως είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν και επηρεάζουν αυτή τη σχέση και πώς θα θέλατε να είναι ιδανικά διαμορφωμένη; Θεωρείτε πως η σχέση ενός εκπαιδευτικού με τους συναδέλφους του, μπορεί να επηρεάσει την διδασκαλία; Με ποιο τρόπο;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5

Στο Παράρτημα αυτό, παρατίθεται η απομαγνητοφώνηση μίας εκ των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν στα πλαίσια της έρευνας. Η σειρά των ερωτήσεων αλλά και ο τρόπος διατύπωσης τους, διέφερε από συνέντευξη σε συνέντευξη, αλλά η γενική δομή τους, ήταν παρόμοια και στηριζόταν στον Οδηγό Συνέντευξης, όπως αυτός παρατίθεται στο Παράρτημα 4.

Συνεντευξιαζόμενος: Καλημέρα σας. Ονομάζομαι Λίβα Σοφία - Χριστίνα και στα πλαίσια της πτυχιακής μου θέμα "τα χαρακτηριστικά ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ΠΚΑ", θα ήθελα να σας πάρω μια συνέντευξη, που θα έχει τη μορφή συζήτησης και θα μου πείτε τις απόψεις σας πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Σας ευχαριστώ πολύ που δεχτήκατε να συμμετέχετε και θα ήθελα πριν ξεκινήσουμε να σας διαβεβαιώσω πως τα προσωπικά σας στοιχεία θα παραμείνουν εμπιστευτικά και όσα στοιχεία προκύπτουν από τη συζήτησή μας, θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικό σκοπό και μόνο στα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Επίσης θα ήθελα να σας ενημερώσω πως καμία από τια απαντήσεις που θα δώσετε, δε θα κριθεί ως σωστή ή λάθος, θέλω απλά να μοιραστείτε μαζί μου τις απόψεις πάνω στο ζήτημα. Εάν κατά τη διάρκεια της συνέντευξης και ως και 15 ημέρες μετά τη σημερινή μέρα, αποφασίσετε ότι θέλετε να αποσυρθείτε από την έρευνα, μπορείτε να το κάνετε, μιας και η συμμετοχή στην έρευνα γίνεται εθελοντικά. Λοιπόν ξεκινάμε... Το όνομά σας θα ήθελα να μου πείτε...

Ερωτώμενος: Βα***** Α***** ονομάζομαι...

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία και ποιες είναι οι γνώσεις σας πάνω στην ΠΚΑ;

Ερωτώμενος: Λοιπόν, έχω τελειώσει το ΤΕΦΑΑ Σερρών με ειδικότητα Προσαρμοσμένη Φυσική Αγωγή και έχω και μεταπτυχιακό στη φυσική δραστηριότητα για ειδικούς πληθυσμούς, είναι ένα διατμηματικό που γίνεται ανάμεσα στο ΤΕΦΑΑ Σερρών με ένα μεταπτυχιακό της Θεσσαλονίκης τέλος πάντων, και έχω και 8 χρόνια προϋπηρεσία σε ειδικά σχολεία, έχω δουλέψει και πριν από αυτά τα 8 χρόνια στο Δήμο Συκεών - Θεσσαλονίκης, πάλι στην υπηρεσία των ΑΜΕΑ...Αυτά.

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία, τέλεια. Για να ξεκινήσουμε λοιπόν, όταν ακούτε τη φράση "Αποτελεσματικός Εκπαιδευτικός ΠΚΑ", τι σας έρχεται πρώτο στο μυαλό; Ποια χαρακτηριστικά;

Ερωτώμενος: Θεωρώ ότι αποτελεσματικός είναι ένας καθηγητής ΠΚΑ, εκπαιδευτικός μάλλον, ο οποίος εμπνέει τα παιδιά του, τους μαθητές του, του αρέσει αυτό που κάνει και το αποτέλεσμα, τουλάχιστον στη ΦΑ, είναι τα παιδιά να είναι χαρούμενα και να πετυχαίνει κάποιους κινητικούς στόχους, κάποιες κινητικές

δεξιότητες σε κάποια παιδιά που μπορούν να το πετύχουν αυτό. Σε κάποια άλλα παιδιά, πρέπει απλά να τα εμπνεύσει να συμμετέχουν, ας πούμε. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Μάλιστα. Εσάς, ποια πιστεύετε ότι είναι τα δικά σας χαρακτηριστικά, τα κομμάτια του χαρακτήρα σας, που κάνουν το δικό σας μάθημα να είναι αποτελεσματικό;

Ερωτώμενος: Ε... νομίζω ότι αποτελεσματική με κάνει το ότι μου αρέσει αυτό που κάνω. Είναι μία δουλειά που την επέλεξα, επέλεξα την ειδικότητα στο πανεπιστήμιο πολύ συνειδητά και μετά έκανα και μεταπτυχιακό γιατί με ενδιέφερε πολύ να δουλέψω πάνω σε αυτό το τομέα. Και γενικότερα με εμπνέουν τα άτομα με αναπηρία για αυτό και θεωρώ ότι είμαι επιτυχημένη και αποτελεσματική σε αυτό που κάνω. Και σίγουρα το να έχεις καινούριες ιδέες για τα παιδιά και για το μάθημα, τις οποίες να μπορείς και να τις εφαρμόσεις, πράγματα που θα τους εμπνεύσουν και θα τους δώσουν ώθηση να συμμετέχουν. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία. Για να είναι το δικό σας μάθημα αποτελεσματικό, χρησιμοποιείτε κάποια συγκεκριμένη μέθοδο διδασκαλίας και διαμορφώνετε το μάθημά σας με κάποιο συγκεκριμένο τρόπο;

Ερωτώμενος: Ε... είναι ένα μάθημα το μάθημα της ΦΑ, το οποίο δε θέλει ιδιαίτερο σχεδιασμό, ξέρεις ότι πρέπει να κάνεις και να διδάξεις κάποια αθλήματα, όπως είναι το μπάσκετ, το βόλεϊ, το χάντμπολ, τέλος πάντων, έχεις συγκεκριμένα υλικά, δε μπορείς να κάνεις στα πλαίσια του σχολείου να κάνεις ένα άθλημα πιο εξειδικευμένο όπως είναι το κολύμπι για παράδειγμα, οπότε παίζεις με τα κλασσικά αθλήματα ουσιαστικά. Από εκεί και πέρα, τα παιδιά γουστάρουν πολύ αυτό το μάθημα και ύστερα η μεθοδολογία μου είναι απλά, να συζητάω μαζί τους τι θέλουν να κάνουν. Δηλαδή θέλω να βλέπω τι τους αρέσει για να μπορέσουν να έρθουν στο μάθημα χαρούμενοι και να φύγουν ακόμη πιο χαρούμενοι, φυσικά.

Συνεντευξιαζόμενος: Ε.. ωραία. Ποιοι είναι οι παράγοντες που λαμβάνετε υπόψη σας, εκτός των επιθυμιών των παιδιών και της διάθεσής τους, για να διαμορφώσετε το μάθημά σας και να το κάνετε όσο το δυνατόν περισσότερο αποτελεσματικό;

Ερωτώμενος: Ένας πολύ βασικός παράγοντας που πρέπει να κοιτάει κανείς, αν θέλει να είναι πιο συγκεκριμένος και αποτελεσματικός, είναι το επίπεδο των μαθητών. Σε ένα τμήμα με επίπεδο μαθητών υψηλό, για παράδειγμα, θα πρέπει να θέσεις για αυτούς πιο υψηλούς στόχους και θα κάνεις πράγματα πιο δύσκολα ίσως. Σε μαθητές που είναι πιο χαμηλοί, κάνεις πράγματα πολύ πιο απλά, κυρίως με σκοπό πιο πολύ τη ψυχαγωγία, όπως είπα και πριν. Κάνεις πιο χαλαρά πράγματα και απλά θέλεις να συμμετέχουν, να κινηθούν, αυτό. Οπότε για μένα, το επίπεδο των μαθητών είναι πολύ σημαντικό και πρέπει να το λαμβάνω υπόψη μου για να κάνω ένα μάθημα αποτελεσματικό. Ένας άλλος παράγοντας που θεωρώ σημαντικός, είναι ο υλικός

εξοπλισμός που έχουμε. Δε μπορούμε να κάνουμε πράγματα που δεν γίνονται, οπότε προσαρμοζόμαστε στα υλικά που έχουμε και στο χώρο που έχουμε και τα λοιπά.

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία. Το μάθημα που κάνουμε ονομάζεται Προσαρμοσμένη Κινητική Αγωγή. Θεωρείτε ότι η Προσαρμοστικότητα είναι ένα χαρακτηριστικό βασικό για να είναι κάποιος εκπαιδευτικός ΠΚΑ αποτελεσματικός; Εσείς πώς δουλεύετε τη προσαρμοστικότητα, για να είστε εσείς αποτελεσματική στο μάθημά σας;

Ερωτώμενος: Είμαι σε ένα σχολείο που δεν έχω κινητικές αναπηρίες. Αν μαθητές με κινητικές αναπηρίες, προφανώς θα είχα κάποια αθλήματα προσαρμοσμένα για να μπορούν και αυτοί οι μαθητές να συμμετέχουν. Τα παιδιά που έχουμε εδώ σε αυτό το σχολείο, έχουν κυρίως ΝΚ, αυτισμό και μαθησιακές. Με αυτά τα παιδιά δουλεύουμε με απλούς στόχους και ανάλογα με το επίπεδο. Λοιπόν... Ε... θα μου κάνεις ξανά την ερώτηση, γιατί κόλλησα τελείως τώρα. Σόρρυ..

Συνεντευξιαζόμενος: Σιγά καλέ, αλίμονο. Εννοείται... Θα ήθελα να μου πείτε ποιες προσαρμογές κάνετε, μιας και το μάθημά μας λέγεται ΠΚΑ , έτσι ώστε το μάθημα σας να είναι αρκετά και όσο περισσότερο γίνεται αποτελεσματικό.

Ερωτώμενος: Ναι, ναι, ωραία. Συνήθως απλοποιώ τις δεξιότητες για να είμαι αποτελεσματική. Τις κάνω σε περισσότερα στάδια, έτσι ώστε να δώσω στα παιδιά να την κατανοήσουν τη δεξιότητα. Θα την κάνω σε πολλά κομμάτια και ανάλογα με το πώς είναι το τμήμα, θα κινηθώ ανάλογα, δηλαδή αν θα τη σπάσω σε περισσότερα ή σε λιγότερα κομμάτια. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία, τέλεια. Θα ήθελα τώρα να μου πείτε ποια είναι η γνώμη σας για το κατά πόσο η σχέση και η αλληλεπίδραση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του, μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού ή όχι και ποια είναι η δική σας σχέση με τους μαθητές σας.

Ερωτώμενος: Ναι... Λοιπόν, στα ειδικά σχολεία και ειδικά στα ειδικά γυμνάσια που δουλεύω τα τελευταία χρόνια, συζητάμε με τους συναδέλφους ότι υπάρχουν παιδιά που έρχονται για να αγαπηθούν και έρχονται και παιδιά που θέλουν να μάθουν. Στα παιδιά που έρχονται για να αγαπηθούν λοιπόν, γιατί ίσως να έχουν απορριφθεί από το οικογενειακό τους περιβάλλον ή δεν έχουν τέλος πάντων την αγάπη που θα ήθελαν να έχουν, έχεις με αυτά τα παιδιά και μία πιο κοντινή σχέση και δημιουργείς και ίσως μία πιο προσωπική σχέση με αυτούς τους μαθητές, εννοείται πάντα στο πλαίσιο του σχολείου. Ε, στους μαθητές τους άλλους έχει καθαρά το ρόλο του εκπαιδευτικού απέναντί τους. Αλλά, για εμένα το πιο σημαντικό είναι να νιώθουν οι μαθητές ότι μπορούν να μου πουν ότι τους απασχολεί και ότι δεν έχω ένα και δε θέλω να επιβάλλομαι ή να είμαι αυταρχική απέναντι τους. Θέλω να υπάρχει μια δημοκρατική και όμορφη σχέση γιατί αυτό πιστεύω είναι πιο αποτελεσματικό

σενάριο συγκριτικά με το άλλο. Σίγουρα βέβαια σε αυτή τη σχέση υπάρχουν κανόνες, γιατί δεν μπορεί να υφίσταται μάθημα χωρίς κανόνες, έχουμε μία ρουτίνα ουσιαστικά, αλλά νομίζω ότι το πιο σημαντικό για την αποτελεσματικότητα του μαθήματος είναι να νιώθουν ασφάλεια και εμπιστοσύνη. Και αυτό βγαίνει από την επικοινωνία, από το να συζητάς μαζί τους, από το να τους εμπνέεις, η λέξη έμπνευση είναι για εμένα πολύ σημαντική, ε.. και να συνεργάζεσαι. Δε πρέπει οι μαθητές να νιώθουν ότι θέλεις να τους επιβάλλεις πράγματα. Αυτό νομίζω ότι τους ενοχλεί κυρίως από τους καθηγητές τους και τους εκπαιδευτικούς.

Συνεντευξιαζόμενος: Μ, μάλιστα. Θεωρείτε ότι υπάρχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, κάποια κομμάτια του χαρακτήρα σας, τα οποία σας έχουν βοηθήσει στο να δημιουργήσετε αυτή τη σχέση με τους μαθητές σας και έτσι κατά συνέπεια να είστε πιο αποτελεσματική στη διδασκαλία σας;

Ερωτώμενος : Ναι, ισχύει αυτό. Η κοινωνικότητά μου νομίζω. Δηλαδή ούτως ή άλλως νομίζω μπορώ να μιλήσω με παιδιά κάθε είδους ηλικίας. Επειδή έχω δουλέψει κατασκήνωση κιόλας και έχω δουλέψει όλες αυτές τις δεξιότητες και εκεί, γιατί συντονίζαμε ομάδες, μαθητές και τα λοιπά, εδώ νιώθω ότι είναι μια μικρογραφία της κατασκήνωσης, όπου με τα παιδιά αποκτάς μία πολύ ωραία σχέση τέλος πάντων, που μπορεί να εξελιχθεί ακόμη και σε φιλία, μετά το σχολείο προφανώς, κάποια στιγμή, όταν τα παιδιά τελειώσουν. Αυτό. Πάλι έχασα την ερώτηση, σόρρυ (γέλιο)

Συνεντευξιαζόμενος: Όχι, όχι, μια χαρά μου τα λέτε. Για τα δικά σας χαρακτηριστικά σας ρώτησα που σας κάνουν αποτελεσματική, αναφορικά με τη σχέση σας με τους μαθητές...

Ερωτώμενος: Α, ναι, εντάξει. Αυτό, το να είσαι ανοιχτός με τα παιδιά και να μπορείς να επικοινωνείς μαζί τους. Θεωρώ ότι αυτό το απρόσωπο και μακρινό, κάνει τα παιδιά να μη θέλουν να κάνουν μάθημα και τα κάνει να νιώθουν ότι έχει ένα ρόλο και παίρνουν απόσταση και αυτό μόνο πιο αποτελεσματικό δεν μπορεί να σε κάνει. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Μάλιστα. Θεωρείτε ότι υπάρχουν σημεία στη σχέση σας με τους μαθητές σας που θα θέλατε να είναι διαφορετικά, γιατί πιστεύετε ότι αν ήταν διαφορετικά, θα έκαναν το μάθημά σας πιο αποτελεσματικό;

Ερωτώμενος: Θα ήθελα κάποια παιδιά, αυτό που είπα πριν ότι έχουν δύο ειδών μαθητών, να ήταν πιο συγκροτημένα από το σπίτι, να είχαν πάρει περισσότερη αγάπη και φροντίδα από το σπίτι, έτσι ώστε εδώ να έρχονταν λίγο πιο έτοιμα σε χαρακτήρες. Αυτό. Κατά τα άλλα, νομίζω όχι. Είμαστε σε ένα ειδικό σχολείο και περιμένουμε πάντα περιπτώσεις παιδιών που έχουν κάποια θέματα. Από την άλλη εμείς πρέπει να προσαρμοστούμε στις δικές τους ανάγκες και πρέπει για να είμαστε

αποτελεσματικοί, στους κανόνες που βάζουμε να είμαστε και εμείς τυπικοί. Θεωρώ ότι όλο το πράγμα ξεκινάει κατά κύριο λόγο από τους εκπαιδευτικούς και όχι από τους μαθητές. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Προφανώς. Ωραία, πολύ ωραία... Αναφερθήκατε στην απάντησή σας στο παράγοντα οικογένεια ότι θα θέλατε δηλαδή τα παιδιά να παίρνουν κάποια εφόδια και περισσότερη φροντίδα από το σπίτι. Εσάς ποια είναι η δική σας σχέση με το οικογενειακό περιβάλλον και τους γονείς των μαθητών σας και πώς θα θέλατε ιδανικά να είναι διαμορφωμένη αυτή η σχέση; Θεωρείτε ότι η σχέση της οικογένειας με τον εκπαιδευτικό ΠΚΑ, μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητα του μαθήματος και με ποιον τρόπο;

Ερωτώμενος: Καταρχάς η ύπαρξη συλλόγου γονέων και κηδεμόνων σε ένα σχολείο βοηθάει πάρα πολύ γιατί ο σύλλογος μπορεί να βοηθήσει και να συνδράμει στα όποια προβλήματα μπορεί να έχει ένα σχολείο, πρακτικά και τα λοιπά. Κατά δεύτερον, όταν εγώ ξέρω ότι έχω σύμμαχο την οικογένεια για ένα στόχο που έχω θέσει για ένα παιδί, έναν μαθητή, σίγουρα θα έχω καλύτερη αποτελεσματικότητα, κυρίως όσον αφορά τη συμπεριφορά του. Προφανώς δε θα ζητήσεις από τους γονείς να σε βοηθήσουν σε δεξιότητες κινητικές για τα παιδιά. Αλλά για τη συμπεριφορά τους και το χαρακτήρα τους και το πώς συμπεριφέρονται, εκεί θα ήταν πολύ σημαντική η βοήθεια των γονέων. Συνήθως βέβαια είναι απόντες οι γονείς στα ειδικά σχολεία. Εγώ αυτό έχω ζήσει τουλάχιστον, στα σχολεία που έχω δουλέψει τα τελευταία χρόνια. Οπότε ναι, είναι ένα πρόβλημα αυτό που καλείσαι να αντιμετωπίσεις, σαν εκπαιδευτικός ΠΚΑ.

Συνεντευξιαζόμενος: Ναι, πώς θεωρείτε ότι μία καλή σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού και γονέα, μπορεί να φέρει θετικά αποτελέσματα στην αποτελεσματικότητα; Τι μπορεί να κάνει ο γονέας έτσι ώστε να είναι καλύτερη η δική μας αποτελεσματικότητα;

Ερωτώμενος: Ε.. να είναι πιο σταθεροί στις απόψεις τους και στους κανόνες που θέτει και να υπάρχουν κοινοί κανόνες, ανάμεσα σε εμάς τους εκπαιδευτικούς και στους γονείς και να υπάρχει κοινή στοχοθεσία και ένας κοινός τρόπος αντιμετώπισης των καταστάσεων που αντιμετωπίζουμε κατά καιρούς. Αυτό. Κυρίως οι γονείς δε μπορούν να θέσουν κανόνες και να τους τηρήσουν. Συνήθως τα παιδιά είναι χειριστικά και με εμάς είναι πολλές φορές χειριστικά και θέλουν να περάσει αυτό που θέλουν, δε μπαίνουν εύκολα σε όρια που έχουμε βάλει. Και αν δεν υπάρχει σύμπνοια από εμάς και τους γονείς σε αυτό το κομμάτι, δυσκολεύεται και εμάς η αποτελεσματικότητά μας και το έργο μας. \

Συνεντευξιαζόμενος: Μάλιστα. Για να αντιμετωπίσετε, τέτοιου είδους προβλήματα και ζητήματα, σαν αυτό που αναφέρατε, δηλαδή να προσπαθούν τα παιδιά να μας χειριστούν για παράδειγμα και αυτό να μας οδηγεί στο να παρεκκλίνουμε από τους

στόχους που έχουμε θέσει, εσείς τι τρόπους χρησιμοποιείτε; Για να αποφύγετε και να ξεπεράσετε τέτοιου είδους καταστάσεις και προβλήματα δηλαδή και να κάνετε το μάθημα σας αποτελεσματικό...

Ερωτώμενος: Λοιπόν, έχω πολλούς μαθητές που έχουν συμπεριφορές που δεν είναι με βάση τους κανόνες που έχουμε θέσει. Ξεκινάς συνήθως με ένα καλό τρόπο και προσπαθείς να μπει στη θέση τους και να καταλάβεις πώς σκέφτονται, να δεις τι τους πειράζει, να ζητήσεις και βοήθεια από κάποιο συνάδελφο, κυρίως του ψυχολόγου ή του κοινωνικού λειτουργού που υπάρχει εδώ και υπάρχει σε όλα τα ειδικά σχολεία. Αλλά μετά πας σε ένα επίπεδο που μπορεί να φωνάξεις και ας μη το θέλεις και επίσης ένας άλλος τρόπος είναι το να τους δείξεις ότι οκ, εγώ σας έχω βάλει κάποιους κανόνες και οι κανόνες αυτοί σχετίζονται και με το βαθμό, δηλαδή αν έχετε καλή συμπεριφορά στο μάθημα και με βάση τους κανόνες εγώ θα βάλω ανάλογα και ένα βαθμό. Οπότε πολλές φορές και αυτό είναι ένα κίνητρο για τους μαθητές, η βαθμολογία, για να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους και να είναι πιο συνεπείς στους κανόνες.

Συνεντευξιαζόμενος: Δηλαδή έχετε δει ότι το σύστημα των ανταμοιβών γενικά δουλεύει και βοηθάει την αποτελεσματικότητά σας;

Ερωτώμενος: Ε.. σε κάποιους μαθητές δουλεύει. Στους περισσότερους όμως, επειδή είναι και έφηβοι δουλεύει το να μιλήσεις μαζί τους με ήρεμο τρόπο και να καταλάβεις το πώς σκέφτονται και να μπει στη θέση τους. Αυτό με τους βαθμούς ίσως πηγαίνει και ταιριάζει περισσότερο σε μαθητές, οι οποίοι έχουν μάθει να λειτουργούν έτσι και στο σπίτι τους, άρα και πάλι θα πιάσει. Στο επόμενο επίπεδο και μετά από όλο αυτό με τη βαθμολογία είναι οι γονείς. Ότι οκ, εγώ θα ενημερώσω τους γονείς σου για τη συμπεριφορά σου και τα λοιπά. Οπότε και εκεί φτάνεις σε ένα τελικό στάδιο, όπου οι περισσότεροι φοβούνται σε εισαγωγικά, και νιώθουν ότι θα ελεγχθούν ή θα τιμωρηθούν, δεν ξέρω... Δυστυχώς φτάνεις και εκεί κάποια στιγμή γιατί οι συμπεριφορές κάποιες φορές παρεκτρέπονται και δεν μπορείς να ελέγξεις τα πράγματα. Και αν δε μπορείς να έχεις τον έλεγχο της κατάστασης, δε μπορείς να είσαι και αποτελεσματικός.

Συνεντευξιαζόμενος: Μάλιστα. Θεωρείτε ότι στοιχεία και πληροφορίες που μπορεί να πάρει κανείς από τους γονείς και το οικογενειακό περιβάλλον του μαθητή, μπορούν να βοηθήσουν και με ποιο τρόπο την αποτελεσματικότητά σας;

Ερωτώμενος: Πάρα πολύ! Πάρα πολύ! Γιατί οι γονείς γνωρίζουν τα παιδιά από τη γέννησή τους, ξέρουν το τρόπο που πρέπει να τους μιλήσουν. Ουσιαστικά μπορείς να παίρνεις βοήθεια από τους γονείς για να μπορέσεις να αντιμετωπίσεις τις όποιες καταστάσεις. Γιατί είναι οι καλύτεροι γνώστες των προβλημάτων των παιδιών τους. Αν τώρα είναι συνεργάσιμοι και θέλουν να βοηθήσουν εσένα και το παιδί τους, θα σου δώσουν πληροφορίες. Από την άλλη βέβαια, το να συζητάνε κάθε χρόνο με

διαφορετικό καθηγητή, γιατί αλλάζουν κάθε χρόνο οι εκπαιδευτικοί στα ειδικά σχολεία, και να λένε κάθε χρόνο σε άλλον καθηγητή την ιστορία των παιδιών τους και τα λοιπά, αυτό είναι λίγο ψυχοφθόρο για τους γονείς.

Συνεντευξιαζόμενος: Άρα η μονιμότητα, είναι σημαντική και μπορεί να βοηθήσει στην αποτελεσματικότητα.

Ερωτώμενος: Σίγουρα, δε το συζητώ. Γιατί υπάρχει και μία σταθερότητα και για τους μαθητές και για τους γονείς που γνωρίζουν ότι υπάρχει ένας εκπαιδευτικός που γνωρίζει καλά το παιδί του και βλέπει τη πρόοδο του και την εξέλιξη του, από την πρώτη γυμνασίου ως τη πρώτη λυκείου για παράδειγμα, και βλέπουν τη πορεία του και έχουν καλύτερη επικοινωνία από ότι με κάποιον καθηγητή που θα έρθει ξαφνικά και θα πάρει το παιδί του για μία χρονιά και θα πρέπει σε αυτή τη χρονιά να τα μάθει όλα εκ νέου και να καταλάβει πώς λειτουργούν τα παιδιά και να μιλήσει με τους γονείς, αν οι γονείς θέλουν να συνεργαστούν ξανά λέω. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία. Θα ήθελα προχωρώντας, να μιλήσουμε για το παράγοντα συναδελφικές σχέσεις. Ποια είναι η δική σας σχέση λοιπόν, ως εκπαιδευτικός ΠΚΑ με τους συναδέλφους σας και πώς θα θέλατε ιδανικά εσείς να είναι διαμορφωμένη αυτή η σχέση. Πώς πιστεύετε ότι μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητά σας η σχέση αυτή;

Ερωτώμενος: Μ.. Ναι... Ένα σχολείο είναι μία ομάδα και σίγουρα οι εκπαιδευτικοί που την αποτελούν, δείχνουν και τη πορεία της ομάδας αυτής. Αν έχουν όρεξη και έμπνευση, θα κάνουν θαύματα πραγματικά με τους μαθητές αλλά και γενικότερα. Όποτε πιστεύω ότι θα έπρεπε να είναι κάτι που θα δουλεύεται οι σχέσεις των συναδέλφων, με το που πηγαίνεις σε ένα σύλλογο εκπαιδευτικών, θα έπρεπε εξ αρχής να γίνονται ασκήσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών γνωριμίας, τέλος πάντων, έτσι ώστε να υπάρχει ένα δέσιμο σε αυτή την ομάδα, έτσι ώστε η ομάδα αυτή να μπορεί να αντιμετωπίσει καταστάσεις, θέματα με τους μαθητές και να είναι αποτελεσματική. Ε... σε εμένα συγκεκριμένα, για να μιλήσω για το σχολείο που είμαι τώρα, επειδή ήμουν και δυο χρόνια πριν ξανά εδώ, είναι πολύ σημαντικό που έχω έρθει σε σχολείο στο οποίο γνωρίζω κάποιους καθηγητές και είναι και φίλοι μου κάποιοι και έχουμε και προσωπική επαφή ας πούμε. Οπότε όλο αυτό το πράγμα, έχει συμβάλλει θετικά στην αποτελεσματικότητά μου, το ότι εγώ δηλαδή έρχομαι και έχω μία καλή διάθεση, το ότι ξέρω ότι υπάρχουν άτομα που μπορώ να συνεργαστώ, θα σκεφτούμε με τον ίδιο τρόπο κάποια πράγματα. Οπότε καλό είναι να δουλεύονται αυτές οι ομάδες και να υπάρχει ένα δέσιμο ώστε να μπορούν μετά να αποδώσουν και καλύτερα σε πράγματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν. Εγώ νιώθω τυχερή για το σχολείο αυτό που είμαι εδώ, αλλά υπήρξα και σε σχολεία προφανώς που δεν υπήρχε καλή συνεργασία και αυτό έβγαине δυστυχώς και στην επαγγελματική μου απόδοση και στην αποτελεσματικότητά μου απέναντι στα παιδιά, στους μαθητές μου. Οπότε είναι καλό είναι να δεθείς. Γιατί επηρεάζει και ψυχολογικά, επηρέαζε το πώς ένιωθα

και το πώς ήμουν εγώ, για παράδειγμα δεν είχα τη διάθεση να επικοινωνήσω με κάποιους καθηγητές και μου χαλούσε τη διάθεση η επικοινωνία μαζί τους. Αλλά έχω πάει και σε σχολεία που ήμουν και ένιωθα ουάου, όπου ο συνεργάτης μου ήταν φοβερός και αισθανόμουν ασφάλεια και αισθανόμουν πολύ καλά που δούλευα με αυτό τον άνθρωπο και ανέβαινε η αποτελεσματικότητά μου κατακόρυφα. Οπότε ναι, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο και για τη δική μου απόδοση αλλά και για την, πώς να το πω... ε... αλλά και για την ηρεμία που θα βγει προς τους μαθητές τελικά και το πώς και οι μαθητές θα νιώσουν ότι είναι μέρος μίας ομάδας, η οποία είναι δεμένη. Περνάει αυτό στα παιδιά. Το καταλαβαίνουν.

Συνεντευξιαζόμενος: Βέβαια, σίγουρα. Ε.. Ποια είναι η άποψη σας σχετικά με το μπλέξιμο των διάφορων επιστημών και ειδικοτήτων, θεωρείτε ότι κάτι τέτοιο μπορεί να φέρει καλά αποτελέσματα στην αποτελεσματικότητά σας στο μάθημά σας;

Ερωτώμενος: Ναι είναι η διαθεματικότητα αυτό που λες και θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντική και καλό θα είναι να γίνεται. Δε λειτουργεί πάντα βέβαια ούτε επιδιώκεται συχνά, αλλά όταν επιδιώκεται και υπάρχει διάθεση μπορείς να κάνεις πολύ όμορφα πράγματα. Αυτό συνήθως γίνεται στο πλαίσιο προγραμμάτων που παίρνουμε και αναλαμβάνουμε, όπου εκεί τα διάφορα μαθήματα συνδυάζονται και ο καθηγητής του κάθε μαθήματος να βγάλει ένα κομμάτι που θα βοηθήσει τον άλλον. Αυτό αρέσει πολύ στους μαθητές θεωρώ και ουσιαστικά αυτό το πράγμα είναι και η ζωή γιατί κάθε επιστήμη είναι ένα κομμάτι της ζωής μας και της καθημερινότητάς μας. Πιστεύω λοιπόν ότι αυτό θα έπρεπε να συμβαίνει πιο συχνά. Επίσης και με την κοινωνική υπηρεσία υπάρχει και πρέπει να υπάρχει αλληλεπίδραση, γιατί είναι πολύ μεγάλη βοήθεια. Ένας εκπαιδευτικός δε μπορεί να έχει τις γνώσεις που έχει ένας ψυχολόγος ή ένας κοινωνικός λειτουργός, οπότε συμβάλλουν καταλυτικά αυτές οι ειδικότητες στο να μπορείς να αντιμετωπίσεις πράγματα και καταστάσεις και να θέσεις στόχους με τους μαθητές σου και να είναι σωστοί για να είσαι και αποτελεσματικός. Βοηθάνε πολύ στο να δούμε αλλιώς τη συμπεριφορά τους, να βρούμε τις αιτίες και τα λοιπά. Αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Μάλιστα. Γενικά εσείς συμπορεύεστε, πιστεύετε ότι το μάθημα της ΠΚΑ, πρέπει να συμπορεύεται με τα υπόλοιπα μαθήματα για να είναι αποτελεσματική;

Ερωτώμενος: Δεν ξέρω πώς μπορώ να συμπορευτώ με μαθήματα όπως τα νέα ελληνικά, για παράδειγμα. Αν είχαμε όμως ένα στόχο και είχαμε κάνει ένα πρόγραμμα, ναι θα μπορούσα να συμπορευτώ και να έκανα εγώ ας πούμε αθλήματα των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων και ο ιστορικός ή ο φιλόλογος, να περνούσε παράλληλα το θεωρητικό κομμάτι και να μάθαινε στα παιδιά την ιστορία όλου αυτού του πράγματος. Και έτσι αυτός ο συνδυασμός θεωρίας και πράξης, θα έκανε σίγουρα το μάθημα και των δύο πολύ πιο αποτελεσματικό.

Συνεντευξιαζόμενος: Ενδιαφέρον θα ήταν αυτό...

Ερωτώμενος: Ναι, σίγουρα. Κάπως έτσι οπότε, μπορώ να το σκεφτώ. Αλλά αν δεν υπάρχει κοινός τρόπος σκέψης και δεν υπάρχει μία συνεργασία ουσιαστική, χωρίς συζήτηση και οργάνωση, δε μπορεί να έχει κάποιο αποτέλεσμα κάτι τέτοιο. Οπότε θέλει μία οργάνωση.

Συνεντευξιαζόμενος: Ε, βέβαια. Εννοείται. Σε όλα αυτά τα χρόνια που εργάζεστε στο χώρο της ΠΚΑ, σίγουρα έχετε συνεργαστεί με πολλά άτομα και πολλούς εκπαιδευτικούς ΠΚΑ. Θέλω λοιπόν να σκεφτείτε και να μου αναφέρετε κάποια στοιχεία τα οποία είδατε στους διάφορους συναδέλφους σας και θα θέλατε να τα εντάξετε στη διδασκαλία σας, γιατί θεωρείτε ότι αυτά θα σας έκαναν πιο αποτελεσματική.

Ερωτώμενος: Ναι. Συνήθως βλέπω το ανάποδο και νιώθεις τι δε θες να είσαι. Βλέπεις ας πούμε συμπεριφορές συναδέλφων που είναι άκρως κακοποιητικές απέναντι στα παιδιά, αλλά έστω και σπάνια βρίσκεις ανθρώπους που σε εμπνέουν και θέλεις να τους αντιγράψεις, ας πούμε. Το ένιωσα κάποιες φορές και στοιχεία που θα ήθελα να πάρω ήταν ας πούμε το να είσαι λίγο πιο φιλικός από ότι συνήθιζα να είμαι, το να είσαι πιο ανθρώπινος προς τα παιδιά. Αλλά και πάλι όλο αυτό το πράγμα εξαρτάται και πάλι από το χώρο στον οποίο είσαι, από τους συναδέλφους, δηλαδή είναι λίγο όλο αυτό ένα σύνολο. Αλλά το έχω νιώσει και αυτό. Σίγουρα, όσο περνάνε τα χρόνια παρατηρώ ότι πιο συχνά το ανάποδο συμβαίνει, εγώ δηλαδή προσπαθώ να επηρεάσω κάποιους άλλους. Αλλά δεν ξέρω. Ο καθένας νομίζω κάνει τα λάθη του και πάντα σκέφτεται τι παραπάνω χρειάζεται να κάνει και τι πρέπει να βελτιώσει. Εγώ ας πούμε πιστεύω ότι θα έπρεπε να έχω περισσότερο αυτοέλεγχο για να είμαι πιο αποτελεσματική. Είναι σημαντικός ο αυτοέλεγχος στην αποτελεσματικότητα, γιατί τα παιδιά πολύ συχνά σε φέρνουν στα όριά σου με τις συμπεριφορές τους. Ειδικά φέτος το νιώθω πολύ έντονα αυτό, ότι θα έπρεπε να έχω πιο πολλή αντοχή και ανοχή σε αυτό και έτσι θα ήμουν αποτελεσματικότερη σίγουρα. Αυτό, ναι είναι ένα πράγμα που το ζηλεύω σε άλλους συναδέλφους, που το έχω δει, ας πούμε και θα ήθελα να το δουλέψω περισσότερο στον εαυτό μου.

Συνεντευξιαζόμενος: Αχά, πολύ ωραία. Μόρφωση και συνεχής εξέλιξη στο θεωρητικό επίπεδο ή εμπειρία; Ποιο από τα δύο θεωρείτε ότι είναι πιο σημαντικό για να είναι ένας εκπαιδευτικός αποτελεσματικός;

Ερωτώμενος: Μ... Αυτό είναι ένα πολύ ωραίο ερώτημα, το οποίο αυτή τη στιγμή το βλέπω μπροστά μου με τους πίνακες που έχουν βγει της Ειδικής Αγωγής, που είναι για τις προσλήψεις και εκεί νιώθω κατά ένα τρόπο ριγμένη γιατί ενώ γύριζα όλη την Ελλάδα και μάζευα προϋπηρεσία, δυστυχώς η μοριοδότηση μου δεν είναι μεγάλη και η εμπειρία μου άρα δεν μετράει όσο θα περίμενα και θα ήθελα. Αντιθέτως μάλιστα έχουν δώσει, έχουν υπερμοριοδοτηθεί μάλλον κάποια άλλα θεωρητικών

γνώσεων προσόντα. Όταν έχεις δουλέψει κάποια χρόνια στο χώρο το νιώθεις και το καταλαβαίνεις ότι η εμπειρία είναι σημαντική. Βέβαια, σίγουρα αλλάζουν τα πράγματα και τα δεδομένα και είναι καλό να διαβάζεις και να εξελίσσεσαι και να ενημερώνεσαι για να είσαι πιο αποτελεσματικός και να επιμορφώνεσαι. Αλλά ακόμη και όταν πρωτοτελείωσα και είχα πολλές φρέσκες γνώσεις αλλά δεν είχα καθόλου εμπειρία, εκεί κατάλαβα ότι η εμπειρία είναι πολύ σημαντική. Βουτάς και κολυμπάς και μαθαίνεις. Δε γίνεται αλλιώς νομίζω. Με τους μαθητές μαθαίνεις, δυστυχώς. Αλλά, κλίνω πιο πολύ προς την εμπειρία για να καταλήξω. Γιατί πολλές φορές όταν είσαι νέος και ναι μεν έχεις τις γνώσεις, ίσως φοβάσαι και δε ρισκάρεις να κάνεις πράγματα, ενώ όταν είσαι έμπειρος, κάποια πράγματα τα διακρίνεις πιο εύκολα και πιο γρήγορα. Και ο φόβος δεν είναι χαρακτηριστικό ενός αποτελεσματικού εκπαιδευτικού ενώ το ρίσκο πιστεύω είναι. Αυτό. Βέβαια ο καθένας το βλέπει από τη πλευρά του. Είναι ένα ερώτημα που για να πω την αλήθεια, δεν ξέρω αν υπάρχει αντικειμενικά σωστή απάντηση. Αλλά νομίζω ξαναλέω ότι κλίνω πιο πολύ προς την εμπειρία.

Συνεντευξιαζόμενος: Μάλιστα. Από τους τομείς που αναφέραμε, τους μαθητές, την οικογένεια και τους συναδέλφους, ποιος θεωρείτε ότι είναι ο παράγοντας από τον οποίο πρέπει ένας εκπαιδευτικός ΠΚΑ, να παίρνει κατά κύριο λόγο ανατροφοδότηση, έτσι ώστε να βελτιώνει την αποτελεσματικότητά του και γιατί;

Ερωτώμενος: Είπαμε είναι οι συνάδελφοι...

Συνεντευξιαζόμενος: ...ναι, η οικογένεια των μαθητών και οι μαθητές.

Ερωτώμενος: Ε ναι. Εγώ θεωρώ ότι είναι οι μαθητές, γιατί είναι το επίκεντρο της διδασκαλίας μας και από τους μαθητές πρέπει να μαθαίνουμε και να βλέπουμε πράγματα από αυτούς και να εμπνεόμαστε από αυτούς και να συζητάμε μαζί τους για να γίνουμε πιο αποτελεσματικοί. Οι καθηγητές και γενικότερα οι συνάδελφοι, είναι κάτι που δε μπορείς να το επιλέγεις και δε μπορείς να το αλλάξεις και να το διαμορφώσεις εύκολα. Οι γονείς επίσης είναι στάνταρ και ξέρεις μάλιστα ότι πολλές φορές δε δίνουν στα παιδιά τα απαραίτητα ερεθίσματα, οπότε μπορεί και να δυσχεραίνουν το έργο σου και μπορεί και για αυτό μερικά παιδιά μπορεί να φτάνουν να είναι σε ένα ειδικό σχολείο αντί να είναι σε ένα γενικό... οπότε οι μαθητές είναι το βασικό και με αυτούς μπορείς να κάνεις τα πράγματα που θέλεις.

Συνεντευξιαζόμενος: Ωραία. Αν συγκρίνετε τον εαυτό σας ως εκπαιδευτικό ΠΚΑ στην αρχή της καριέρας σας και τώρα, ποια θεωρείτε ότι είναι τα στοιχεία που έχετε αλλάξει και σας έχουν βοηθήσει, ώστε να είναι η διδασκαλία σας πιο αποτελεσματική.

Ερωτώμενος: Ναι. Όλα έχουν να κάνουν για εμένα με την αυτοπεποίθηση. Όταν έχει αυτοπεποίθηση για αυτό που κάνεις, βγαίνει και στην αποτελεσματικότητά σου και

στη σχέση με τους μαθητές και με τους συναδέλφους σου και με τους γονείς και με τον εαυτό σου τον ίδιο. όταν ξεκινάς και είσαι άπειρος, φοβάσαι, κοιτάς πώς θα σε κρίνουν οι άλλοι γύρω σου... Είσαι σε μία τέτοια φάση. Αλλά όταν ζεις εμπειρίες και κάνεις βλακείες και λάθη φτάνεις σε ένα σημείο που λες ότι οκ , έχει να κάνει με το πώς εγώ βγάζω αυτό που βγάζω στους υπόλοιπους γύρω μου. Αν εσύ είσαι σίγουρος για τον εαυτό σου, δεν έχεις να φοβηθείς τίποτα και αυτό το εκλαμβάνουν όλοι γύρω σου... και οι μαθητές σου και όλοι οι υπόλοιποι. Οπότε νομίζω ότι αυτό άλλαξε και όχι ο τρόπος που βλέπω τα πράγματα, αλλά κυρίως αυτό και είμαι πιο αποτελεσματική. Το ότι δηλαδή είμαι πιο σίγουρη για εμένα γιατί έχω πια την εμπειρία βασικά για αυτό.

Συνεντευξιαζόμενος: Τέλεια. Και ποια χαρακτηριστικά θεωρείτε ότι δημιουργούν προβλήματα στην αποτελεσματικότητά σας καμία φορά; Μου αναφέρατε ας πούμε ότι καμία φορά δε μπορείτε να ελέγξετε τον εαυτό σας και τα συναισθήματα σας... κάτι άλλο έχετε εντοπίσει ας πούμε που να μειώνει την αποτελεσματικότητά σας;

Ερωτώμενος: Με δυσκολεύει ας πούμε το ότι δεν έχουμε στο άλλο σχολείο που είμαι το ότι δεν έχουμε χώρο κλειστό και δε μπορώ να κάνω μάθημα. Κάνω σε μία αυλή , την οποία αν δεν έχει καλό καιρό δε μπορώ να τη χρησιμοποιήσω, που είναι και συστεγαζόμενη με ένα ΕΠΑΛ, άρα ένα θέμα βασικό είναι και ο εξοπλισμός και ο χώρος που διαθέτεις για να κάνεις το μάθημά σου. Είναι ένα μάθημα η ΠΚΑ , που πρέπει τα παιδιά να είναι σε ένα χώρο μεγάλο και άνετο και θα υπάρχει και ένας εξοπλισμός που θα μπορείς να κάνεις πράγματα. Άρα θεωρώ αυτό είναι ένας παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει την αποτελεσματικότητά και τη δική μου και του μαθηματός μου. Είναι ένας παράγοντας που μπορεί να σε δυσκολέψει πολύ σε ένα σχολείο ή μπορεί να σε απογειώσει γιατί θα έχεις για παράδειγμα το σούπερ χώρο και τα πολλά υλικά.

Συνεντευξιαζόμενος: Τέλεια. Κλείνοντας λοιπόν τώρα, θα ήθελα να μου κάνετε μία αυτοκριτική και να μου πείτε αν πιστεύετε ότι εσείς είστε αποτελεσματική στη διδασκαλία σας και για ποιους λόγους θεωρείτε ότι είστε ή δεν είστε αντίστοιχα.

Ερωτώμενος: Δεν είμαι πάντα αποτελεσματική και πολλές φορές νιώθω ότι δεν είμαι οκ απέναντι στους μαθητές , αλλά σε γενικές γραμμές πιστεύω ότι ανταπεξέρχομαι στις ανάγκες τους και αυτό προσπαθώ να το αντιληφθώ , εκτός από τη δική μου αυτοκριτική αλλά και από τους συναδέλφους μου, που κάποιοι μπορεί ας πούμε να μου πούνε πόσο καλά τα πηγαίνω και που κάνουν πράγματα πρωτότυπα με τα παιδιά αλλά και από τους μαθητές που, θεωρώ ξαναλέω ότι είναι η μεγαλύτερη ανατροφοδότηση που μπορεί κανείς να πάρει, γιατί βλέπεις πόσο χαίρονται , πόσο ανυπομονούν για το μάθημα, πώς νιώθουν ότι παίρνουν πράγματα και παίρνεις και εσύ από αυτούς.

Συνεντευξιαζόμενος: Τέλεια, και κάποιο κομμάτι του χαρακτήρα σας το οποίο πιστεύετε ότι σας κάνει αποτελεσματική στο επάγγελμά σας;

Ερωτώμενος: Θα καταλήξω σε αυτό που είπαμε και πριν και το εντόπισα τώρα με τη συζήτηση για να πω την αλήθεια. Και αυτό είναι η αυτοπεποίθηση που έχω πλέον και με βοηθάει στο να κάνω πράγματα και να σκέφτομαι διαφορετικά από τους υπόλοιπους, χωρίς να φοβάμαι να κάνω καινούρια πράγματα και να τολμήσω και να ξεχωρίσω.

Συνεντευξιαζόμενος: Τέλεια, σας ευχαριστώ πάρα πολύ για τη συμμετοχή σας. Όπως σας είπα μπορείτε να αποσυρθείτε από την έρευνα από σήμερα και για τις 15 επόμενες μέρες και να επικοινωνήσετε μαζί μου ή με τη υπεύθυνη καθηγήτρια για ότι θέλετε, στα στοιχεία που αναγράφονται στο απολογιστικό φυλλάδιο που σας έδωσα. Και πάλι σας ευχαριστώ πολύ και καλή συνέχεια.

Ερωτώμενος: Και εγώ σε ευχαριστώ πολύ. Πολύ ωραίες ερωτήσεις και καλά αποτελέσματα. Να είσαι καλά.